

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

De Theologicis Disciplinis Liber Decimus Octavus Complectens Scholastica
Commentaria in quædam Epigrammata divi Prosperi circa divinorum
Auxiliorum ad singula bona Opera necessitatem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83656](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-83656)

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS LIBER DECIMUS OCTAVUS

*Complectens Scholastica Commentaria in quedam Epigrammata
divi Prospere circa divinorum Auxiliorum ad singula
bona Opera necessitatem.*

Ratio Or-
dinit.

ÆRESIBUS aduersus Christi Gratiam, & humani arbitrii libertatem, quantum institui nostri ratio postulabat, haec tenus refutatis, progredimur ad illas questiones resolvendas, quibus exerceri solent disputationum Scholasticorum ingenia, & quæ præsertim spectant ad ejusdem Gratiae necessitatem. Occurrunt quippe in his questionibus difficultia quædam, & scitu summopere necessaria, circa officia moralium virtutum, infidelium opera, observationem præceptorum, & tentacionum victoriam: qua ita à nobis sunt propaganda, ut continuo insectemur recentos errores, neque ab Augustiniana

doctrina ulla tenus divellamur. Fuerunt enim Scriptores permulti, qui de his disserentes tradiderunt liberum arbitrium posse absque Christi gratia facere quod non potest, aut ex adverso nequam posse quod potest: atque hoc in libro, quantum illi recesserint à veritate, curabimus demonstrare. Disputatio præterea insituenda est de magno dono finalis perseverantiae, necnon de sufficienti Gratia omnibus quidem à Deo Optimo, Maximo misericorditer exhibita, ac Præparata; sed quam nonnulli pervicaces impique temere pessundant & respuant. Atque his explicandis præmitimus Epigrammata Prospere, qui tam metricâ, quam solutâ oratione doctrinam S.P. Augustini egregie illustravit.

C A P U T I.

Inquiritur an ad habendam notitiam legis necessaria sit Christi Gratia.

S U M M A R I U M.

1. An veritas naturalis possit cognosci sine gratia.	5. Declaratur Conclusio secundâ.
2. Quid sit veritas naturalis.	6. Ac confirmatur.
3. Probatur Conclusio primo.	7. Conclusio secunda ponitur, ac probatur.
4. An possit etiam cognoscere veritatem practicam.	8. & 9. Solvuntur Objectiones.

E P I G R A M M A.

SCrutari legem possunt utcunque quieti,
Si mundi & strepitu libera corda vacent.
Ut mens ergo pis studiis intenta juvetur,
Prælia divinis carneæ vincat Amor.
Nam Templum Domini per sacra silentia crescit,
Et tacite struitur non ruitura Domus.

R.P. Berti Theol. Tom. III.

H h

Pro-

1.
An veritas
naturalis
possit co-
gnosci sine
gratia.

PROPOSITIO I. Potest utcunque rationalis creatura veritatem aliquam naturali, non solum speculativam, sed etiam practicam absque supernaturali gratia scrutari, dummodo libera mente ab obstreperibus sensuum fallacis se se ad intimam rationis claritatem convertat.

2.
Quid sit veri-
tas naturalis.

Veritates naturales sunt, quæ humanae disciplinis traduntur, & nativam intellectus facultatem non superexcedunt, ut quæ assequimur per Phisices, aut Mathematics rudimenta. Quarum veritatum aliae sunt speculativæ, aliae practicæ. Illæ in veritatis contemplatione, ista autem in praxi, sive operatione versantur. Atque si hæc operatio spectat ad officia virtutum; illius cognitio appellatur moraliter practica. Utrum virtus moralis sistens in ipso operis officio vera sit virtus nullo vitio permixta, nolumus hoc priori capite definire. Tantummodo asserimus posse unumquemque hominem veritatem naturalem etiam practicam, cuiusmodi est pronunciatum illud naturalis legis, *Quod tibi non vis, alteri ne feceris*, assequi per lumen rationis cuique inditum. Id vero duplice apposita conditione, 1. ut mens retrahat se à strepitu sensibilium illecebrarum ad ideas ingenitæ, & ad indefectibile lumen. 2. ut suæ infirmitatis conscia non audeat sperare, se posse ad omnia perfecte cognoscenda absque speciali dono pertingere. Hæc continentur priori distico Epigrammati.

3.
Probatur
Conclusio
primo.

Quod aliquam veritatem naturalem absque gratia Salvatoris percipere valeamus; probatur I. Nulla est enim in serie veritatum naturalium sublimior, quam unum esse Deum Conditorem rerum universarum, deinde spiritum hominis nulla materiei dissolutione interire. Id vero rerum visibilium contemplatione, atque intima conscientia, idearumque libramento animal ratione prædictum attingere, argumentationibus plurimis demonstravimus. II. Certissimum est, & confirmatum auctoritate Augustini lib. 1. ad Simplic. Q. 2. non solum bonum ingenium, sed & honestas, & utiles disciplinas comparari ante gratiam salutarem. III. Christus mortuus est ut justificaremur, quemadmodum S. P. demonstrat in celebri Epist. ad Sixtum, non autem ut Philosophi, & Mathematici efficemur. Igitur ad Philosophicas, & Mathematics disciplinas capessendas necessarium non est supernaturale Gratia adiutorium. IV. Dæmones nulla supernaturali gratia exornati sunt, & nihilominus quanta pollent naturalium scientiarum notitia! Ex miraculis Christi superna virtute patratis illius quoque divi-

nitatem agnoverunt clamantes apud Matth. cap. viii. 29. *Quid nobis, & tibi, Iesu fili Dei?* & Lucae iv. 41. *Tu es filius Dei.* V. Peccato Adami etsi homo ignorantia & difficultatis vulnus contraxit, unde nascimur tardioris & hebetioris ingenii, non tamen rationis lumen penitus extinctum est. Potest ergo nativa facultate eniti, ut exercitatione & labore rerum naturalium cognitionem adipiscatur.

Deinde quod possit percipere etiam veritatem moralem practicam, id est, ^{An possit} proponentem officia virtutum, missa interim quæstione illa, an opus in solo officio consistens bonum sit undeque; ^{etiam cognoscere veritatem pra} probatur auctoritate, ratione, & experientia. ^{etiam} *Exinde vero S. P. Augustinus in 1. de Trinit. cap. 13. scribit: Quidquid prudenter, fortiter, temperanter, & iuste agimus, non ad sapientiam, sed ad eam pertinet scientiam sive disciplinam, qua in evitandis malis, bonisque appetendis actio nostra versatur, & quidquid propter exempla vel cavenda, vel imitanda, & propter quarumcunque rerum, quæ nostris accommodatae sunt usibus necessaria documenta, his torica cognitione collegimus.* Et Venerab. Beda in cap. 2. ad Rom. *Anima rationalis etiam cupiditate cœcata, tamen cum cogitat & ratiocinatur, quidquid in ea ratiocinatione verum est, non ei tribuendum est, sed lumini veritatis, à quo vel tenuerit pro sui capacitatem illustratur, ut verum aliquod in ratiocinando sentiat.* *Manu Formatoris nostri in ipsis cordibus nostris veritas scripta, Quod tibi non vis, alteri ne feceris.* Accedat Theologica ratio; quoniam istud nuper commemoratum, aliaque universalia legis natura principia nequeunt invincibiliter ignorari, ut alio in loco demonstrabatur. Præterea quanta naturali legi conformia, atque ad humanam regendam Rem publicam per utilia tradiderunt Cato, Cicero, Seneca, Aristoteles, Plato, Lycurgus?

At dixi ad Lumen rationis, inditam que veritatis imaginem, non ad sensuum fluctuantes illecebras esse attendendum: ^{Declaratur} ^{Conclusio} ^{secundo} quod non eget demonstratione. Videlicet quippe Atheos sensuum fallaciis abreptos negare divini Numinis existentiam, Epicureos animorum immortalitatem; & Politicos omnia ad temporale commodum referentes etiam proximorum interencionem exitiumque curare. Recte ergo monet Prosper, quod ad naturalem legem scrutandam debent à rerum mundanarum strepitu libera cora vacare.

Præ-

6.
Ac confir-
matur.

Præterea dixi, naturalem hominis lapi facultatem non posse singulas naturales veritates *collective* acceptas attingere. Sequitur ex dictis. Si etenim homo per peccatum contraxit vulnus ignorantiae, iustumque experitur inter intellectum, & sensum, nequit disciplinis etiam naturalibus tam enixe navare operam, ut potuisset originali pace fruens, nutibusque rationis regens sensuum officium ac ministerium. Hinc Augustinus in *Retract. cap. 9.* scribit: *Ad misericordiam justæ damnationis pertinet ignorantia & difficultas, quam patitur omnis homo ab exordio nativitatis suæ: quod repetit de Nat. & grat. cap. 22. lib. xxii. de Civ. Dei cap. 22.* atque in aliis locis compluribus. Confirmant sententiam nostram verba Eccles. cap. viii. v. ult. *Et intellexi quod omnium operum Dei nullam possit homo inventire rationem eorum quæ sunt sub sole: & quanto plus laboraverit ad querendum, tanto minus inveniat: etiam si dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire.* In quem locum præclare Olympiodorus in *Catena GG. PP.* Nullus itaque sapiens, sive secularis, sive in *vera Sapientia* initiatus perfide potest Universi cognitionem assequi.

7.
Ponitur Con-
clusio secun-
da ac Proba-
tur.

PROPOSITIO II. Ut mens pīs studiis intenta juvetur ad eternam vitam capessendam, requiritur Gratia, sive inspiratio sanctæ dilectionis vincens carnales cupiditates, ut docet Prosper in altera parte *Epigrammatis*.

Conveniunt in hac thesi Catholici omnes, eamque comprobant sequentia momenta. Primo quia quælibet scientia cum amore veritatis conjuncta, animumque excitans ad salutariter operandum, re promissa est per merita Mediatoris, atque de illa viri pī Deo gratias rependunt cum Apostolo scribente ad Corinth. 1. cap. 1. v. 4. *Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Iesu: quod in omnibus divites facti es in illo, in omni verbo, & in omni scientia.* Deinde auctore eodem Apostolo 2. ad Corinth. cap. iii. 5. *Non sumus sufficiētes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis: quæ verba Concilia & Patres acceperunt de sancta cogitatione cor nostrum ad recte operandum alliciente.* Rursus oratio fidelium est divinæ gratiæ apertissimum testimonium, ut diximus de H. P. cap. viii. Fidelis autem Deum orat cum regio Vate Psalmo cxvii. v. 34. *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam.* Præterea vidimus de H. P. cap. 2. damnatam esse assertionem Pelagii, quod *Dei gratia ad singulos actus non*

R. P. Berti Theol. Tom. III.

detur. Atque id accipendum esse de Gratia actuali constat ex disputatis in eadem dissert. prop. 2. cap. vi. spectare autem ad omnia opera salutaria, demonstratum est cap. xi. & de H. Semip. cap. iv. Similiter Milevitanum Conc. can. 4. *Donum Dei est scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus.* Et Arausic. 2. can. 9. *Divini est munera cum recte cogitanus.* Augustinus denique lib. vi. contra Jul. cap. 26. *Ignorantia minuitur veritate magis, magis que lucente, concupiscentia minuitur charitate magis, magisque fervente: nihil boni horum duorum est a nobis, non enim spiritum bujus mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo donata sunt.* An vero hæc omnia probent etiam gratiæ necessitatem ad cognoscendum, perficiendumque bonum opus morale, videbimus proximo capitulo.

Argumenta, quæ facere videntur adversus primam propositionem, confirmant secundam, & econtra quæ secundam comprobant, videntur priorem labefactare, sed omnia ad concordiam revocantur, si dixeris nullam Christi gratiam requiri ad cognitionem veri speculativam, bene tamen ad practicam, & suscitantem operum salutarium sive parvam, sive robustam cupiditatem.

Itaque adversus priorem thesim opponunt. I. Si aliquis nativa intellectus facultate posset veritatem aliquam percipere, homines scientia prædicti possent adversus rudes & imperitos gloriari, contra monitum Apostoli in 1. ad Corinth. 4. *Quis enim te discernit? &c.* II. Falsum esset pariter quod idem Apostolus scribit, *Non sumus sufficiētes cogitare aliquid ex nobis.* III. Supervacuum pariter esset cum Psalmista notitiam veri orationibus postulare. IV. Falsius insuper esset prælaudata Augustini sententia, vulnus ignorantiae non nisi medicinali gratia sanari. V. Item nec recte diceretur hominem ob Adæ prevaricationem nasci cæcum, quomodo affirmat Magnus Gregorius Hom. xi. in Evangelia; nam ut corporali lumine captus nihil potest videre, ita affectus cæcitatem mentis nihil potest percipere. VI. Si ad aliquam veritatem comparandam non est necessaria gratia Salvatoris, neque necessaria erit ad cognoscendas omnes eundem naturæ ordinem non excedentes.

Resp. ad 1. loqui Apostolum de Fide, & aliis gratiæ donis, in quibus nemo discernitur per dona naturalia bonis malisque communia, ideoque recte hoc loco contra

8.

9.

H h 2

tra

tra humanam superbiam demonstrari gratiae necessitatem, ut vidimus de H. P. cap. ix. De scientiis autem speculativis ideo gloriari non possumus, quoniam sine gratia infant, nec discernunt inter bonum, & malum; ac præterea non comparantur nisi naturalibus potentiis, & causis præordinatis à Deo, & naturali illustratione; atque lumine ipso diuino singularis affulgente. Solvit eadem ratione quod sequitur. Etenim sanctam cogitationem nos ad veras virtutes allicientem ac trahentem habere non possumus absque auxilio supernaturali; speculativam vero sine naturali mentis collusione, Apostolus autem cap. 3. Epist. 2. ad Corinth. loquitur de sancta cogitatione, quæ fideles attrahit, ipsumque redditum idoneum novi testamenti ministrum: & sequenter demonstrat necessitatem auxilii supernaturalis ad fidei initium, ut dixi de H. Semip. cap. 4. Sane orando non postulamus à Deo cognitionem sterilem

& inflantem, sed quæ ad mandata divina facienda deserviat, & sit lucerna peccibus, & lumen semitis. Ab Augustino & Gregorio dicitur homo cæcus, in quantum sola cognitione naturali nequit ad veritatem Christianæ fidei pertingere; & humanis scientiis incumbens nequit sine gratia in viam salutis dirigere gressus suos: sed cum Jerichuntino Lucæ xviii. 35. sedet secus viam mendicans. Postremi argumenti consecutio non minus inepta est, quam si dixeris, Potest infirmus deambulare, Ergo & cursum currere; aut lippiens oculis cernit propinquora, igitur & corpora quæque longinqua. Nam quod nequeat homo rerum omnium sibi scientiam comparare, facit illius finitudo, virium imbecillitas, fastidium laboris, crassities corporis, rerumque amplitudo. Quare laudabilis est quisquis spartam, quæ sibi contigit, ornat, juxta vetus adagium,

Σπάρτην ἐλαχεῖς; ταῦτα κόσμει.

C A P U T II.

Quæritur quid afferendum sit de operibus eorum, qui gratia Fidei sunt destituti.

S U M M A R I U M.

1. An bona opera Infidelium sint peccata.
 2. 3. 4. 5. & 6. Probatur Conclusio.
 7. An opera bona Infidelium sint meritoria.
 8. & 9. Probatur Authoritate, ac ratione.
 10. Quid adhuc desit operibus Infidelium.
11. Qualis gratia sit necessaria Infidelibus ad non peccandum.
 12. Probatur ulterius.
 13. 14. 15. & 16. Solvuntur objectiones.

Quamvis multa homini post vulnera prima super sint,
 Quæ vitam faciant laudis babere decus:
 Si tamen ingenio claro, & probitatis amori
 Fons deit fidei subtila corda rigans;
 Cunctarum frugum marcescit inutile germen,
 Nec fruitur vero lumine falsus bonor.
 Ignoratus enim Deus, & non credita virtus,
 Quæ vera ad summum provebit arte bonum,
 Non finit enti regna ad cœlestia mentem,
 Obstructam vanis, occiduisse gravem.
 Perque omnes calles errat sapientia mundi,
 Et tenebris addit, quæ sine luce gerit.

1.
 An bona
 opera Infi-
 delium sint
 peccata.

2.
 Probatur I.

PROPOSITIO I. Multa fiunt etiam ab Infidelibus, & impiis, quæ si operum honestatem inspicias & officia virtutum, habent decus laudis, neque ratione operis appellari debent peccata.
 Hæc positio pertinet ad dogma Fidei. Et prob. 1. can. 7. Sess. vi. Conc. Trid. Si quis dixerit opera omnia, quæ ante justificationem fiunt, quacunque ratione facta sint, vera esse peccata, &c. Item Constantiens. sess. 15. ubi damnatur afferunt Witelesi, *Omnia peccatoris opera sunt peccata*, Similiter damnatus est xxv.

art. Baji, *Omnia infidelium opera sunt peccata*, & *Philosophorum virtutes sunt vitia*. Est tamen dicrimen aliquod inter errores damnatos à Synodo Constant. ac Tridentina, & inter errorem Baji. Witelesius enim & Calvinus affirmarunt peccatum esse quidquid fit absque gratia habituali, & etiam quodlibet opus justorum ob concupiscentiae labem omnia vitiantem; & Bajus afferuit quidem art. 35. *omne quod agit peccator esse peccatum*, sed justos recte operari non denegavit.

Secun

3. Secundo probatur sententiis Patrum. Probatur secundum. S. Basilius Hom. in 1. Prov. scribit: *Sunt et apud nos virtutes secundum naturam, ad quas familiaritas ipsa anima, non ex doctrina bonum, sed ex ipsa natura inest.* Greg. Nazianz. orat. 31. *Alii natura indole ad virtutem tendunt.* S. Pater Augustinus de Spir. & lit. cap. 27. *Etiam impiorum, neque Deum verum reveraciter pieque colentium quaedam facta vel legimus, vel novimus, vel audivimus, qua secundum justitiae regulam non solum vituperare non possumus, verum etiam merito recteque laudamus: quamquam si discutiantur quo sine fiant, vix inventiuntur, qua justitiae debitam laudem, defensionem mereantur.* Et proximo cap. *Sine aliquibus bonis operibus difficile vita cuiuslibet pessimam inventitur.* Cuius rei S. Pater optimam ibidem profert rationem, *Quia non usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta remanserint, unde merito dici possit etiam in ipsa impietate vite sua facere aliqua legis, vel sapere.* Divus etiam Prosper contra Collatorem cap. 22. *Quis ambigat, hanc sapientiam humano generi ad temporalis vita utilitatem ex naturae a Deo condita supervesse reliquis?* Si enim nec ad ista terrena ordinanda rationalis anima vigeret ingenium, non vitiata esset, sed extinta natura. Et Auctor Hypognosticon non longe a principio lib. 3. *Esse fatemur liberum arbitrium omnibus hominibus, babens quidem judicium rationis, non per quod sit idoneum quae ad Deum pertinent, sine Deo aut inchoare, aut peragere: sed tantum in operibus vita praeventis, tam bonis, quam etiam malis.* Bonis dico quae de bonis naturae oriuntur, id est velle quidquid boni ad praesentem pertinet vitam.

4. Probatur quid. Tertio probatur de promptis ex Augustino rationibus: quarum prima est. Gentilis, aut quilibet impius nullam veram & Christianam virtutem exercens, sed moralem duntaxat, honesto tamen fine, non improbo ac perverso, post hanc vitam non punietur propter morales virtutes, sed potius mithori afficitur suppicio poenas pendens tantum infidelitatis, vitorumque suorum. *Minus enim Fabricius, quam Catilina punietur, non quia iste bonus, sed quia ille magis malus, non veras virtutes babendo, sed a veris virtutibus non plurimum deviando, inquit S. Pater lib. IV. contra Jul. cap. 3.* At opus, quod exerceentes minus deviamus a veris Christianisque

virtutibus, multamque virtus acerbiorem, nequit esse peccatum. Peccata ergo non sunt opera moralium virtutum, quae interdum ab impiis, & a Gentilibus exercentur. Insuper quae habent retributionem sempiternam, sunt virtutes, quatenus virtus ad hanc retributionem refertur, id est virtutes verae, unde quae bona, & Christianae. Quae ergo habent in praesenti vita mercedem, virtutes erunt, prout virtus ad praesentem vitam spectat, nimis virtutes humanae, se ipsis a naturali ordine non deflectentes, ac bona moraliter. Sed Gentilium virtutes quandoque temporalem mercedem obtinuerunt, & si ad veram pietatem, vetumque Dei cultum fuissent relatae, fuisset illi aeternum quoque primum retributum. Igitur virtutes erant humanae, bona moraliter, ac se ipsis a naturalis ordinis institutione non deflectentes. Probatur minor ex his, quae S. Pater narrat lib. v. de Civ. Dei cap. 12. de Virtutibus Romanorum, quibus vult Deus regnum impertiri, quod tempore esset posterius, sed imperii latitudine, & magnitudine illustrius: idque talibus hominibus potissimum concessit ad domanda gravia mala multarum gentium, qui causa honoris laudis & gloriae consulerent patriae, in qua ipsam gloriam requirebant, salutemque ejus saluti sua praeponere non dubitarent, pro uno ipso vito, id est amore laudis, pecuniae cupiditatem, & multa alia vita comprimentes. Gesta itaque a Romanis pro incolumitate patriae, secundum se bona erant, utpote publicum bonum illis sibimet praeferentibus, ideoque meruerunt grandorem, amplioremque rem publicam: quamquam & opera ista bona superbo fine viciarunt, omnia gerentes ob laudis cupiditatem, ut ibidem explicat S. Pater. Verum hoc non operis vitium fuit, sed ipsorum ambitione: cuius etiam ambitionis pravitatem poterant lumine naturali deprehendere, id enim nec fugit Horatium, qui ad reprimendam dominandi libidinem, ut Augustinus anim. advertit proximo cap. 13. scripsit in Carmine Lyrico lib. 2, ad Salut.

*Latius regnes avidum domando
Spiritu, quam si Lybiam remotis
Gadibus jungas, & uterque Panus
Serviat uni.*

Præclara pariter sunt, quae de iisdem Romanis scribit S. Pater Epist. v. ad Marcellinum prope finem: *Rem publicam pri-
mo Romani constituerunt, auxeruntque
virtutibus: et si non habentes veram pie-
tatem*

5. Probatur ex S. Augusti-
no.

tatem erga Deum verum, quæ illos etiam in æternam civitatem posset salubri religione perducere, custodientes tamen quandam sui generis probitatem, quæ posset terræ civitati constituenda, augenda, conservandaque sufficere. Deus enim sic ostendit in opulentissimo, & præclaro imperio Romanorum, quantum valerent civiles etiam sine vera religione virtutes, ut intelligeretur hac addita fieri homines alterius civitatis, cuius rex veritas, cuius lex charitas, cuius modus æternitas. Huc spectant exempla e sacris literis petita. Obstetrics enim Ægypti Exodi 1. v. 20. laudantur, & mercedem consecutæ sunt, quoniam Hebræorum masculos non præfocarunt. Et Nabuchodonosor cap. 29. Ezech. accepit boni operis mercedem, possessionem terra Ægypti. In quem locum affirmit Hieronymus, etiam Ethnicon, si quid boni fecerint, non absque mercede Dei judicio reperiri. Quod & repetit in cap. vicecum secundum Matthæi.

6.
Ac confiteatur ex eodem.

Postrema ratio est, quoniam S. Pater in 4. contra Julianum cap. 3. admittit virtutis definitionem traditam ab Ethniconis Philosophis, *Virtus est animi habitus naturæ modo, atque rationi consentaneus: quamquam S. Pater ibidem commonet, quod ii ignari supernaturalium bonorum, & originariae infectionis, verum dixerunt, sed quid sit consentaneum liberandæ ac beatificandæ naturæ mortalium nescierunt.* Igitur honorare parentes, erogare itipem pauperi, & alia quæ propter honestatem operum etiam à Gentibus gratia destitutis perficiuntur, tametsi ad liberandam & beatificandam naturam mortalium non valeant, naturæ modo, & recte rationi sunt consentanea; & virtutes, non quidem Christianæ, & ad veram pietatem pertinentes, sed moraliter bonæ, non vitia, aut peccata, sunt appellanda.

7.
An opera bona Infidelium sunt meritoria.

PROPOSITIO II. Virtutes infidelium, ut plurimum, sunt germen inutile & marcescens, quemadmodum scribit Prosper, nimurum, cum sit in illorum corde radix cupiditatis, solent bona opera aut ad inanem gloriam, aut ad voluntatem referri. In eo autem casu nullus negat hujusmodi virtutes vitio aut philautiæ, aut in honestatis labefactari.

Demonstratur primo ex sacris literis. Matth. vi. 23. habetur: *Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Qua verba explicans S. Pater lib. 4. contra Jul. cap. 3. num. 33. ait: *Hunc oculum agnosce intentionem, qua facit quisque quod facit.*

Intentio autem infidelium, & impiorum, ut plurimum, vitiosa est, ergo etiam omnia opera erunt ut plurimum germina inutilia & infecta. Probatur minor, nam infidelium intentio, ut mox demonstrabo, vel ad cultum inanum Deorum, vel ad superbiam typhum protrahit, omnesque improbi solent intentionem dirigere ad commutabile illud bonum, cuius cupiditatem detinentur. Præterea Evangelista proximo cap. vii. v. 18. Non potest (inquit) arbor mala homines fructus facere. Est autem homo infidelis, aut impius arbor mala, non quatenus homo est, sed quatenus in se malam voluntatem habet, à qua peccata veluti à radice nascuntur. Idque apposite explicat S. P. eodem loco num. 30. dicens: *Non itaque in quantum homo est, quod est opus Dei, sed in quantum mala voluntatis est, quisque arbor mala est, & bonos fructus facere non potest.* Vidente ergo voluntate mala, cui obtinperare solent increduli & habitualiter improbi, necesse est, ut marcescant germina virtutum inde erumpentia. Kursum impii fornicantur à Domino, ut legimus Pl. 72. v. 23. & Jerem. V. 7. scilicet errant in adinventionibus suis, atque oblectantur illicitis. In animo itaque fornicante ac turpia oblectamenta appetente, pudicitia & virtus quælibet in solamente habitans, etiamsi corpore exercitatur, permanere non potest.

Deinde probatur thesis experimento simulque auctoritate Augustini. Nam probatur auctoritate.

Romanos, qui amore laudis vehementissime tangebantur, pro isto uno virtutis pecuniae cupiditatem, & multa alia virtutia comprimentes, nunquam vera virtus clariisse demonstrat S. P. citato cap. 12. lib. v. de Civ. Dei, propterea quod non sit vera virtus, nisi que ad eum finem tendit, ubi est bonum hominis, quo melius non est. Quod si aliqui gloria contemptores fuerunt, ut exemplis monstrat S. P. cap. 19. ejusdem libri, ob dominationis cupiditatem bestias superarunt, sive crudelitate virtutis, sive fluxu luxuriae. Eapropter Julianum deprædicantem Romanorum virtutes, ut everteret gratiæ necessitatem S. Doctor lib. 4. cap. 3. num 26. his verbis alloquitur: *An forte & iſtis, qui exhibuerunt terræ Patriæ Babyloniam dilectionem, & virtute civili, non vera, sed verisimili, dæmonibus, vel humanae gloriae servierunt, Fabriciis, videlicet, & Regulis, & Fabiis, & Scipionibus & Camillis, cæterisque talibus, sicut infantibus, qui sine baptisme moriuntur.*

riuntur, provisuri estis aliquem locum, inter damnationem, regnumque calorum?

9. **Ac ratione.** Ultimo probatur ratione, quam affert ibidem Augustinus num. 19. Ad cognoscendum utrum virtus aliqua vera sit, non solum intueri debemus quod agitur, sed etiam causa quærenda est, cur agatur. Non enim officiis, sed finibus virtutes discernuntur à vitiis. Alioquin veras virtutes dicendum erit esse in avaris, cum lucrorum vias prudenter excogitant, cum pro acquirenda pecunia seva, atque aspera multa fortiter tolerant, cum varias cupiditates quibus sumptuose vivitur temperanter sobrieque castigant, cum abstinent ab alieno, & de suo sœpe amissi contemnunt, quod videtur ad justitiam pertinere, ne iurgiis & iudiciis plura consumant. Hæ quidem virtutes tali fine turpes atque deformes, & ideo nullo modo germanæ & veræ censendæ sunt. Consimili ergo ratione quidquid à Gentilibus agitur voluntate infideli, atque elata, appellari germana virtus non debet.

10. **Quid adhuc deſti operi- bus Infide- lium.** PROPOSITIO III. Alio quoque ex capite, quæ sine Christi gratia ab infidelibus peraguntur nequeunt inter virtutes connumerari, scilicet, quia nihil conserunt ad veram & Christianam pietatem: sive, ut inquit Prosper in altera parte Epigrammatis, hujusmodi virtutibus mens ad cœlestem beatitudinem non emitur.

Hæc propositio demonstratur omnibus argumentis, quibus de H. Pelag. cap. ultimo probatum est, morales virtutes nullatenus positive disponere ad gratiam. Probat autem S. Pater contra Pelagianos hanc veritatem argumentis innumeris. Memorato lib. 4. contra Jul. cap. 3. oppugnans data opera hæreticum negantem Dei donum esse virtutem, eamque tribuentem naturali hominum voluntati; num. 15. evincit Dei gratiam necessariam esse non solum ad capessendam perfectionem, sed etiam ut talis gratia opitulationem mereamur; alias si homo posset sine gratia ad aliquid laudabile generosi cordis stimulis incitari, posset gloriari in libero arbitrio, ac sic priorem dare, ut retribuatur illi, eoque modo gratia jam non sit gratia, quia non est gratuita. Appellat prox. num. 16. acerbissimos gratia inimicos, qui dicunt alienos à fide abundare virtutibus, in quibus sine adjutorio gratia solum est naturæ bonum, licet superflitionibus mancipatum. Pergit num. 17. demonstrare non esse in infidelibus veram justitiam, nec veram sapientiam, tum quia

inde superbia recedunt quo appropinquant intelligentia; tum etiam quia si per naturam voluntatemque vera habetur justitia, Christus gratis mortuus est, nec non per naturam comparatur Dei regnum, cum ipsum justitia sit, & retribuatur justitiae. Demonstrat num. 18. eos qui in agone decertant, & ab omnibus sunt continentes, contendere ut corruptibilem coronam accipiant, ideoque cum ab hujus cupiditate non se contineant, veram continentiam nequam habent. Numero 18. definit virtutem per ordinem ad salutem, veramque felicitatem, ideoque quidquid sine gratia peragitur, non nisi virtutem Stoicam & à recto fine deviantem appellat. Urget in sequentibus Apostolicam sententiam, *Omne quod non est ex fide, peccatum est*, accipiens fidei nomen, non ut quidam exponunt pro solo naturalis conscientiae dictamine; id enim ad refellendum Julianum fuisse prorsus ineptum, sed pro superna inspiratione illius gratiae, quam hæreticus evacuare nitebatur. Tandem post longam disputacionem, Scito (inquit num. 33.) nos illud bonum hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine Dei gratia, quæ datur per Unum Mediatorem Dei & hominum, nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad æternum Dei donum, regnumque perduci. Indubitatum est igitur virtutes infidelium veras non esse, in quantum virtus ad capessendam beatitudinem viam sternit.

PROPOSITIO IV. Cum erret sapientia mundi per omnes calles, ut postrema parte Epigrammatis docet Prosper, quidquid boni infideles patraverunt, dicendi sunt non sine superna illustratione ut plurimum patrasse: non tamen eis necessaria fuit, aut est, ad non peccandum Fides habitualis, nec gratia remissionis peccatorum.

Prima propositionis pars est Augustini; altera & Augustini, & omnium Catholicorum. Prima ergo pars demonstratur iis argumentis, quibus proximo capite comprobabitur necessitas divinæ gratia ad opus morale bonum undequaque. Deinde probatur testimonio Augustini, qui eodem cap. 3. contra Julianum num. 32. ait: *Ex quo colligitur etiam ipsa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipsorum esse, sed illius, qui bene utitur malis.* Epist. etiam 130. nunc 144. laudata Polemonis continentia, per quam liberatus fuit à dominatu luxuriae, inquit, *Tamen ne id ipsum quidem, quod melius in eo factum est, humano operi tribue-*

II.
Qualis gratia
sit necessaria
infidelibus
ad non pec-
candum.

tribuerim, sed divino. Neque hoc loco, ut quidam putant, donum continentiae tribuitur ab Augustino divino operi naturali; nam licet ibidem commemoraret formam, vires, salutem, & alia bona corporis, quae non sunt nisi a Deo Creadore, & perfectore naturae: ea nihilominus memorat, ut argumentum faciat a fortiori; nam ait: *Quanto magis animi bona donare nullus alius potest?* Et mox sensum suum aperiens addit: *Polemico ergo si ex luxurioso continens factus ita sciret cuius esset hoc donum, ut eum abjectis superstitionibus Gentium pie colebat, non solum continens, sed etiam veraciter sapiens, & salubriter religiosus existimat, quod ei non tantum ad presentis vita honestatem, verum & ad futurae immortalitatem valeret.* Ubi ex verbis Sap. viii. *Nemo esse potest continens, nisi Deus det,* probat Augustinus continentiam Polemonis fuisse ex Gratia, quod facit etiam eodem textu, eodemque argumento lib. iv. contra Julianum cap. 3. num. 18. ubi certissime de Gratia supernaturali instituit disputationem. Neque naturale donum est, quod addita Fidei sapientia ad immortalē vitam perducit. Quamobrem haud recte exponitur de Gratia ordinis naturalis quod scribit S. Doctor de castitate Polemonis.

12. Altera propositionis pars demonstratur ul. ex Scripturis commandantibus Luctae XVIII. Publicani humilitatem, & Act. x. eleemosynas Cornelii Centurionis; ubique autem peccatores ad conversionem & poenitentiam hortantibus. II. Ex definitionibus Conciliorum, Romanorumque Pontificum allatis priori probatione prima Propositionis. III. Ex Augustino, qui de Præd. SS. cap. 7. ait in memoratum Cornelium bene fuisse operatum, antequam in Christum crederet: De Sp. & lit. cap. 28. affirmit sine aliquibus bonis operibus difficultate vitam cuiuslibet pessimi hominis inveniri: in Epist. ad Sextum docet Fidem impetrare remissionem peccatorum. Tractatu 44. in Joannem scribit, peccatores confessione neveri justificationem, quomodo cæcus illuminationem. IV. Tandem demonstratur ratione: nam quisquis nittitur redire ad gratiam, Deum orat, & confitetur peccata; recte operatur, quarit salutem animæ, & Deo obtemperat: & tamen contingit saper numero ut nondum adeptus sit peccatorum suorum remissionem. Fiunt ergo sine gratia habituali, sive nondum remisso peccato, bona opera plurima, quibus ad

justificationem obtainendam disponimur.

AD OBJECTA IN CONTRARIUM RESPONSIO.

Disposita precedenti ordine disputatio de Operibus Infidelium, nihil per Solvitur imus negotii facessunt argumenta hæreticorum.

Qui primo loco objiciunt: Apostolus ad Rom. xiv. versu ultimo ait, *Omne quod non est ex fide, peccatum est.* Infideles fide destituti sunt. Ergo quidquid infideles operantur, peccatum est. — Resp. dist. & explici Apostolicam sententiam, *Omne quod non est ex fide, peccatum est*, scilicet, opera quae elicuntur ab homine veri Dei cognitione privato, infideles voluntate ad cupiditatem & jactantiam referuntur, & philautea vitio ut plurimum corrupuntur, concedo majorem: & hujus propositionis veritas thesi 2. demonstrata est. *Omne quod non est ex fide, peccatum est*, ita ut nullus Gentilium antequam Christo se devoveat, & habituali fide exoneretur, possit recta voluntate operari, sive per gratiam actualem, sive, ut aliis Theologis placet, per lumen honestatis ingenitum, nego: & veritas hujus propositionis liquet ex thesi quarta. Distinguuo etiam minorem. Infideles destituti sunt fide habituali, & cum gratia sanctificante conjuncta, quam solam veram gratiam esse Bajus & Quenellus existimant, concedo. Destituti sunt, dum recte & cum divina acceptatione operantur, omni gratia fidei actualis, & ingenito rationis lumine, in quo idea honestatis veritatisque resulget, nego minorem. Etenim in infidelibus imaginem Dei non esse omnino detritam vidimus in 1. Proposit. Adesse etiam illis quandoque cognitionem aliquam veri Dei gratia quoque inspiratain, ostendimus De H. Semipelagiana cap. iv. præclaro testimonio Augustini scribentis de Cornelio cap. 7. de Prædest. SS. Nec tamen sine aliqua fide donabat, & obrabant. Resp. 2. eo sensu omne quod non est ex fide peccatum esse, quatenus sine fide impossibile est placere Deo, neque operibus sine gratia factis, qualia fuerunt antiquorum Romanorum, potest inesse vera ratio virtutis, per quam ad æternum Dei regnum perduci possimus. Quod in tertia propositione fuit expli- catum.

Objiciunt 2. Matth. vii. v. 18. habetur, *Non potest arbor mala fructus* Solvitur 2da bonos facere: Quilibet infidelis est arbor objec- mala: Ergo non potest fructus bonos face-

facere. — Resp. Dist. minorem: Quilibet infidelis est *arbor mala*, in quantum habet in se malam voluntatem, quæ est radix malorum operum, & qua de bono opere in se non in Domino gloriatur, concedo. Est *arbor mala*, dum malam voluntatem honesta cognitione, & Dei gratia repellit, nego. Vide quæ diximus 2. propositione. Solvitur eadem ratione quod opponunt ex cap. vi. v. 23. *Si oculus tuus fuerit nequam, &c.* Exponitur enim nomine oculi animorum intentio.

15.
Solvitur 3.
Objectio.

Arguunt 3. in Epist. ad Titum cap. 1. v. 15. legitur, *Omnia munda mundis, immundis autem nihil est mundum.* — Resp. eodem pacto, non esse immundam voluntatem, quæ honesta cogitatione dirigitur; nec, opitulante gratia, agit ob illecebras prementis cupiditatis. Reتورquentur etiam istiusmodi argutianes. Enimvero justus, qui est *arbor bona*, & ob gratiam sanctificantem cordis habet munditiam, fideique *oculum* lucidum ac supernis flammulis irradiatum, non omnia agit inculpate & ex motivo sanctæ dilectionis, cum frequenter in peccata venialia prolabatur, atque ad instar fructifera arboris, bona adhuc persistente radice, taut sterilis sit, aut fructus proferat immaturos. Ita infidelis & impius, cui inest radix culpæ, ac pravæ cupiditatis, interdum inspiratione divina virtuose operatur; quemadmodum arbor sterilis ac sylvestris flores ac frondes emitit, atque si ramuscus aliquis infieratur, nonnullos etiam salubres fructus producit.

16.
Solvitur 4.
Objectio.

Objiciunt 4. Quidquid sine charitate fit, juxta Augustinum perversum & inordinatum est: Quidquid agunt infideles & impii, fit absque charitate: Ergo perversum, & inordinatum est. Ma-

prob. nam S. Pater de Grat. & lib. arb. cap. 18. ait: *Præcepta charitatis tanta & talia sunt, ut quidquid se putaverit homo facere, si fiat sine charitate: nullo modo fiat bene.* Et lib. de Grat. Ch. cap. 26. *Ubi non est dilectio, nullum bonum imputatur, nec recte opus bonum vocatur.*

Resp. dist. ma. Quidquid fit absque charitate habituali, id est sine illa gratia, cuius primus effectus est remissio peccatorum, qualem gratiam tantummodo Bajus & Quenellus propagnarunt, non recte opus bonum vocatur, nego majorem. Quidquid fit absque charitate actuali, & gratia quæ justificationem præcedit, non est opus rectum ac bonum undequaque, & ad ultimum finem, æternamque vitam perducens, concedo. Item concedo non esse bonum honestum, si corrumperat vitio philautiæ, atque ad creaturam ultimo referatur. An vero ut honestum sit omnique vitio careat, necessaria sit gratia supernaturalis, quæstio est scholastica nullo modo pertinens ad dogma nunc propagatum; & de hac quæstione mox dicam. Porro Augustinus præter gratiam habitualem agnoscit actualem, eamque in Epistola ad Sixtum distinguit à remissione peccatorum, & in locis plurimis appellat inchoatam justitiam. Eandem fatetur præcessisse in Centurione, reperiiri in Catechumenis, & non semel in infidelibus: atque disputans aduersus Pelagianos ubique gratiam commendat, loquitur de omni serie auxiliorum, quibus ad vitam aeternam proxime, aut remote disponimur. Quare sententia Augustini everrit opinionem Novatorum illorum, à quibus nulla gratia admittitur præter habitualem, neque opus aliquod in peccatore, nisi perversum atque damnabile.

C A P U T III.

Disputatur an ad peragendum opus moraliter bonum, quod nec in se, neque in intentione operantis virtuosum sit, requiratur divinæ gratiæ adjutorium.

S U M M A R I U M.

1. Status quæstionis.
2. Opinio Doctorum.
3. Quid dicendum de sententia Vasquez.
4. Opinio aliorum Scholarum.
5. Mens Authoris.
6. Quid sit viuum.

K. P. Berti Theol. Tom. III.

7. Usque 13. Probatur Conclusio, ac refutantur responsiones Adversariorum.
14. Usque 19. Solvuntur Objectiones.
20. Declaratur Ulterius propositio.
21. Præcipue in Ordine ad praxim.

I i

PIGRAM.

EPIGRAMMA.

UT quadam tenues maculæ in splendore piorum,
 Major virtutum quas vacuat numerus,
 Æterna donis nequeunt obſtare vitæ,
 Nec Merita obscurat grandia culpa levis;
 Si aliquid plerumque boni pars impia gestat,
 Magni mole mali quod facile obruitur.
 Nec prodeſt quiddam recte sapuisse malignis,
 Si verum & summum non coluere Deum.
 Una Fides igitur, spes una eſt, atque amor unus,
 Quo fiat justus, sitque beatus homo;
 Nam bona, quæ pravis naturæ ex dote supersunt,
 Augent peccati pondera, non minuant.

P R A E N O T A T I O.

I.
Status queſtioneſ.

In quaſtione, quam nunc propono, celeberrima eſt omnium fere Noſtratiū ſententia, poſſe quidem hominem abſque ſpeciali gratia bonum agere ex objeſto, ſive ſpectato virtutis officio, ut prima parte Cap. præcedentis demonſtratum eſt; at ſi inſpiciatur finis, negant hujusmodi opus bonum eſſe, cum in ſumnum bonum minime referatur. Hanc enim conditionem operi, quod nulla ex parte viatitum ſit, neceſſariam eſſe pro-pugnant. Ita ex noſtris defendunt Caſpar Caſalius de Quadripartita Iuſtitia lib. 1. cap. 32. GREGORIUS Ariminensis in 2. diſp. 26. Cardinalis Noriſius in Vindiciſ cap. 3. ſ. 4. & cap. 4. ſ. 5. Petrus Manſo in Opere de Virt. Infidel. & in Vindiciſ Noriſianis, Leonardus Vanroy de Act. Humanis cap. 1. Q. 2. Antonius Guererro Theologæ moralis Tract. v. ſ. 2. aliique communiter. His ſub ſcribunt Franciſcus Maſeo in libro, cui titulus Mens vera Auguſtini pag. 211. & ſequen-tibus, & in Cortina Thesi 61. & 63. Atque de relatione Operum omnium in Deum idem tenent Cardinalis Bona de Vita Christiana 1. P. ſ. 29. Natalis Alexander Tom. 2. Th. Moralis lib. 3. Reg. 17. Ubigant Tract. 3. q. 4. Exam. 3. Lacroix lib. v. de Peccatis dub. 1. q. 34. atque Doctores alii bene multi.

2.
Opinio Do-
ctorum.

Præſcindendo ab hac quaſtione de neceſſitate referendi omnia opera noſtra in Deum ſaltem virtualiter, neceſſitatem gratiæ ad omne opus bonum morale & honestum & nullo infeſtum vitio ſuperbiæ defendunt Gabriel Vasquez 1. 2. diſp. 190. Ripalda diſp. 20. ſect 6. num. 25. & noſter Baſilius Poncius Releſt. de neceſſit. Grat. cap. 5. 7. & 15. Itaque hæc ſententia imperite à nonnullis tanquam accedens ad errores Quenelli, & Baji refellitur, non ſolum ob viros eximios nuper commemoratos; ve-rum & ob maximam hos inter, ac No-vatores, ſententiarum diſcrepaniam.

Primo enim Noſtratiū ſinguli abſque ullo vitio eſſe fatentur in unoquoque, quantumvis improbo homine appetitum beatitudinis, quem natura in malis ſuis non potuit amittere: deinde negant motus indeliberatos ad damnationem imputari, contra impiam Novatorum iſtorum doctrinam. Admittunt inſuper actualem gratiam ſine remiſſione peccatorum cum Catholicis omnibus, cum illam denegent Theologorum Dogmatum inveriores. Ac præterea concedunt à paganiſ, ac ſceleſtissimiſ aliquid boni interdum fieri per gratiæ adjutorium, adverſus Bajum, ejusque gregarios. Non ergo uno tantum, ſed tituliſ pluribus noſtri Ordiniſ Theo- logi à Sectariis diſcriminantur.

Ad Vasqueſium quod attinet; docet is ad opera bona moralia ſpeciale gratiæ auxiliū requiri; ſed gratiam hanc na-turalem eſſe contendit, indebitam tamen, & ex meritiſ Christi provenientem. Qua

3.
Quid dicen-
dum de ſen-
tentia Vas-
quez.

in re Vasqueſium reprehendunt cum Franciſco Suarez docti viri complures. Si enim, inquiunt, gratia naturalis dici poſſit, & ſancta cogitatio congrua exci-tans voluntatem ad opera honesta ad ordinem naturæ pertineat, & tamen ex meritiſ Christi conſeratur; defendi po-terit hæresiſ Pelagiana gratiam in iſpa natura conſtituens. Addunt non ſuffi-cere ad gratiam, quod indebitum donum ſit, & poſſit à Deo ſine ulla injuria de-ne-gari; cum etiam maſus ingenium, me-lioſ complexio, atque optima educatio non omnibus concedantur, & nihilomi-nus Gratia Salvatoris appellari non va-leant. Verum, eti in explicanda Gra-tiæ congrue natura ego plurimum à Vasqueſio diſſideo, quoniam ille con-gruam vocationem putat, quæ in tali temporis, vel loci circumſtantia Deo lar-gitore ſubministratur; in hac tamen par-te arbitror immerito fuiffe reprehenſum. Dum enim honestam cogitationem inſpi-rari ob Christi merita tam diſerte pro-nunciat

nunciat; profecto quantum ad gratiæ substantiam pertinet, supernaturale fatetur, & à Pelagio discordat. Naturalem itaque appellat, in quantum cogitatio congrua præveniens opera moraliter bona, V. G. honorem Parentibus exhibendum, aut eleemosynam dandam pauperi, non proponit objectum supernaturale, sed intra natura ordinem, amandum, aut fugiendum honesto fine, qui ab homine concupiscentia jaçato nequit haberi absque gratia. Hoc sensu celebriores Scholasticos propugnasse veram Christi Gratiam ordinis naturalis commonstrat eximius Theologus Basilius Poncius citato cap. v. Dissolvit etiam præmissum Suarezii argumentum; primo quia ingenium & complexio non sunt per Suarezum effectus prædestinationis divinæ, quemadmodum est bonus usus ingenii, & complexionis, & bonum opus virtutis factum ex honesta cogitatione: quod Suarez docet lib. 1. de Grat. cap. 15. num. 4. & 6. Cum itaque prædilectione sit præparatio gratiæ; ipsi gratiæ deputandus est bonus usus ingenii, non ingenium ipsum, membrorumque complexio. Deinde hæc duo, ingenium, & complexio originem habent ex causis secundis naturaliter operantibus: at non ita honesta illa cogitatio. Quamquam enim naturale sit, quod mihi objectum occurrat, V. G. pauper petens eleemosynam, animumque meum ad pietatem commoveat; tamen cum is vehementius trahatur amore sui, quam exterioris objecti, & magis corpore quam spiritu, nisi gratia frenetur: nequit ea motio esse efficax & congrua, nisi supereret contrariam animi affectionem, ac dominantem cupiditatem; quod divini munieris est, non vis nativa objecti. At de sententia Vasquesii tantum.

4.
Opinio alia-
rum Schola-
rum.

Et enim altera in Scholis communior, honestam cogitationem moralem excitantem quoque voluntatem ad opus faciendum non alium exigere Dei operantis concursum, præter illum, qui naturali communique lege providentia preposito est unicuique. Ita censent Soto, Bellarminus, Suarezius, & alii plurimi laudati à Francisco Macedo pag. 210. & hanc esse communem sententiam Thomistarum liquet ex Goneto Q. 1. de necessitate Gratiae art. 3. §. v. Tenent enim hi Theologi & vigere adhuc potestatem naturalis arbitrii ad peragenda opera moralium virtutum, & hæc se ipsis in Deum ultimum finem referri per relationem sibi intrinsecam, atque, ut verba ipsa Goneti usurpentur, *in ipsa entitate actus imbibitam*. Quare ut sint bona necesse non est, ut referantur vo-

R. P. Berti Theol. Tom. III.

luntate operantis, & gratia dirigente. Per pauci tamen hujus sententia Assertores largiuntur arbitrio potestatem omnia opera moralia etiam ardua adimplendi; ad hæc enim multi gratiam necessariam esse propugnant: quæ videtur esse sententia D. Thomæ in 2. 2. q. 109. art. 2. & defenditur ab Eruditissimo Viro Isaaco Haberto lib. 1. cap. x. num. 4.

5.
In tanta opinionum discrepantia, quo-
niam pugnare cum omnibus fere Theo-
niam Mens Auchis.

niam temeritatis nota est, deserere autem signa Majorum rebellionis, atque dedecoris, utriusque partis argumentationes producam, meam opinionem, ut spero, lectoribus non injundam infimo loco subjiciens. Quod prius quam facio; oportet, ut ad physiologiam sublimiorem Aristotelica, quam prædicti omnes Auctores secuti sunt, animum revocemus, & nonnulla de vitiorum origine præmittamus. Demonstravi in prima librorum meorum parte legem incommutabilis veritatis, qua unusquisque judicat de objectis menti obversantibus, non esse speciem aliquam creatam haustram à sensibus, sed Deum ipsum, ut docet S. Pater de Vera Religione cap. xxx. scribens, *Hæc lex, cum sit omnino incommutabilis, mens vero humana, cui talem legem videre concessum est, mutabilitatem pati possit erroris, satis appareret supra mentem nostram esse legem, quæ veritas dicitur. Nec jam illud ambigendum est, incommutabilem naturam, quæ supra rationalem animam sit, Deum esse.* Vitiosum ergo est omne opus, quod ab illa incommutabili lege veritatis proponentis quid honestum sit, quid in honestum, deflectit; unde S. Pater eodem libro cap. 20. ita vitium definit: *Est autem vitium animæ rationalis voluntas ea faciendi, quæ vetat summa & intima veritas.* Sane si rationalis anima hanc veritatem in se, & absque ullo velamine conspiceret, quomodo contingit in patria, nunquam fieret vitiosa, quoniam nulla apparenti mutabilium bonorum deciperetur imagine. *Malum non erit (inquit ibidem S. Docto) cum oculi fuerint recreati, & lucem suam congruenter asperxerint.*

6.
Est itaque juxta Augustini principia Quid sit vi-
tium, quando rationalis anima diligens tium.
bonum, quod infra illam ordinatum est, defluit à bono æterno ad bonum tempore, à bono intelligibili ad bonum sensibile, à bono summo ad bonum infimum; &, dum ordinem suum peragit mutabilitas temporum, *putat esse pri-
mam speciem, quæ omnium infima est
natura, quam per lubricos sensus caro
male*

I i 2

male docta nunciaverat: & etiam dum arbitrans se tenere divinae providentiae disciplinam usque ad invisibilium rerum imagines pervenit, sed nesciens oculorum concupiscentiam se trabere, falsa cogitatione distenditur. Id vero in statu corruptae naturae quam facile eveniat, explicat proximo capite 21. Augustinus haec scribens: Temporalium enim specierum multiformitas ab unitate Dei hominem lapsum per carnales sensus diverberavit, & mutabili varietae multiplicavit ejus affectum. Ita facta est abundantia laboriosa, & si dici potest copiosa egestas, dum aliud & aliud sequitur, & nihil cum eo permanet; paucisque interiectis, Nunc vero corpus quod corruptitur aggravat animam, & deprimit terrena inhabitantem sensum multa cogitantem, quia rapitur in ordine successionis extrema corporum pulchritudo. Habet explicatam a magno Augustino originem vitiorum. Erit ergo ex opposito virtus, cum humanum opus intimae ac summae veritati erit consentaneum, non ratione quae inferius trahatur a multiformi temporalium specierum imagine. Nam in Augustiniana Schola non est vera virtus, nisi quae ad eum finem tendit, ubi est bonum hominis, quo melius non est, inquit S. Pater de Civit. Dei lib. v. cap. 12. Et revera, si virtus in eo non apparet, qui ab alio deprimitur ac superatur; neque in animo virtus erit, dum ab aequali vel inferiori flectitur ac dejicitur. Haec sententiam meam proponendam, cum aliis primum honorem dedero, facile expedient.

7.
Ponitur Con-
clusio.

PROPOSITIO. Plerumque, ut loquitur Prosper, impii aliquid boni gerunt, quod facile majori vicio obruitur, & dehonestatur. Sine cultu veri Dei hoc non prodesset ad salutem, & sine gratia ad beatitudinem non conferre, sententia Prospcri est superius comprobata. An vero bonum illud opus sine gratia patratum vicio careat, disputant, in utramque partem Scholastici.

Et priores quidem hujus thesis partes cap. praecedenti sunt demonstratae. Nunc praecipua Theologorum momenta discutiam. Itaque Augustinenses nostri necessitatem gratiae ad omne opus morale etiam ordinis naturalis, quod sit bonum undequaque, hisce argumentis propugnant, Primo Joannis 15. habetur: *Sine me nihil potestis facere.* Concilium Arausicanum II. can. 22. ait: *Nemo habet de suo nisi mendacium & peccatum.* Quidquid igitur boni facit homo, est a Deo.

Respondent Adversarii sensum Scripturarum, & Conciliorum esse, quod nemo

poteat aliquid facere spectans ad veram pietatem & justitiam, nisi per gratiae adiutorium. Id enim insinuat S. P. Augustinus de Grat. Ch. cap. 26. scribens: *Gratiam Dei sic confiteatur qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet veraque justitiam, fieri posse non dubitet.* PP. Conc. Carthagin. in Epist. ad Zosimum pariter affirmant, *sine gratia nihil fieri verae sanctaeque pietatis.* Concilium etiam Arausicanum II. can. 7. explicat verba Joan. 15. *Sine me &c. quod per naturae vigorem nihil fieri potest, quod ad salutem pertineat vita aeterna.* Idem docet S. Prosper ad Capitula Gallorum cap. VIII. Eodem sensu inquit definiti ab Augustino & a Synodo Arausicana, quod nemo habet de suo nisi mendacium & peccatum, quoniam liberum arbitrium ob originariam noxam attenuatum magnam habet ad peccandum pronitatem, & nihil boni ad justitiam veram spectantis elicere potest sine Dei munere. Tandem nec bona opera moralia sine Deo peraguntur, cum requiratur ad ea cursus supremae Causae in ordine tamen naturalis providentiae.

His non acquiescunt primae sententiae Auctores. *Emm. vero inter veram justitiam, & vitium, nullum per Augustinum datur medium, quomodo medium non est aliquid inter aeternum, & incommutabile bonum, in quod ultimo tendit virtus, & inter bonum commutabile ac temperale, in quod vitiosum opus refertur;* Solvitur. *Quam esse sententiam Augustini constat ex lib. 14. contra Jul. cap. 3. & v. de Civit. Dei cap. 12.* Si ergo concedas non posse hominem sine gratia facere aliquid pertinens ad veram pietatem, atque justitiam; etiam fatearis oportet, non posse peragere aliquid bonum, quod tale sit undequaque, neque ab intima virtutis lege deflecat. Deinde Augustinus, & Concilium Milevitanum & Arausicanum, docent hominem non habere de suo nisi mendacium & peccatum. At opus moraliter bonum nequit esse peccatum, aut mendacium; igitur a solo homine tale opus prodire absque gratia non potest. Insuper laudatus canon. 22. Arausicanus desumptus est ex Augustino Tract. v. in Joannem. Ubi S. Pater ait: *Qui loquitur mendacium, de suo loquitur. Nemo habet de suo nisi mendacium & peccatum. Si quid autem homo habet veritatis, atque justitiae, ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac Eremo, ut ex quasi guttis quibusdam irrorati, & in hac peregrinatione interim consolati,*

8.
Responsio
adversario-
rum.

lati, ne deficiamus in via, venire ad ejus requiem, satietatemque possimus. Si ergo qui loquitur mendacium de suo loquitur; qui loquitur veritatem de Deo loquitur. Accipit ergo Augustinus mendacium prout opponitur veritati, & peccatum prout adversatur iustitiae. At quod veritati ac iustitiae opponitur, morale bonum à nullo hominum appellabitur. Nemo igitur habet de suo bonum aliquid etiam morale, id est, à veritatis regula non deflectens. Postremo quod responsum est de concursu naturali, facile retunditur; quoniam Concilia & PP. urgent ea verba, *Sine me nihil potestis facere* aduersus Pelagianos negantes supernaturalis gratiae adjutorium; eosque etiam perfringit Synodus Arausicana. Ac præterea concursus ordinis naturalis non deest homini mentienti & peccanti; nec tamen recte dicitur hominem sine Deo peccare, & mentiri non posse; sed cum eodem Evangelista dicendum est, *Qui loquitur mendacium, de suo loquitur*: & cum Augustino, *Liberum arbitrium ad malum se ipso sufficit*. Idcirco his verbis, *Sine me nihil potestis facere*, demonstratur concursus supernaturalis ordinis.

10.
 Probatur
Proposito
2d.

Secundo loco probant primi Autores sententiam suam testimonii Augustini propemodum innumeris. Per pauca eligamus: cætera invenies apud Gregorium de Arimino dist. 26. 2. lib. sent. quæst. 1. & 2. Primo in Epist. ad Hilarium Syracusanum 89. nunc 53. hæc habet S. Pater: *Valet itaque liberum arbitrium ad bona opera, si divinitus adjuvetur: desertum vero divino adjutorio, quantilibet scientia legis excellat, nullo modo habebit iustitiae soliditatem, sed inflationem impie superbiae, & exitiosum tumorem*. Similiter Serm. 12. de Verbis Apost. *Prorsus si adjutorium Dei defuerit, nihil boni agere poteris. Agis quidem illo non adj. vante libera voluntate; sed male adhuc iamne est voluntas tua, qua vocatur libera, & male agendo sit damnabilis ancilla. Cum dico tibi, sine adjutorio Dei nihil agis, nihil boni dico.*

11.
 Responsio
adversario-
rum decla-
ratur.

Occurrunt eadem response Adversarii, dicendo S. Patrem asserere librum arbitrium sine gratia nihil posse in ordine ad justificationem & vitam aeternam. At hæc interpretatio videtur Nostris violenta. Nam primo tam diftere Augustinus ad omne opus bonum gratiam requirit, ut nihil boni sine gratia dari absolute pronuntiet. Deinde quodcunque opus sine gratia patratum non so-

lum per Augustinum nullo modo habet soliditatem iustitiae, sed etiam habet inflationem superbiae, exitiosumque tumorem. Quis autem opus inflatum ac tunidum dixerit undequaque bonum, nulla ex parte vitatum? Tandem si postumus absque gratia bonum ordinis naturalis inculpate peragere; possumus pariter & servare legem naturæ, & Deum diligere, arque ita consequi vitam aeternam; cum in Evangelio scriptum sit Mat. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*. Id vero si dicatur, necessum erit statuere vitam aeternam diversam à regno cœlorum, ut idem Augustinus demonstrat contra Julianum, ut vidimus lib. xiii. cap. 1.

12.
 Probatur
tertio.

Tertio probant Nostrates positionem suam Theologica ratione. Non est enim opus undequaque bonum, quod in Deum tanquam in ultimum finem non referatur. Referri autem hoc pacto nequit sine gratiae adjutorio, quoniam ad hujusmodi relationem requiritur, ut diligatur Deus amore benevolo & efficaci super omnia. Tunc enim objectum super omnia amat, cum ad illud actus singuli referuntur. Deum vero non posse tali amore naturaliter diligi & Augustiniani omnes defendant, & plures etiam ex Adversariis. Opus ergo morale sine gratia factum non erit bonum undequaque. Majorem vero facile demonstrant. I. Nam Augustinus lib. 19. de Civit. Dei cap. 25. inquit: *Licet à gloriisdam tunc vere & honeste putentur esse virtutes, cum ad seipsum referuntur, nec propter aliud expectuntur, etiam tunc inflatae, & superbae sunt, & ideo non virtutes, sed vitia judicanda sunt*. II. Juliano objiciunt virtutes Romanorum, ut Christi gratiam evacuaret, negat S. Pater has veras fuisse virtutes, argumentis à nobis supra productis prop. 2. & 3. ex quo nimur fuerint à fide & charitate disjunctæ, & vitio philautiae corruptæ. III. Ut ibidem demonstratum est, virtutes à vitiis non officio discernuntur, sed fine. Finis vero creaturæ rationalis nullus alius constitui potest præter Deum, quoniam solus Deus ipsa creatura rationali melior est.

13.
 His respondent ad opus bonum morale satis esse, si referatur in ultimum Responsio finem negative, id est, non tendat ad adversarium in honestum; cum ipsa moralis virtus intrinseca sui bonitate in Deum ultimum finem referatur. Quæ doctrina potest admitti, inquit Noribus, quia S. Doctor inde virtutes Gentilium vitiari docuit, quod iidem de illis vel apud se, vel apud alios gloriam quererent. Ve-

I i 3 rum

rum admitti quidem potest: at non esse doctrinam Augustini Theologici nostri non sine magna probabilitate demonstrant. Principio enim virtus, si referatur ad se ipsam, & non propter aliud expectatur, dicitur ab Augustino inflata, & superba. Quo ergo jure appellabitur bona undequeque? Insuper S. Pater lib. v. de Civit. Dei cap. 20. non solum redarguit Epicureos, qui finem constituent in voluptate, cui virtutes tanquam ancillas subjiciunt; verum etiam philosophos illos, qui ad ingerendum pudorem iis, qui virtutem quidem probant, sed eas voluptatis corporalis fine metiuntur, illam propter se ipsam putant appetendam. Præterea virtus se ipsa, quatenus opus est creature, non est humana mente nobilior; ideoque nec vera virtus, juxta virtutis ideam à nobis superioris traditam. Ulterius non satis est ad opus bonum morale, si referatur in finem ultimum per reëstitudinem sibi intrinsecam. 1. Quoniam hæc bonitas physica & naturalis est, non moralis; morale enim dicitur opus, in quantum fit deliberatione ac libertate. 2. Quia etiam opus bonum ex officio, perversum autem ex fine, quale foret sublevatio pauperum ob gloriam inanem, habet illam bonitatem operis & officii, nec tamen appellari potest bonum opus morale; quoniam bonum, ut est in proloquo, ex integra causa, & in opere illo invenitur perversitas intentionis. 3. Quia virtus quælibet, etiam si externo opere & per corporis ministerium exerceatur, habitat tamen in animo; ideoque ex animo, non ex opere suam potissimum contrahit bonitatem. Inquiunt in hoc differre actus naturales ab actibus moralium virtutum, quod illi boni nequaquam sunt, nisi in finem ultimum referantur, ut sunt comedere, ambulare, ædificare domum, plantare vineas; actus vero morales, ut elemosyna, honor parentum, castitas, & alia hujusmodi dicuntur boni se ipsis. Verum facile est respondere actus istos morales bonos utique esse comparate ad objectum officiumque virtutis, non autem ratione finis, ad quem sunt referendi: sive ut loquitur Magister Gavardi Q. 2. de Grat. art. 4. bonos secundum rationem inferiorem, non secundum rationem superiorem, ita, ut nisi referantur in Deum, secundum substantiam sint recti, sed attenta finis circumstantia sint male facti. Atque his prior sententia magna probabilitate defenditur.

Non desunt tamen oppositæ argumentorum præsidia; eaque ordine co-

dem ad tria capita revocabo. Sunt eadem plane quæ Prop. 1. cap. præcedentis prolatæ sunt ad probandum omnia infidelium opera non esse peccata. Itaque 1. afferunt Scripturarum sanctarum, & definitionum Ecclesiæ venerabilem auctoritatem. Etenim Apost. ad Rom. 2. ait, *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ leges sunt faciunt. Damnata est etiam 22. propositio Baji, Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apost. ad Rom. 2. Gentes, quæ legem non habent, &c. intelligunt de Gentibus fidei gratiam non habentibus. Similiter damnata est prop. 27. Liberum arbitrium sine adjutorio Dei non nisi ad peccandum valet: & 25. Omnia Infidelium opera sunt peccata.*

Respondent Assertores primæ sententiae, testimonium Apostoli fuisse olim Solvitur. objectum à Juliano, ut inde evinceret virtutes Romanorum fuisse moraliter bonas. At Augustinus lib. iv. cap. 3. nec non de Spir. & lit. cap. 27. respondet Julianus Apostolum loqui de Gentibus ad fidem conversis; ita ut rō naturaliter accipiendo sit per oppositionem ad legem Mosaicam, non per oppositionem ad Gratiam. Quam responsonem nos quidem reprobare non possumus. At de ea rursus cap. proximo. Ad Bajum quod attinet, dictum supra ab eo nullam admissam fuisse gratiam nisi habitualem, & nullum in peccatore, vel infidieli opus, quod peccati macula intrinsece non vitietur: quam impiam, hæreticamque doctrinam Catholici omnes repudiant. Persistunt tamen alii in sententia, propterea quod S. Pater citato cap. 7. de Sp. & lit. Et Prosper contra Collatorem cap. 22. aliique PP. commemorati cap. præcedenti admittunt hanc quoque interpretationem, quod Gentes naturaliter plura faciunt secundum iustitiae regulam laudabilia, quia detrita in eis omnino non est Dei imago, neque rationis lumen extinctum. Articulus autem Baji 27. simplex est, ideoque neque damnatus est propter censuræ acerbitatem, ut forte vicesimus secundus: nec relative ad alios errores Baji, sed propter falsitatem obviumque sensum verborum; & consequenter possimus nativa arbitrii facultate plura efficere, quæ nulla peccati latente inquinentur. Hæc illi.

Secundo loco probant posse hominem lapsum elicere aliquod opus bonum morale auctoritate Patrum. 2da. Origenes lib. 2. in Epist. ad Rom. cap.

cap. 2. Chrysostomus Hom. 67. ad Populum Antiochenum, Hieronymus in Epist. ad Demetriadem, & Gregorius hom. 25. in Evang. docent Gentiles, philosophos, omnesque homines posse ex viribus naturae esse castos, liberales, & cognitorum amatores. S. Pater Augustinus, praeter ea, quae habet cap. 27. & 28. de Spir. & lit. serm. 385. alias 38. inter Hom. 50. primo explicat amorem perfectum ad aeternam salutem adducentem, deinde perversum ac detestabilem divina humanaque lege damnatum, cuiusmodi est immundus amor adulterorum, postremo enumerat honestos amores licitos, & naturae consentaneos, qui a conjugi ad filios, a filiis ad propinquos a propinquis ad extraneos, ab extraneis ad inimicos pervenient. Itaque datur per Augustinum honestus amor, qui nec flagitiosus est, nec perfectus. Denique S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 2. docet posse hominem etiam in statu naturae corrupta aliquid bonum particulare agere.

17.
Rejicitur.

Hæc omnia facile diluunt prioris sententiae Propugnatores, reponentes fieri plura sine gratia, quæ bona sunt quantum ad substantiam, non quantum ad modum, scilicet in ordine ad finem ultimum. Atque hanc mentem esse Augustini liquet ex dictis. In ipso quoque Serm. 385. quem pro communiori sententia eruditus versat Cajetanus Benitez Dissert. 3. dub. 2. n. 21. Augustinus distinguuit in honestis amoribus amicitiam consuetudinis, & rationis. Et illa quidem, qua coalescit inter homines per consuetudinem cohabitandi, & colloquendi, moralis dicenda non est, cum habeant illam & pecora: ut exemplo duorum equorum simul manducantium comprobat S. Pater. Amicitia autem rationis est cum diligimus hominem propter fidem, & mutuam benevolentiam. At quemadmodum maritum, uxorem, filios, & amicos, quos hac ratione diligimus, volumus esse incolumes; ita qui intelligit quænam sit vera salus, debet illam amare in se, & ipsam amare in amico. Enimvero si hanc veram salutem deseramus, amando creaturam fieri adulteros ibid. num. 6. probat singulari ratiocinio Augustinus. Igitur non video, quomodo in hoc sermone vulgaris sententia tradatur.

S. Thomas loco citato expresse docet non posse hominem lapsum agere *totum bonum sibi connaturale*, ita ut in nullo deficiat; quod perinde est, ac si diceret posse etiam servare præcepta & bene mo-

raliter operari *quoad substantiam*, non *quoad modum*; ut loquitur de Verit. q. 24. art. 14. ad 1. & 2. Ex hoc loco opponit Fortunatus Venerius Q. 3. de Grat. art. 4. n. 60. Angelicum Doctorem afferere posse hominem lapsum per liberum arbitrium completere opus bonum quod est humanæ naturæ proportionatum, eoque proferat exemplum eleemosynæ spectantis ad opus bonum morale. At eodem in loco distinguit S. Thomas *substantiam operis a modo agenti*, negatque actum eleemosynæ esse homini connaturalem, *in quantum inducitur ex charitate, quæ mentem hominis Deo unit*. Qui ergo hanc unitatem ad bonum opus, quod tale sit undeque, & secundum substantiam, & secundum modum, existimant necessariam; affirmabunt se beato Thomas penitus consentire. Accedit quod S. Doctor eodem articulo affirmat, se de gratia *habitualli*, non de actuali instituere disputationem hoc insigni testimonio haud ignave ponderando: *Omnis exteriore motus à divina providentia moderantur, secundum quod ipsa judicat aliquem esse excitandum ad bonum his, vel illis actionibus: unde si gratiam Dei velim dicere non aliquid habituale donum, sed misericordiam Dei, per quam interius motum mentis operatur, & exteriora ordinat ad hominum salutem, sic nec ullum bonum homo poterit facere sine gratia Dei. Sed communiter loquentes utuntur nomine gratia pro aliquo dono habitualli justificante.* His omnibus occurrit Thomistæ dicendo D. Thomam exigere gratiam actualē ad bonum opus ordinatum ad salutem hominum. Ita est. At opus ad salutem non ordinatum bonum esse undeque negant adversarii, redditque disputatione ab extremis ad capita.

Venient tertio jam loco momenta rationum. Prima est, quod Deus obstat in Objectio 3. tia. Ægyptiis, Cyro, Nabuchodonosori, Romanisque idololatriis ob Morales virtutes mercedem reddit temporalem, ut supra vidimus. Altera, quod specialis gratia non requiritur ex parte intellectus, cum adhuc vigeat lumen rationis; neque ex parte voluntatis, quia liberum arbitrium extinctum non est, nec valet tantum ad malum, ut commentus est Bajus. Tertia, quia Augustinus in Epistola ad Evodium nobis ad exemplum proponit Gentilium parsimoniam atque sobrietatem: ad easque virtutes omnes homines exhortamur; quod profecto non fieret si bona non essent. Quarta: Nec gratia ad opera

ra

ra moralium virtutum necessaria est ob-
luctam inter rationem ac sensum; tum
quia sensus non semper rationi adver-
satur, ut dum nobis exhibet parentes,
filios, pauperes honorandos, sublevan-
dos, educandos: tum etiam, quia
opus honestum aliquando est sensui si-
mul & rationi conforme, ut amicum
redamare, & debitum reddere uxori.
Postrema: Ad opus morale bonum non
requiritur ut referatur in Deum, & sat
est si non referatur in finem pravum.
At quidquid agitur motivo honestatis,
non referatur in finem pravum. Ergo
est bonum morale.

19.
Refutatur.

Respondent ad primum, bona opera
quibus Deus mercedem rependit aut
non fuisse facta absque gratia, quod
prorsim de *Obstetricibus Aegyptiis*,
de *Cyro*, & *Nabuchodonosore* ali-
quando inter *Judaos* versatis dici po-
test: vel idcirco mercedem illam fuisse
tempore, quod essent bona ex ob-
jecto & officio. Etenim si bona opera
fuissent undeque, Deus justus iisdem
reddidisset mercedem etiam aeternam;
quoniam illud bonum est in *Augustiniana*
Theologia, quo homo ad aeternum
Dei donum dirigitur. Secundum dissolv-
vunt dicendo utrumque ad gratiam per-
tinere, & honestam cogitationem, &
pium voluntatis affectum, ut vidimus
cap. 1. prop. 2. ideoque vigeat adhuc
lumen rationis ut speculative veritatem
apprehendat, non ut piis studiis inha-
reat; & validum est sine gratia liberum
arbitrium quantum ad officia virtutum,
non quantum ad finem, in quem sunt
dirigenda, ne habeant inflationem
superbiae, & exitiosum tumorem. Ter-
tium eadem facilitate expeditur; nam
parsimonia & sobrietas Gentilium nobis
in exemplum proponitur, considerato
dunxat virtutum officio, non fine:
alioqui fas esset operari ob factum ina-
nem humanae gloriae, quomodo genti-
les operabantur; quod in eadem Epis-
tola 99. ad *Evdium S. P.* jure meritoque
refellit. Hortamur vero ad morales
virtutes bene ac sapienter, cum non sint
intrinseca & secundum substantiam ma-
la, licet non sint defectu intentionis
omnino bona: eamque intentionis de-
ficientiam nemo prudens hortatorio ser-
mone suadet. Ad quartum eadem est
adhibenda responsio; nam sensus quandoque
consentaneus est rationi inferio-
ri, & compare ad objectum operum
honestorum, at non rationi superiori,
& relate ad finem hujusmodi operum
sensibilia, imo & creata omnia exce-

dentem. Quippe multa cogitantem de-
primit terrena inhabitatio, ut habetur
Sap. ix. v. 15. id est, aggravat ne sur-
sum mens ascendat terrenis cupiditati-
bus implicata. Illud, quod postremo
loco positum est, probat opus non or-
dinatum ad pravum finem non esse in-
trinseca, positive, & quantum ad sub-
stantiam attinet vitiatum, & a radice
male cupiditatis erumpens, ut falso
opinatus est *Bajus*. Ceterum non pro-
bat esse bonum undeque, etiam ex-
trinseca, & considerata omissione finis
debiti. Atque ex his constat quibus ar-
gumentis utraque sententia communi-
ta est.

Versatur inter utramque opinio no-
stra. Adhæremus priori, quatenus nul-
lam virtutem veram propriamque agno-
ulterius scit, quæ sicut in re creata, quoniam proposicio:
virtus tendit in bonum melius; ut do-
cet *Augustinus*, & idea virtutis com-
monstrat: nulla autem creatura melior
est, quam sit mens rationalis. Neg-
amus tamen hominem, qui operatur ob
intimam, naturalem, & ingenitam ideam
honestatis, non agere bonum moraliter,
sed opus vitio labefactatum: quoniam
vitium non est, nisi a voluntate facien-
di quod vetat summa illa & incommu-
tabilis lex veritatis. Dicimus hanc ve-
ritatis ideam, & legem incommutabi-
lem non esse in homine lapsi penitus de-
tritam, ideoque interdum exhibere ho-
minum menti opus peragendum licitum
atque honestum, neque ad hoc necessari-
am esse gratiam Fidei, sive quod Deus
se manifestet tanquam auctorem super-
naturalium donorum. Concedimus vir-
tutes esse superbas & inflatas, si refe-
rantur ad seiphas, scilicet, si appetantur,
ut conferatur animo decor continentia
ac probitatis, quoniam tunc humanæ
gloriae deferviunt, & multum habent
inanitatis: sed nego referri ad se iphas, si
fiant propter ingenitam rationem hone-
statis; quoniam hæc ratio, cum sit una,
summa, & immutabilis, ipse Deus est,
intime nobis præsens, non quidem ut
speciale objectum, sed ut universalis re-
gula veritatis. Dico opera hujusmodi
regulae contentanea, eti in Deum non
referantur explicite, quod necessarium
est ut ad aeternam vitam perducant, re-
ferri implicite; non quod intrinseca ho-
nitas honestorum operum se ipsa refe-
ratur in summum bonum, id enim nec-
sarium & naturale est, non liberum, &
morale; sed quia intentione animi ope-
ra illa fiunt ob intimam legem honesta-
tis, quæ implicite est ipse Deus. Atque
hoc

hoc arbitrör sufficere ad opus bonum morale ordinis naturalis; quia ne sit viti¹ labes, sufficit uniformitas legis naturaliter nobis inditæ.

27.
In Ordine ad
praxin præ-
cipue;

Hæc tamen cum speculative vera sint, præmissisque Augustinianæ doctrinæ præceptionibus perspicua satis: *prætice* loquendo affirmo nunquam hominem lapsum agere convertendo se ad illam intimam legem absque cupiditate & philautia, ideoque quodlibet opus bonum fieri ex speciali gratia. Quod probat S. Pater Augustinus lib. IV. contra Julianum cap. 3. scribens: *Nihil est in creaturis, quod attinet ad institutarum divinitus merita naturarum rationali mente præstantius. Unde fit consequens ut mens bona magis sibi placeat, magisque se ipsa delectet, quam qualibet alia creatura. Quam vero periculose, immo perniciose sibi placeat, cum per hoc tumescit typbo, & morbo inflationis extollitur quamdiu non videt, sicut videbit in fine summum illud & immutabile bonum, in cuius comparatione spernat, sibique illius charitate vilescat, &c.* Igitur ut in praxi opus aliquod honestum sit, non debet à summa, & intima lege deflecti. At homo lapsus magis se delectat seipso, quam summo bono, si non ei sancta delectatio inspiretur; quoniam sine hujus delectationis dono prævalent rationi concupiscentia: cuius desideriis non obediens, ut S. D. cap. 62. de Nat. & Gratia, & ubique commonet, absque

gratia Salvatoris non possumus. Igitur inhærente legi honesta præcipienti ita, ut amore sui animus non tumescat, Gratiae beneficium est, per quam motus concupiscentia reprimitur. Eodem patto de turpi delectatione excitata à multiformi temporalium specierum imagine est differendum. Habitans enim lex in corpore nostro mortali, & mutabilis varietas hominem lapsum per carnales sensus diverberans, nisi succurrat gratia medicinalis, rapit voluntatem ac deprivit. Est ergo virtus animi *habitus* naturæ modo, atque rationi consentaneus. Ratio non est per peccatum extincta, & voluntas etiam velle & agere potest, quæ ad præsentem pertinet vitam. Veruntamen quod vis affectuum insit naturaliter rationabili animo, & pro iudicio voluntatis, cuius nuchi serviunt, aut ad æterna, aut ad temporalia dirigantur, est sententia Juliani, quem ita S. Pater alloquitur: *Hæc ubi didiceris, nescio. Speculative itaque postrema sententia probabilis est, prætice verissima est altera; quamquam nec ita videtur tanto rigore tenenda, ut vitiosum sit opus, quod non refertur explicite in Deum. Quæ si minus placeant, consulto præposui & exornavi Doctorum scita, ut illud hac mea lucubratione facem præferente tuearis, quod rationi magis videbitur consentaneum.*

C A P U T . IV.

Ostendit Gratiae actualis necessitatem ad observanda præcepta Decalogi.

S U M M A R I U M .

1. Ad observanda præcepta cogimur quærere auxilium.
 2. Falsa opinio aliquorum refutatur.
 3. Rejicitur alia quoque responso.
 4. Non possumus sine gratia Deum diligere super omnia.
 5. Probatur propositio.
 6. Ac confirmatur ulterius.
7. & 8. Objetio adversariorum solvitur.
 9. & 10. Objetio ulterior declaratur.
 11. Quid dicendum de sententia recentiorum.
 12. Eiam amor Dei inchoatus ex Deo est.
 13. Quid sentendum de homine in statu naturæ puræ.
 14. Usque ad 25. solvuntur variæ objectiones.

E P I G R A M M A .

Non servit iussis Legis prudentia carnis,
Peccati stimulos nec superare potest.
Sed qua mens anceps patitur mala corporis ægri,
Quærere divinum cogimur auxilium.
Lex igitur facit, ut poscatur gratia Christi,
Ardua qua Legis iussa queant fieri;
Nec jam non valeant carnales vincere sensus,
Quos iusta legis Conditor ipse juvat.

R. P. Berti Theol. Tom. III.

K k

PRO-

I.
Ad obser-
vanda pre-
cepta cogi-
mur querere
auxilium.

Præpositio I. Ad observanda divina præcepta, ut oportet, ob anceps iudicium mentis, animique corpore gravati ægritudinem, cogimur divinum quærere auxilium.

Dixi, *ut oportet*, id est sine ullo pravo aut inanis gloriæ, aut voluptatis fine, sive, ut est in usu sermonis, *quoad modum*. Quod enim præcepta saltem faciliora, & nulla gravi tentatione pulsante, quale est honorare parentes, impleri queant sine gratia, quantum attinet ad substantiam & officium ipsorum, producta Romanorum exempla & præcedens disputatio commonstrant. Hæc autem propositio pariter ex dictis inferatur. Nam servare quodlibet mandatum, *ut oportet*, debet esse sine transgressione legis præcipientis, ut opus rectæ rationi sit consentaneum, nec virtus sit ancilla voluptatis, aut deserviat exitiosum tumori. At istud sine auxilio gratiæ haberi, saltem in praxi, non potest. Igitur absque gratia legis præcepta, *ut oportet*, impleri non possunt.

Probatur 2. auctoritate Conciliorum & PP. Milevitana Synodus can. 4. ait: *Quisquis dixerit, eandem gratiam per Jesum Christum Dominum nostrum propter hoc nos tantum adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam etiam præstari, ut quod faciendum cognoverimus etiam facere diligamus atque valeamus, anathema sit.* PP. Concilii Carthaginensis in Epist. ad Innocentium inter Augustin. 90. nunc 175. perstringunt Pelagianos, quoniam persuadabant hominibus animalibus non percipientibus quæ sunt spiritus Dei, *ad operandum, perficiendamque justitiam, & Dei mandata complenda solam sibi humanam sufficere posse naturam, non attendentes quod scriptum est, Spiritus adjuvat infirmitatem nostram.* Idque paucis interjectis comprobant argumento satis in Schola nostra trito & communi, petito ex orationibus, quibus intellectum & charitatem postulamus ad legem scrutandam, & faciendam. Quod repetitur, & magis inculcatur proxima Epistola 95. nunc 177. S. P. Augustinus de Grat. Ch. cap. 26. postquam ostendit dilectionem, qua divina mandata complemus, donum esse Dei miserantis, qui prior dilexit nos, antequam illum nos dilexerimus, inquit: *Et si enim Dei mandatum videtur aliquando, non a diligentibus, sed a timentibus fieri, tamen ubi non est dilectio, nullum bonum opus imputatur, nec recte bonum opus vocatur,*

quia omne quod non est ex fide peccatum est, scilicet cupiditatis vitio, aut inanis gloriæ tumore corruptum, ut supra explicavi. Hujus autem generis si omnia vellem proferre, infinitus forem, ac verba profunderem.

Falsum est autem quod aliqui repunnunt Conc. Milevitanaum, & Carthaginensem, Innocentium Romanum Pontificem, Augustinum, & alios Pelagianæ hæresis impugnatores gratiam asseruisse necessariam, non ad *simpliciter*, sed ad *facilius* præcepta implenda Decalogi, aut saltem ad ea servanda in ordine ad vitam æternam, unde & PP. & Concilia apposite adhibuerint ea verba, *ut oportet*. Prior enim responsio quomodo ab errore Pelagii differat, ego quidem non video: quoniam & ille in altero sui erroris statu gratiam *ad facilius* implenda mandata increpatus à fratribus non denegavit. Exploditur etiam ea responsio sequenti Canone v. Milevitano: *Item placuit, ut quicunque dixerit gratiam dari, ut quod facere per liberum jubenur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam, tanquam etiam gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa implere divina mandata, anathema sit.* Sive ergo facilius, sive *simpliciter* Dei mandata nequeunt sine gratia adimpleri.

Altera autem responsio in primis refutatur ex dictis; quippe non observantur inculpate mandata, nisi cupiditas & quoque re inanis gloria procul abscedant; quod diximus munus esse gratiæ medicinalis.

Deinde memorati PP. Carthaginenses citata Epistola probant non posse institutum hominis naturam per propriam voluntatem sine gratia implere Dei legem, sive naturalem in corde conscriptam, sive in literis datam, eoque condelectari legi Dei secundum interiorum hominem, & vincere legem sitam in membris, & captivantem in lege peccati munus est gratiæ; de qua ad Rom. viii. ait Apolotolus: *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram.* Atque hoc pariter argumentum est in Augustino frequentissimum. Igitur Spiritus nos adjuvare debet non solum ut in vitam æternam nitamur, verum etiam ne opus legis pravo fine inquinetur, & lex membrorum interiori legi prævaleat. Nec illud insuper percipere possumus, quomodo æternam vitam minime conserueretur quisquis absque ullo vitio obtemperaret divinæ legi; cum in Evangelio Matthæi cap. xix. v. 17. legatur.

Si

2.
Falsa opinio
aliquorum
refutatur.

Si vis ad vitam ingredi, serva mandata;
 & apud Augustinum de Nat. & Grat.
 cap. 2. *Natura humani generis ex illius*
unius prævaricatoris carne procreata,
si potest sibi sufficere ad implendam legem,
perficiendamque iustitiam, de præmio de-
bet esse secura, hoc est vita æterna; etiam
si in aliqua gente, aut in aliquo superio-
re tempore fides eam latuit sanguinis
Christi. Præterea si fatentur Adversarii
 necessitatem gratiæ ad implenda præ-
 cepta, ut oportet, necessum est, ut fa-
 teantur hoc idem de observantia præ-
 ceptorum, quæ nulla intentione vitie-
 tur. Fit enim *ut oportet*; quod fit ut
 præcipitur, fruendo Deo, non creatu-
 ris, & bono incommutabili, non occi-
 quis hærendo: id vero, quemadmodum
 dictum est capite præcedenti, &
 propositione, quam nunc subjicio, di-
 lucide planeque explanabitur, postulat
 divini muneri largitatem.

4.
 Non possi-
 mus sine
 gratia Deum
 diligere su-
 per omnia.

PROPOSITIO II. Non possumus absque
 Gratia carnales vincere sensus, atque
 super omnem creaturam diligere Deum;
 quod est in lege maximum, & primum
 mandatum.

Explicatur ac simul probatur hæc pro-
 positiō. Dum quærimus an possumus
 sine speciali gratia servare primum legis
 mandatum, *Diliges Dominum Deum*
tuum, non instituitur disputatio de Amo-
re Dei, ut comprehenditur sub commu-
ni ratione boni, sive ut animus noster
fertur naturali instinctu in beatitudinem,
quæ nulla esse potest præter ipsum Deum;
ipse enim solus rationali creatura me-
lior est, eamque potest satiare, atque
perficere. Talis quippe amor inditus est,
necessarius, naturalis, neque est mate-
ria præcepti. Similiter non disputatur,
num sine gratia amare possumus Deum,
ut auctor est supernaturalium donorum,
fidei, justificationis, beatitudinis cre-
dentibus ac diligentibus repromissa;
atque ut est in se Trinus in Personis; quæ
omnia extra dubitationem est longe an-
tecellere viribus mentis, ac voluntatis
nostri nativis. Non est pariter quæstio
an homo Autorem suum diligere pos-
sit absque gratia amore concupiscentiæ,
non propter se ipsum, sed unice propter
proprium commodum atque utilitatem:
quo pacto si ametur, eo utimur, & de-
lectamur nobis ipsis, constituentes ultim-
um finem in creatura. Inquiritur,
utrum Deus amari possit super omnia,
ita ut impleatur primum naturalis le-
gis præceptum quantum ad substantiam,
& quantum ad modum, scilicet ametur

R. P. Berti Theol. Tom. III.

Deus amore benevolo ac propter se
 ipsum, nec sit amoris medium, sed fi-
 nis. Enimvero si Deus diligatur pro-
 pter aliud, nullo modo diligitur super
 omnia; quoniam, ut inquit D. Bernar-
 dus de Diligendo Deo, *Quidquid pro-*
pter aliud amare videaris, id plane anas,
quo amoris finis pretendit, non per quod
tendit. At non possumus Deum amare
gratis, & propter se absque dono gra-
tia ipsius. Igitur sine gratia implerem non
possumus primum legis naturalis præ-
ceptum.

Minorem probo SS. Doctorum au-
 toritate, & ratione. S. P. Augustinus in Probauit
 i. v. contra Julianum cap. 3. *Amor Dei,* positiō.
 inquit, *quo pervenitur ad Deum, non est*
nisi a Deo Pater per Jesum Christum
cum Spiritu sancto. Per hunc amorem
Creatoris benè quisquis utitur etiam
creaturis: sine hoc amore creatoris nullus
quisquam bene utitur creaturis. Et
de Grat. & lib. arb. cap. 18. Lex autem
sine gratia litera est occidens, in gratia
vero Spiritus vivificans: unde est nobis
charitas Dei & proximi, nisi ex ipso
*Deo? Nam si non ex Deo, sed ex homini-
 bus, vicerunt Pelagiani. Si autem ex*
Deo, vicimus Pelagianos. D. Bernardus
in libro nuper laudato, Difficile, imo
impossibile est suis quempiam, liberive
arbitrii viribus semel accepta a Deo li-
bertate ad Deum ex toto converttere vo-
luntatem, & non magis ad propositum
retorquere, sicut scriptum est, Omnes
quæ sua sunt querunt. D. Anselmus de
Concordia libert. cap. antepenultimo
docet, voluntatem post desertum iusti-
tiam factam ancillam sua affectionis, que
ad commodum est. Et S. Thomas 1. 2.
q. 109. art. 3. ait: Unde homo in statu
natura integræ dilectionem sui ipsius refe-
rebat ad amorem Dei sicut ad finem, &
similiter dilectionem omnium aliarum re-
rum: & ita Deum diligebat plusquam
se ipsum, & super omnia. Sed in statu
natura corrupta homo ab hoc deficit se-
cundum appetitum voluntatis rationalis,
que per corruptionem naturæ sequitur
bonum privatum, nisi sanetur per gra-
tiam Dei. Ratio autem ex dictis est
manifesta. Deus enim tunc diligitur
propter se ipsum, quando recte uti-
mur creaturis, & omnia ad ipsum, non
ad privata bona referuntur: ut modo di-
cebamus cum D. Thoma, & dicimus ab
Augustino disputante contra Julianum,
& lib. 1. de Doctr. Christiana cap. 4. &
22. Atqui sine gratia recte non utimur
creaturis, quemadmodum constat ex di-
citis. Non ergo sine gratia Deum propter
se ipsum diligimus.

Kk 2

Eadem

6.
Ac confir-
matur ulte-
rius.

Eadem positio argumentationibus aliis apud Nostrates communibus corroboratur. Veniunt primo loco divinæ literæ, quæ charitatem inter præcipua dona Spiritus sancti commemorant. Ad Rom. v. 5. scribit Apostolus: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Et prima Joannis cap. 4. *Charitas ex Deo est: unde gratiam inspirantem dilectionem frequentissime probat S. Pater.* Legito de H. P. cap. 5. & 6. Accedunt Canones Conciliorum. Milevitani can. 4. *Utrumque Dei donum est, & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus.* Arausi. 2. can. 25. *Prorsus donum Dei est diligere Deum.* Et Trident. Sess. vi. can. 3. *Si quis dixerit sine præveniente Spiritu sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, & diligere, sicut oportet, anathema sit.* Præclara est sententia S. P. Augustini in Epist. 107. *Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus.* Quam sententiam ita esse accipiendam, ut propter originale peccatum homo contraxerit vulnus concupiscentiæ, atque opus habeat gratia Liberatoris, demonstravi de H. Calviniana cap. 3. Postremo suffragatur sententia nostræ ipsamet ratio. Etenim rationalis creatura diligens Deum ut auctorem naturæ super omnia, habet bonam voluntatem, qua illi caste adhæret, & melior fit, quam non habens bonam voluntatem. Atqui sine charitate, quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, non potest rationalis creatura habere bonam illam voluntatem, ut disertissime demonstrat S. Pater in Duodecimo de Civit. Dei cap. 9. Igitur sine charitate, quæ in cordibus nostris per Spiritum sanctum diffunditur, Deum auctorem naturæ diligere non possumus super omnia.

7.
Objecio ad-
versario-
rum.

Sunt hoc loco breviter elidenda responsa Adversariorum: qui ad omnia hæc tenus producta respondent: his probari duntaxat non posse hominem lapsum diligere Deum auctorem supernaturalium donorum viribus propriis, posse tamen illum diligere ut Auctorem naturæ. Atque de ipso Deo Auctore supernaturali accipienda esse verba Augustini, Conciliorum, divinæque Scripturæ inde concipiunt, quod Augustinus funem disputationis duxerit cum Pelagianis supernaturalium gratiarum oppugnatoribus; Concilia vero loquantur de illa charitate, quæ ad justificationem viam sternit. Ac propterea inquiunt consulto addidisse verba illa, *Ut oportet.*

Haud difficile est hanc responsionem pluribus titulis falsam convellere. Prin- Solvitur. cipio nullum in Augustino offendere ve- stigium, unde suadere possis, institui ab illo disputationem de Amore Dei, ut supernaturalium donorum Auctor est. Imo superat intelligentiam nostram, quod Pelagiani non plane rudes, sed acutissimi Dialetici gratiam negaverint necessariam ut animis in Auctorem supernaturalem trahatur: sed uti rationalem creaturam naturaliter rectam nullaque originaria labe inquinatam, & legem vel singulorum insculptam cordibus, vel prædicatione manifestatam putabant; ita cohærenter loquendo ad servandam legem naturalem sufficere autumabant possibilitatem naturæ, ad amplectendam servandamque legem Evangelicam donum supernæ illustrationis, quod non deesset ipsam naturalem legem servantibus. Atque hæc esse dogmata Pelagiana nemo unus in historia hujus hæresis paululum versatus inficiabitur. Quapropter dicendum est, sanctum Doctorem dum gratiam propugnat ad diligendum Deum, atque ad implenda manda- ta, loqui de lege etiam naturali singuli- lis hominibus amorem Creatoris præ- cipiente. Atque id eo maxime; quod nullibi inveneris prædicari ab Augustino necessitatem divinæ gratiæ medicinalis, nisi ob vulnus pugnacis concupiscentiæ, & corruptionem naturæ per Christum sanandæ; non quod objectum dilectionis naturæ universæ transcendat consti- tutionem. Consentit autem Augustino etiam beatus Thomas. Deinde amor Dei, ut est naturæ Auctor, est non est supernaturalis quantum ad substantiam; est sententia Nostrorum supernaturalis quoad modum; propterea quod voluntas infirma magis ad bona sensi- bilia, quam ad summum protendat. Postremo S. Pater in lib. IV. contra Ju- lianum cap. 3. diserte loquitur de Amore Creatoris. In libro etiam de Civit. Dei XII. disputat de Bona voluntate, quæ non ad ipsum rationalem creaturam, quæ minus est, sed ad illum qui summe est, convertitur. Ad hæc duo, Crea- torem esse, & summe esse, Deo, ut est Auctor naturæ, convenient. Igi- tur si à gratia est amor Creatoris, & bona voluntas quæ non conver- tur ad creaturas; à gratia est qui- libet amor Dei super omnia. In Epis- tola autem ad Vitalem causam è ve- stigio afferens, cur perdidimus li- berum arbitrium ad diligendum De- um, ait, *Et lex Dei atque do-ctrina, quamvis sancta & justa*

& bona, tamen occidit, si non vivisicit Spiritus, per quem fit, non ut audiendo, sed ut obediendo, neque ut lectione, sed ut dilectione teneatur. Igitur sine subministracione Spiritus sancti nullum legis præceptum ita dilectione tenetur; ut subrepente tumore superbie, aut exitiosa cupiditate lex non occidat.

9. Idem dicendum omnino de allatis textibus Scripturarum, & Conciliorum definitionibus. Primo quia absolute & nulla adhibita distinctione affirmant charitatem esse donum Dei. Deinde Joannes in Epistola prima cap. 4. demonstrat esse ex Deo charitatem, qua diligimus nos invicem: hanc vero quantum ad objectum naturalem esse, nemo est qui non videat. Est autem Amor proximi ex Deo, quando non ad aliquam creaturam, sed ad Creatorem ipsum refertur, ut infra in solutione oppositionum demonstrabo. Præterea si diligatur Deus, ut oportet, omnium consensione, est donum Gratiae, idque Concilia definiunt. Sed amor Dei ut Auctoris naturæ super omnia est amor, quo diligitur Deus, ut oportet; Ergo hujusmodi amor donum est gratiae. Minor in Augustiniana Theologia nequit in dubium revocari. Enimvero amor, ut vidimus, rectus est, atque, ut oportet, quotiescumque bene utitur creaturis, quotiescumque bono aliquo creato non fruatur. Porro si diligamus Deum tanquam Creatorem universorum super omnia, utimur, non fruimur creaturis, neque ad istas que minus sunt, sed ad illud quod summe est voluntate convertimur. Igitur erit hæc dilectione, ut oportet. Ad hæc: dilectione ista amatur Deus gratis & propter se. Quisquis autem negat dilectionem, qua Deus amatur gratis, non esse, ut oportet, aperte Augustino contradicit; ut liquet ex lib. I. de Doctrina Chr. c. 22. de Civ. Dei lib. XI. c. 25. & Ench. c. 121. nam si Deus ametur gratis, & per se ipsum delectet; amore inhæremus bono incommutabili, neque charitatem nostram privatum fluxumque aliquod bonum relaxat. Insuper canon. 3. Sessi. VI. Tridentini addidit particulam ut oportet, ex Canone 6. & 25. secundi Arausicanus, atque istud ex nuper laudato cap. 121. Enchiridii ut constat ex collatione verborum. Augustinus vero eo loco Enchiridii affirmit quæcumque Deus mandat, fieri ut oportet cum referuntur ad diligendum Deum, & proximum propter Deum. Dummodo ergo diligatur Deus propter Deum; amabitur ut oportet. Demum diligatur, ut oportet, quotiescumque diligatur ut ipse præcipit: Si diligatur gra-

tis, propter se, & super omnia, diligatur, ut ipse præcipit: Ergo diligitur, ut oportet. Perperam itaque detorquent nonnulli has particulas ad solam dilectionem Dei donorum supernaturalium largitoris.

Quod addunt sacrosancta Concilia loqui de charitate prout ad justificationem Ac 10. rejicitur.

æternamque vitam perducit, verissimum est: sed magis sententiam nostram confirmat. Amor quippe quo bene utimur creaturis, amor quo summo bono inhæremus, quo Deum diligimus ut oportet, amor gratuitus, castus, benevolus justificationis principium est, & ad vitam perducit; ut diximus præcedenti propositione. Talem vero esse amorem Dei Auctoris naturæ, hactenus probatum est. Insuper necesse non est ad reconciliacionem obtainendam detestari peccatum, tanquam offendam Dei auctoris gratiarum supernaturalium, sed ex præscripto Conciliorum ac Patrum, imo ex Contritionis formulis probatis usu universorum fidelium, perfecta est contritio si detestemur peccatum tanquam offendam Dei summe boni atque amabilis super omnia. Possimus autem ita peccatum detestari per amorem Dei ut Auctoris naturæ; quia sub hac potissimum ratione Deus est summum bonum, infinitum ac perfectissimum. Insuper in Schola Augustiniana sicut peccat quisquis avertitur à summo bono, & convertitur ad creaturas; ita ad justificationem disponitur quisquis se avertit à creaturis, & convertitur ad summum bonum. At per amorem Dei auctoris naturæ, dummodo sit gratuitus & super omnia, à creaturis ad summum bonum convertimur. Igitur per hujusmodi amorem disponimur ad justificationem. Atque his Adversariorum nostrorum responsa apertissime revincuntur.

Vide ex Recentioribus aliquos medium sententiam tenere, affirmantes posse hominem lapsum sine speciali auxilio dum de sententia recentiorum. Quid dicere, si amorem imperfectum dixeris illum, per quem Deus rebus creatis postponitur, neque amor Dei dicendus est, ut præmonui præclarissimam sententiam Bernardi, neque rectus est, sed ordinem naturæ pervertens, utpote rebus temporalibus fruens, & fluxis bonis inhærens, quemadmodum de avaris Deum propternum colentibus cap. 25. lib. XI. de C. D. docet Augustinus. Si vero amorem imperfectum dicas illum, qui positive nullam creaturam Deo præfert, sed ab

his abstrahit; juxta præcedentem disputationem nostram de Operibus bonis moraliter, dicendum est hujusmodi amorem saltem in præxi non dari, cum magis animum nostrum trahat appetitus rerum sensibilium, aut humanae gloriae, quam bonum incommutabile, ut supra ex Augustino & Thoma probatum est.

12.

Eiam Amor
Dei inchoa-
tus ex Deo
est.

Honoratus Tournely, qui de Grat. Ch. lib. 2. q. 4. art. 3. medium hanc sententiam amplectitur, suis argumentationibus refutatur. In prima enim conclusione pag. 421. Ven. edit. recte scribit vitiosum ac perversum esse amorem, per quem positive aliquid Deo præfertur. Sequenti Conclus. probat hominem lapsum sine gratia non posse diligere Deum super omnia amore affectivo, auctoritate D. Thome superius producta ex 1. 2. q. 109. art. 3. Atqui expresse ibidem docet S. Thomas hominem propter corruptionem naturæ, nisi gratia sanetur, magis sequi bonum privatum, quam Deum. Igitur sine speciali Gratia auxilio homo lapsus bonum privatum Deo præfert; & consequenter diligit Deum amore, si non quoad substantiam, saltem quoad modum vitioso ac perverso. Probat ibidem Tournely assertionem suam ex canone 25. Synodi Arausicanae definitio neminem per liberum arbitrium peccato primi hominis attenuatum posse diligere Deum, sicut oportet: & veritate cogente fatetur adversus Sua- resium hunc Canonem esse accipiendum de Amore Dei etiam ut Auctoris naturæ, quoniam Synodus Arausicana repetit impotentiam hominis lapsi ad diligendum Deum super omnia, etiam ex infirmitate per arbitrium contracta. At Canon prefatus non distinguit inter amorem Dei inchoatum & perfectum, sed absolute pronunciat, *Prorsus donum Dei est diligere Deum*, & nemo habet quidquam boni, nisi illud illi datum fuerit desuper. Igitur quilibet amor Dei super omnia, etiam inchoatus & imperfectus, ex Deo est. Et quidem Semipelagiani ab eadem Synodo condemnati, ut pium aliquem affectum, ita fidei initium volebant ex nobis esse; ideoque declaravit hæc Synodus citato canone neminem posse, nisi gratia prævenerit, aut diligere Deum, sicut oportet, aut credere in Deum, aut operari propter Deum. Atqui ex dono gratiae est fides non solum perfecta, verum etiam inchoata, ut cum Augustino cap. 9. de Prædestinat. Sanctorum declarat eadem Synodus canone 5. & 6. Igitur ex dono gratiae est charitas, & amor Dei non solum perfectus, sed etiam inchoatus.

Videatur S. Pater etiam de Gratia & lib. arb. cap. 19. ubi deplorat tenebras, & ineptias Pelagianorum, qui cum scientiam legis ex Deo esse faterentur, volebant charitatem, quæ facit ut scientia inflare non possit, esse ex nobis ipsis. Atque ne plura persequar; illius operis, cuius incrementum est à Gratia, à gratia debet esse principium, ut Deo totum tribuatur, & nemo credat se priorem dedisse inchoatam dilectionem, ut ei retribuatur perfecta. Quæ tamen omnia disputationis causa, & absque ulla in oppositam opinionem censura, dicta sint.

Quæret fortasse aliquis, an in statu puræ naturæ Deum super omnia posset homo diligere. Si statum illum arbitriis possibilem, respondebis affirmative, eo quod tam Synodus Arausicana, quam puræ Augustinus & Doctor Angelicus videntur repetere dilectionem Dei ex gratiæ adjutorio, propterea quod liberum arbitrium granditate primi peccati attenuatum sit, & voluntas ob naturæ corruptionem magis in bona commutabilia protendat. Si vero in oppositam sententiam declines, respondebis idcirco à te statum puræ naturæ denegari, quoniam in eo statu teneretur homo ad amandum Deum super omnia, atque si hoc ficeret, bonam voluntatem haberet, & ad vitam perveniret æternam. Quod dubio procul divinæ gratiæ postulat adjutorium. In hac autem hominum conditione dicendum est ob vitium naturæ pravamque inclinationem arbitrii necessaria esse gratiam medicinalem sanantem vulnus concupiscentiæ; cum in statu naturæ integræ sufficeret auxilium Dei moventis. Atque hæc doctrinae S. Thomæ videntur consentanea. Non est igitur necesse cum hac præsenti quæstione illam etiam de possibiliitate puræ naturæ implicare: & huic cum Thomis fere omnibus subscribunt Bellarmus, Vasquez, Suarez, & alii, qui alteram quæstionem oppugnant. De illa differui in Supplemento lib. xii. eamque in præsencia, ut me pede & modulo meo dimetiar, censeo prætereundam.

CONTRARIA ARGUMENTA EXPEDIUNTUR.

Objicies primo. Deuteronomii cap. 14. xxx. v. 11. legitur: *Mandatum hoc, quod Objectio pri- ma, ego præcipio tibi, non supra te est, nec procul possum: & v. 14. Juxta te est sermo valde, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illud.* Esaiæ 44. vers. ult. de Cyro legitur: *Omnem voluntatem meam complebis.* Marc. x. 19. quidam audiens commemorari à Christo præ-

præcepta legis ait: *Magister hæc omnia servavi à juventute mea. Et v. 21. Jesus intuitus dilexit eum.* Paulus etiam ad Philipp. 111. v. 6. testatur se ante conversionem suam, justitiam, quæ in lege est, servasse sine querela. Posunt ergo etiam ab homine lapsò præcepta legis sine speciali gratia adimpleri.

15. Solvitur. Resp. falsam esse consequentiam. Nam in Deuteronomio dicitur mandatum prope & in corde, quoniam in cordibus nostris diffunditur charitas, atque ibi est fides, quæ per dilectionem operatur, inquit Augustinus q. in Deuteronomium quarta & quinquagesima. Atque hunc esse verborum Deuteronomii sensum constat ex Epist. ad Rom. cap. 10. v. 8. 9. & 10. *Sed quid dicit Scriptura? Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo: hoc est verbum fidei quod prædicamus. Quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit à mortuis, salvis eris. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Est etiam mandatum legis prope nos, in quantum præscribit opera rationali naturæ consentanea, & quæ possunt impleri, si vitium, quod contra naturam est, sanetur per gratiam. Dicitur Cyrus omnem Dei voluntatem complesse, quoniam per eum Populo Judæorum à captivitate revertendi, & ædificandi templum facultas data est. Fuisse enim Cyrus idololatram antequam Astyagem oppugnaret, liquet ex proximo capite, versu 4. & 5. Aut si mavis Cyro specialem gratiam fuisse collatam, est id quoque probabile ex insequenti versu 13. *Ego suscitavi eum ad justitiam, & omnes vias ejus dirigam.* In eo autem, cuius meminit Evangelista Marcus, dilexit Dominus pium percipiendi vitam æternam studium, & fidem in Christum versu 17. expressam; potuitque, cum esset Judæus genere, in ipso præcedere fides aliqua Mediatoris implicita, & gratia quæ præcepta legis impleverit: licet ob immoderatum divitiarum amorem, quem ex versu 22. & 23. comprehendimus, videatur mihi legem à juventute servasse quantum ad substantiam operum, sed sine perverso rem pecuniarum Deo præferens. Ac propterea inseminatum divinitus desiderium æternæ vita statim vetustate cupiditatis in illo emarcuit. Apostolus ad Philippenses scribens se conversatum sine querela secundum justitiam quæ in lege est, aut significat duntaxat se observasse instituta Majorum, & Officia à lege Moy.

sis præscripta: aut legem accipit pro illis præceptis, secundum quæ exercebantur iudicia, affirmans se nunquam fuisse delatum ad iudicis supplicio aut verberibus afficiendum. *Quem postremum sensum maxime mihi probant ea verba, γενεσος ἀμεττρος, conversatus sine querela;* est enim ἀμεττρος idem, ac sine expostulatione iudiciz. Nam quod ad modum attinet, legem fuisse transgressum serviendo ἐπιδιοιησις, καὶ ἡδονης τρομικας, desideriis & voluptatibus variis, scribit ad Titum cap. 111. vers. 3.

16. Secundo objicies verba Apostoli ad Rom. 11. v. 14. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt.* == Resp. 1. juxta sententiam Augustini Apostolum loqui de Gentibus ad fidem conversis: quod sane scopo & verbis Apostoli undequaque cohæret. Redarguuntur enim eo loco Juðæi, qui ex data sibi lege gentes ad Christum venientes aspernabantur, & in circumcisione carnis gloriantes legem frangebant. Atque adversus istos Paulus clamat versu 13. non justos esse apud Deum auditores legis, sed factores tantum justificari, cauam subinde afferens, quoniam etiam Gentes, quæ legem non habent, præcepta possunt implere. & licet carne circumcisio non sint, habere possunt circumcisioem cordis in spiritu, & Judeos esse in abscondito. Tales fuerunt, inquit Chrysostomus, & Hieronymus in hunc locum, qui verum Deum in lege naturæ coluerunt, ut Melchisedech, Job, Ninivitæ, Cornelius, & alii gratia Salvatoris preventi. Cum ergo Apostolus tam aperte sermonem instituat de observantia legis, per quam justificamur apud Deum, & in qua præputium justitias custodiens, legemque consummans judicabit eos, qui per literam & circumcisioem sunt prævaricatores legis; eo quod hi carne, illi autem corde circumcisii sint; manifestum est per illud naturaliter legem Mosaicam excludere, non gratiam, sine qua nequit haberi justificatio, & circumcisio cordis in spiritu. Rectissime itaque Augustinus Juliano hunc eundem Apostoli textum objiciens respondet lib. 14. cap. 3. n. 25. *Ideo dicuntur naturaliter quæ legis sunt facta, quia ex gentibus venerunt ad Evangelium, non ex circumcisione, cui lex data est;* & propterea naturaliter, quia ut credarent ipsa in eis est per Dei gratiam recepta natura. Et de Sp. & lit. cap. 27. num. 47. *Nec te moveat, quod naturaliter eos dixit quæ legis sunt facere.* Hoc enim agit Spiritus gratiae, ut imaginem Dei in qua naturaliter facti sumus instauat ret

Objectio se-
cunda Sol-
vitur.

17.
Responsio
alii,

ret in nobis. Vitium quippe contra naturam est, quod utique sanat gratia. Resp. 2. Dato quod Apostolus de infidelibus orationem instituat; hi naturaliter ea quae sunt legis exequuntur, in quantum per originale peccatum non ita est in mente hominum detrita Dei imago, ut nulla in ea veluti lineamenta remanferint, unde merito dici possit in ipsa impietate vita sua facere aliqua legis, vel sapere. Ita S. P. Augustinus prox. capite 28. num. 48. Ex his autem non sequitur hujusmodi infideles praecpta legis completere quantum ad modum; sed quantum ad substantiam, & officia virtutum, quae sint in se ipsis inspecta recte ratione conformia: nec posse omnia, sed aliqua tantum faciliora, ut honorare parentes, nec aliis facere quod nemo perpeti vellet. At haec quantum ad modum pertinet, non impleri sine gratia, monstrat eo loci Augustinus, dicens quod si discutiatur quo fine virtutes Gentilium factae sint, vix inveniuntur quae justitiae debitam laudem defensionem ve- reantur. Nec te moveat particula illa vix, ut dicas aliqua faltem a Gentilibus opera rectissimo fine & inculpate juxta naturalis legis praescripta patrari. Quamquam enim nolo ego inter Scholasticos arbiter sedere, & opinionem meam praecedenti capite declaravi; obvia est responsio etiam Gentilibus aliquando gratiam adesse ad refringendos inanis gloriae, & cupiditatis stimulos; ut demonstravi cap. 2. Prop. iv. Certe Augustinus memorato cap. 28. de Sp. & litera ab iis, qui secundum justitiae regulam opera exercent laudabilia non de honestata per verso fine, gratiam nequaquam excludit: sed tantummodo probat stare testamenti novi discrepantiam a veteri, quod per illud lex olim scripta in tabulis instauretur in corde Fidelium, sive testimonium Apostoli accipiatur de Gentibus, quae venerunt ad Evangelium, sive de Infidelibus: propterea quod manet quidem adhuc in ipsis lex naturae, per quam nonnunquam executioni mandant virtutum officia, sed tam ut lex instauretur in corde, ita ut haec virtutes bona sint undeque, nec in praxi animus superbia, aut vitiosa cupiditate vincatur, ipsa lex debet in corde per novum testamentum, & per gratiam Christi in primi iterum, & instaurari. Absolvit ergo Apostolici textus explicationem S. Pater num. 49. his verbis: *Quodlibet borum accipiatur, constat gratiam Dei promissam esse testamento novo etiam per Prophetam: eandemque gratiam in eo definitam, ut scribantur leges Dei in cordibus hominum. Qua-*

propter ex memorato cap. 28. recte infertur Gentiles quandoque agere secundum justitiae regulam, & merito laudari, interdum quoque operari fine non malo: quod nos cap. 2. distinctis thesibus explicavimus. Verum in his Christi gratiam, & aliquam fidem non praecedere, perperam ex hoc loco quidam deducere moluntur. Imo si animadveritas sedulo, demonstratur oppositum: primo quia bene undeque operantes vincunt naturae vitium, quod utique sanat gratia. Deinde quia legem habent non solum in mente, sed etiam inscriptam cordi, videlicet cum bona voluntate conjunctam. Rursum quia S. P. lib. 1v. contra Julianum cap. 3. num. 32. haec Gentilium opera Gratiae deputat. Postremo quia eodem cap. num. 25. docet opera quaeque infidelium sine Christi gratia, eti. officio sint bona, at minus punienda iis, quae naturalem legem transgrediantur, habere tamen peccatum sibi conjunctum non ratione sui, sed ob intentionem operantium, qui aut terrena patriæ exhibent Babyloniam dilectionem, aut demonibus, vel humanæ gloriae defervunt. Num vero haec duas responsiones verae sint & legitimæ, videbit qui Augustini testimonia non divisa & mutilata, sed ut jacent laudatis capitibus numerisque explanata, attente perleget. Hac secunda responsione solvuntur aliorum Patrum sententiae primo aspectu contraria. Quotquot enim textum Apostoli de infidelibus exposuerit, aut laudarunt in iis virtutum officia duntaxat, aut gratiam penitus non excluderunt, aut de vitio naturae instaurandæ & sanandæ eo loci non retractarunt. Nam & infideles exhibere honorem parentibus, reddere suum unicuique, non pejare, aliqua hujusmodi facere nulla vituperatione, sed laude in se digna, & merito Patres scripserunt, & nullus negat Catholicorum.

Si dixeris damnatam esse Propositionem 22. Baji: *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Rom. 2. Gentes, quae legem non habent, naturaliter ea, quae legis sunt, faciunt; intelligunt de Gentibus fidei gratiam non habentibus;*

Respondetur primo cum Vasquez 1. 2. disp. 190. q. 109. cap. 18. num. 178. damnatam esse ob acerbitatem Censuræ: *Quis dicat, ait doctissimus Jesuita, damnari sententiam hujus Doctoris in eo quod ait, illud testimonium de Gentibus/fidelibus intelligendum esse, cum sit sententia S. Augustini, & omnium Patrum? Et infra, Sensum hujus damnationis, prout a me explicatus est, contuli cum Illustrissimo Domino Cardinali Toledo, cum Sacra Palatii*

18.
Objec-
tio ter-
ria Solvit,

Palatii Concionator, & Theologus esset, anno 1586. eumque probavit, & germanum esse dixit, propriaque manu subscripsit, cuius subscriptionis exemplum apud me adhuc est. Quis autem poterat damnationis sensum melius percipere, quam Toletus missus à Gregorio XIII. Lovanium in Causa Baji, & ab ipso Pontifice circa Bullam à Lovaniensibus recipiendam plenissime instructus? Revera cum S. P. Augustinus doceat, quod etiam in Apostolicum testimonium accipiatur de infidelibus, stat adhuc discrimen inter legem, & gratiam, neque hæc interpretatio adjuvat Pelagianos conantes ex hoc loco probare in infidelibus veras esse virtutes; constat propositionem Baji insimulantis eandem interpretationem Pelagianismi esse falsissimam, atque acerbissimam. Quod tamen addit Vasquez omnes Patres explicare locum Apostoli de Gentibus fidelibus, arbitror esse falsum: & propterea articulus Baji est etiam Patribus injurious. At Patrum sensa non repugnare Augustino verum est, ut supra dicebamus. Resp. 2. in sensu ab Auctore intento articulum Baji non solum falsum esse, sed etiam hereticum. Significat enim infideles sine gratia habituali, quam tantum Bajus admisit, & sine qua omnia opera infidelium afferuit esse peccata, non posse observare legem naturalem; cum possint optime quoad substantiam absque ulla gratia speciali, quoad modum vero cum inspiratione Spiritus sancti moventis, & nondum inhabitantis.

19. Ob. 3. Si nemo sine gratia posset diligere Deum tanquam auctorem naturæ, im-
merito damnata esset tricesima quarta pro-
positio Baji: *Distinctio illa duplicitis amo-
ris, naturalis videlicet, quo Deus amatur
ut auctor naturæ; & gratuiti, quo Deus
amatur, ut beatificator, vana est & com-
mentitia, & ad illudendum sacris literis,
ac plurimis veterum testimonis excogita-
ta.* Idem afferendum est de propositione
36. *Amor naturalis, qui ex viribus na-
ture exoritur, ex sola philosophia cum in-
tentione presumptionis humanae cum in-
juria Crucis Christi defenditur à nonnullis
Doctoribus.*

20. Refutatur. Respondetur hujusmodi propositiones redillime fuisse proscriptas. Primo quia datur amor naturalis quo animus fertur in beatitudinem, cuius desiderium corrupta per peccatum natura non potuit amittere: atque hic amor non est à gratia, quemadmodum nec liber ea libertate, quæ sufficiat ad meritum, ut Bajus, Quenellus, & Jansenius commenti sunt, refutati de H. Calviniana cap. 2. sed est amor inditus à natura, indeliberatus, &

R. P. Berti Theol. Tom. III.

necessarius. 2. Datur amor naturalis etiam liberatus, quantum ad objectum, eoque revera diligitur Deus, ut est Auctor naturæ, neque amor iste secundum substantiam malus est, sed bonus & recte rationi consentaneus, licet aliquando non habeat beatitudinem finis, si Deus non diligatur propter se, gratis, & amore benevolo. 3. Etiam datur amor Dei Auctoris naturæ & bonus undeque sine gratia Spiritus sancti inhabitantis, quam duntaxat admisit Bajus, ut constat ex articulo 62. in quo rejicit tanquam commentitiam & odiosissimam distinctionem duplicitis justitiae, alterius quæ fit per Spiritum charitatis inhabitantem, & alterius quæ fit per inspirationem Spiritus sancti nondum cor inhabitantis & in eo charitatem diffundentis. Ex qua prava doctrina sequetur quæcunque sunt ab homine nondum justificato vere esse peccata: quod & Bajus afferuit art. 35. ut cap. 2. dictum est. Promeruit ergo etiam articulus 34. & 36. hanc perniciem hereticamque doctrinam comprehendens, censoriam Ecclesie animadversionem.

21. Illud quoque respondere possumus. Cur propositos articulos Baji fuisse damnatos, tiones Baji non ob id, quod spectat ad duplum sunt damnata amorem, sed quod attinet ad nimis austeriteri, severique judicij libertatem. Ita Gabr. Vasquez 1. 2. disp. 195. cap. 4. num. 28. Suarez etiam Prologom. 6. de Grat. cap. 2. num. 14. fatetur plures Bajanos articulos fuisse damnatos non propter doctrinam, sed propter acerbitudinem & audaciam. Quod declarasse ipsum summum Pontificem Pium V. colligitur ex iis, quæ supra diximus de Cardinali Toledo, & contestatur Vincentius Contensonius Tom. 1. lib. VIII. disp. 1. cap. 1. §. 1. In serie harum propositionum esse præsertim tricesimam quartam, ex eo constat, quod Eminentissimus Bellarminus lib. 6. de Grat. & lib. arb. cap. 7. tam intrepide sententiam nostram defendit, ut scribat: *Existimamus non posse Deum, nisi ope ejus, diligi neque ut auctorem naturæ, neque ut largitorem gratia & gloria, neque perfecte, neque imperfecte, nullo modo; atque hanc non dubitamus sententiam S. Augustini, ita & Scripturarum, & Conciliorum, quidquid aliqui minus considerate in hac parte scripserint.* Quis autem dixerit tantum virum damnatum in Bajo Propositionem aut ignorasse, aut propugnasse?

22. Objecit 4. quædam argumenta à ratione, quorum solutio ex dictis facili-
tur. 23. Objecit 5. ma est, ideoque ea breviter proponun-
tur. Rejicitur.

tur. Est autem primum: Præcepta Decalogi sunt proportionata naturalibus viribus creature rationalis; possunt ergo naturaliter adimpleri. Alterum est: Potest mens humana citra specialem gratiam Deum cognoscere, & incommutabilis justitiae legem percipere: igitur potest voluntas Deum amare, & secundum justitiae regulam operari. Sequitur tertium: Connaturale est homini diligere summum bonum, si illud mente percipiat. At per ideam naturaliter inditam percipimus summum bonum esse Deum. Ergo Deum diligere connaturale nobis est. Accedit quartum: Possumus naturaliter diligere creature; quare non Deum rebus omnibus creatis amabiliorem? Quintum est hujusmodi: Potest homo sine gratia Deum glorificare; Apostolus enim ad Rom. 1. v. 21. reprehendit Gentiles Philosophos, *quia cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt*. Cultus autem Dei nihil aliud est, quam charitas per Augustinum Epist. 167. alias 29. Igitur si potest Deus sine gratia glorificari, potest etiam amari. Postremum esto: Potest dari amor inchoatus & imperfectus, qui nec ordinatur ad supernam beatitudinem, nec positive Deum præferat bono alicui creato. Ad hunc amorem non requiritur gratia auxilium; Igitur, &c.

23.
Ac declaratur.

Respondet ad primum, præcepta Decalogi esse naturæ rationali proportionata quantum spectat ad objecta, & ad officia præceptorum, non autem quantum attinet ad modum, & finem; idque ob ipsius naturæ corruptionem, cui appetitus laudis, aut noxia cupiditas subrepit: hoc tamen pacto etiam esse proportionata, si vitium naturæ sanetur, & Dei imago, in qua naturaliter conditum sumus instauretur per gratiam; ut de Spir. & lit. cap. 21. docuit nos Augustinus: *Qui etiam de natura & Grat. cap. 48. exemplum afferit lucis, quam sani oculi vident, non ægri; & cap. 49. possibilis ambulandi, quæ est in sanis pedibus, non in contractis; quibus exemplis demonstrat aduersus Pelagium neminem posse absque adjutorio Salvatoris ita legem servare, ut vitet peccatum, quoniam corpus aggravat animam, terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem, & vitiata natura, de qua loquimur, medicum implorat, & clamat, Sana animam meam.*

24.
Ulterior re-
sponsio.

Ad secundum facilior est responsio, si dicamus nullam cognitionem sive naturalis, sive practicæ veritatis, si ab inspiratione gratia disjuncta est, posse animum nostrum ad pia studia inflammare.

Vel enim scientia cum interiori suavitate & charitate conjungitur, vel tantummodo veritatem ostendit non impertiendo charitatem. Si sit cognitio prioris generis, est Gratia Christi, qua agitur non solum ut facienda noverimus, verum etiam ut cognita faciamus, auctore Augustino de Gratia Ch. cap. xi. Si vero sit cognitio sine inspiratione dilectionis, inflat, non ædificat; neque ad servandam legem sufficiens est, quemadmodum monstrat S. Pater capite præcedenti, Pauli Apostoli auctoritate & exemplo. Neque id scientia vitium est, sed animi, qui pressus corpore ab idea universalis vertitur ad imagines temporalium specierum, easque particulari & practico iudicio præfert bono summo, atque incommutabili, ut possit dicere cum Apostolo, *Quod odi malum, hoc ago: aut cum altero: Video meliora proboque, deteriora sequor.* Sed vide quæ cap. 3. differui de vitorum origine, nec non Doctorem præclarissimum de Nat. & Gratia cap. 50. Potest tamen responderi, non esse de mente humana, & de voluntate eodem modo ratiocinandum. Nam, ut docet S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 2. ad 3. *Magis est natura humana corrupta per peccatum quantum ad appetitum boni, quam quantum ad cognitionem veri.* Cujus rei facile est causam assignare: eo quod à voluntate peccatum proxime procedit, & in voluntate commoratur. Non enim peccat homo malum cognoscendo, sed male appetendo: neque ipsa ignorantia sine libera voluntate potest esse culpabilis. Quare recta cognitio superte natura non infert voluntatem rectam; & fides ipsa omni cognitione naturali præstantior sine charitate nihil prodelt.

De tertio arguento plura non dicam. Etenim percipimus Deum esse summum bonum notitia universalis & speculatrice, non singulari & practica, ut explicatum est modo: & licet sit nobis connaturalis dilectio, non est tamen saltem naturæ corruptæ connaturalis ordo debitus dilectionis, qui est uti rebus creatis, & incommutabili bono inhærente; *cum appetitus voluntatis rationalis sequatur in in hoc statu bonum privatum, nisi sanetur per gratiam.* Quod si dicas voluntatem rationalem naturali inclinatione ferri in summum bonum; respondeo & hanc inclinationem à contraria & vehementiori retardari: & hanc esse perfectionem rationalis naturæ, ut sit ordinata ad finem per gratiam obtainendum; & denum non repugnare inclinationem naturaliem in objectum cui adhærente non potest, nisi divinitus adjuvetur, ut anima separata

25.
Ad singula
puncta.

appe-

appetit corporis unionem, infirmus valetudinem, & quilibet homo perpetuam felicitatem.

Ad quartum hanc responsum habeo. Vel sermo est de amore rerum creatarum propter se ipsas, vel propter Deum. Si res creatæ amentur propter se ipsas, fruimur creaturis, & amor castus non est, sed exoritur à voluntate infirma, depravata, ac priori ad privata bona, quam ad summum & immutabile. Proinde qui ita amat non proficit, sed deficit, & exhibendo Babyloniam dilectionem aut inflatur superbia, aut cupiditate deprimitur. Quod si creaturæ amentur propter Deum, dilectio ex Deo est, neque sine gratia potest haberi; ut affirmat Joannes Evangelista, & demonstrat Augustinus de Grat. & lib. arb. cap. 18.

In quinto falsa est interpretatio eorum, qui verba Apostoli de aliquali dilectione, que non sit dilectio Dei super omnia, solent accipere; non enim glorificant Deum, sicut Deum, qui illum singulis creaturis non præferunt. Errant etiam qui Dei cultum in illa aliquali dilectione nituntur commonstrare ex Epistola 29. Augustini. Nam S. Doctor scribens eo loco: *Quid est pietas, nisi Dei cultus? Et unde illa colitur nisi charitate?* loquitur de servis Christi piis ac fidelibus habentibus pietatem appellatam à Græcis ἑρμηνείαν vel expressius ἑρμηνείαν; & de charitate, quæ est de corde puro,

conscientia bona, & fide non ficta, & quæ est legis totius plenitudo. Quamobrem non video, cur Tournely, qui in ea est sententia, neminem sine speciali auxilio gratiæ posse diligere Deum super omnia, probet ex verbis Apostoli & Augustini esse ex nobis amorem aliquem inchoatum; cum tam aperte cultum, & dilectionem super omnia uterque commendet. Est ergo verissima interpretatio, & Apostolico testimonio conformis, Gentiles philosophos Dei notitiam habentes, illum non glorificasse sicut Deum, quoniam evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum, id est magis allecti sensibilibus bonis transmutarunt veritatem Dei in mendacium, & creaturæ potius servierunt quam Creatori. Dignissimi reprehensione, quia vel habebant gratiam sufficiem ad resistendum sensuum illecebribus, vel hac gratia justo iudicio privati libere traditi sunt in desideria cordis eorum. Sed legitio cap. 1. Epistola ad Rom. & vicesimum secundum Augustini de Nat. & Grat. contra Pelagium.

Ad postremum, quoniam nolo esse longus in singulis explicandis, respóndebo breviter, amorem illum inchoatum, si bono mutabili nequaquam hæreat, esse ex Christi gratia: *Nec initium ejus ex nobis, & perfectio ejus ex Deo: sed si charitas est, tota nobis ex Deo est;* inquit lib. 2. ad Bonifacium cap. 9. AUGUSTINUS.

C A P U T V.

Requiri gratiam Salvatoris ad vitandum peccatum, & tentationes vincendas.

S U M M A R I U M.

1. Non possumus sine gratia vitare peccatum, aut temptationem superare, 2. Probatur ulterius.
3. Usque ad 7. Solvuntur aliquæ objectiones,

E P I G R A M M A.

Nulla anima est, quæ non mortali carne gravetur,
Nec quæ corporea conditio gemat.
Sed confirmare invalidam, & frenare rebellem
Legitimum & proprium est mentis opus dominæ.
Quæ vis naturæ ut moderamine temperet aequo,
Et subdat sceptris noxia quæque suis,
Auxilium à Domino & vires petat, ut valeat se
Vincere, nec sensus inciter illa suos.
Nam nullus famulæ poterit compescere motus,
Ni fuerit Christi semper amore potens.

I.
Non possumus sine gratia vitare peccatum, aut temptationem superare.

PROP. Non possumus aut peccatum vitare, aut temptationem aliquam sine gratia vincere undeque, id est, a quo moderamine, ita ut motus sensuum compescantur, & frenetur appetitus rebellis.

R. P. Berti Theol. Tom. III.

Sequitur hæc propositio ex dictis; nam aliquomodo nos absque gratia recte operari, & temptationem saltem levem superare, inspecta substantia operum & officio virtutum, tam verum est, quam posse

L 12

posse impleri sine gratia aliqua praecepta, & multa opera ab infidelibus fieri, quæ secundum se nequeunt vituperari. At undequaque sine speciali gratia nullum peccatum, & nulla tentatio quamvis minima vincitur; quoniam, ut sapientem dicitum est, si non adjuvat gratia medicinalis oritur ex bono opere & tentatio visoria tumor superbia, & virtus pellitur vitium. Quod afferit hoc Epigrammate Prosper, & Augustinus lib. xxi. de Civ. Dei cap. 16. & in iv. contra Julianum cap. 3.

2. **Probatur ulterius.** Breviter tamen confirmatur propositione. I. Divinis literis: Sap. enim viii. legimus: *Nemo potest esse continens, nisi Deus det.* Apostolus ad Romanos viii. 37. ait: *In his omnibus superanus, propter eum, qui dilexit nos.* Est in Graeco, διὰ τὸ ἀγαπῶντος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, *Per Dominum nostrum Jesum Christum.* Matth. etiam vi. 13. iubemus orare, *Et ne nos inducas in temptationem.* II. Probatur ex definitionibus Ecclesiae; nam Innocentius in Rescripto ad Concilium Carthag. *Nisi magnis precibus* (inquit) *gratia in nos implorata descendat, nequam terrena labis, & mundani corporis vincere conemur errores, cum pares nos ad resistendum non liberum arbitrium, sed Dei solum facere possit auxilium.* Et ad Patres Milevitanos: *Ecce homines, qui non posuerunt Deum adjutorem sibi. Negantes auxilium Dei inquiunt hominem sibi posse sufficere, nec gratia nunc egere divino: quia privatus necesse est diaboli laqueis irretitus occumbat.* Synodus 2. Araus. canone 9. *Divini muneris est, cum & recte cogitamus, & pedes nostros à falsitate, & iniquitate contineamus.* Et canone 22. *Nemo habet de suo, nisi mendacium, & peccatum.* III. Probatur ex Augustino; qui in Epist. 106. nunc 186. cap. 9. ait, *ex adjutorio Dei nostram provenire victoriam;* & cap. 10. *Sine gratia dicimus ad non peccandum nihil voluntatis arbitrium valere.* In Psalm. 18. *Deo desistente ab adjutorio laborare potes, vincere non potes;* & Serm. ix. de div. cap. 9. *Sine dubio vinceris, si illum adjutorem non habueris.* IV. Probatur ratione: Aut vitatur peccatum Dei amore, aut sine honesto, aut perverso & virtuoso. Si hoc dixeris, clavum clavo, peccatum peccato pellis. Honestus finis sine gra-

tia, saltem in praxi, non datur. Item nec Dei amor, ut in superioribus demonstravi. Ergo sine gratia abstinere prorsus à peccato, & tentationes superare non possumus. Tunc itaque (aīt S. Pater de Civit. Dei libro xx. cap. 16.) *viæ vita deputanda sunt, cum Dei amore vincuntur, quem nisi Deus ipse non donat, nec alter, nisi per Mediatorum Dei & hominum hominem Jesum Christum.*

Ad hæc vero sunt qui respondent, valere hæc omnia de victoria temptationum ad veram iustitiam pietatemque spectantem. Quibus propositione prima capit is præcedentis, & in tertio quoque capite plenissime est satisfactum. Quicquid ex dictis haec tenus, requiri gratiam non solum ut vincamus, sed ne ipsi vincamur, ne quis succumbat diabolis laqueis irretitus, ne in falsitatem atque in iustitiam labamur, ne apertissima vita pellantur aliis occultis, quæ putantur esse virtutes, in quibus regnat superbia, & quædam sibi placendi altitudo ruina, ut Augustinus ait eodem cap. 16. de Civ. D. libro xxi. Nullam itaque, quantumvis minimam temptationem possumus superare, si gratia destituamur, nisi forte more Romanorum, in quibus *Vicit amor patriæ, laudumque innenâ cupido.* Id autem quod nonnulli scriptere gratiam præstare ut facilius temptationes & peccata vincantur, pariter refutatum est supra: atque ulterius rejicitur Epistolis nuper laudatis Innocentii, & Augustini, locisque aliis innumeris non semel in aspectum productis.

Contra hanc propositionem urgent Adversarii plures propositiones Bajii, & Quenellii, præsertim ex Bajanis 27. *Liberum arbitrium sine gratia adiutorio, non nisi ad peccandum valet:* & 29. *Fures ii sunt & latrones, qui dicunt temptationi ulli sine gratia adiutorio resistere hominem posse, sic, ut in eam non inducatur, aut ab ea superetur.* Et ex Quenellianis 38. *Peccator non est liber nisi ad malum, sine gratia Liberatoris:* & 32. *Voluntas, quam gratia non prævenit, est capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.*

Verum facilem ista habent intelligentiam ex Respons. ad ob 3, præcedentis disputationis. Liberum enim arbitrium sine gratia potest suam beatitudinem appetere naturali instinctu, quem non potuit amittere depravata natura: cui proinde post lapsum non solum tenebra & malitia manent, sed etiam imago Dei non omnino destrita, idea honestatis, & lumen rationis, & in bonum universale congenita & antiqua pro-

3. **Responso**
Adversario-
rum Solvi-
tut.

4. **Alia Objec-**
tio.

5. **Solvitur.**

propensio. Potest actus plures indelibatos peragere, quos culpabiles Bajus & Quenellus impie dixerunt. Potest exercere officia virtutum, & præcepta aliqua implere quondam substantiam, operatione secundum se laudabili & honesta, etsi extrinsece, & ex fine operantis non bona undeque. Potest & rectissimo fine vitare peccatum cum sola gratia actuali sine habitu fidei & remissione peccatorum, qualem Gratiam a justificatione sejunctam Bajus & Quenellus apertissime oppugnarunt. Omni ergo jure illorum assertiones anathematice confixa sunt; & quamquam aliquæ sensum catholicum habere queant, & videantur speciem veritatis præferre; sunt in sensu ab auctoribus intento respectiæ falsæ, scandalosæ, & hæreticæ. Quæ cum ita sint, miramur justissima harum propositionum damnatione, nonnullos abut ad criminationem Augustinianæ doctrinae: quasi nullam tentationem etiam minimam sine gratia superari non posse, non propugnant etiam Bellarminus, Franciscus Toletus, & Vasquez, quem vide P. 2. disp. 190. cap. 107. aut quasi in condemnatione Baji & Quenellii proscripterit Ecclesia, quæ olim definivit adversus hæreticos Pelagianos.

Secundo objiciunt testimonia Augustini scribentis in primo De peccat. meritis cap. 22. *Unde enim sit, ut homo ab ineunte pueritia, modeſtior, ingeniosior, temperantior, ex magna parte libidinum vicit, qui oderit avaritiam, luxuriam detestetur, atque ad virtutes*

cæteras provecior, aptiorque consurgat, & tamen eo loco sit, ubi ei prædicari gratia christiana non possit? Idem Augustinus lib. 1. de Civ. Dei cap. 23. Marc. Reguli virtutem commendat, & lib. v. cap. 12. virtutes inclytas Romanorum.

Respondetur hæc nullius esse momenti. Sanctus enim Augustinus in primo De peccatorum meritis probat eo argu-
mento gratiam fidei Christianæ non re-
pendi virtutibus moralibus & humanis, nec pro antegesta vita rationales animas pestibus corporeis affligi. Addidit præ-
terea consulo, *Ex magna parte*; ne
opineris, victoriam libidinum, cæteras
que virtutes bonas esse in illo homine
undeque. In primo de Civitate Dei
Regulum præfert Catoni, quoniam is
victus Cæſari dedignatus est subjici; Re-
gulus autem maluit Romanos ferre ser-
viendo, quam eis se auferre moriendo;
utrumque autem ait peccatum peccato
declinasse. Aliorum Romanorum vir-
tutes bonas extitisse quantum ad offi-
cium, non quantum ad finem attinet,
& propterea fuisse illis redditam merce-
dem temporalem, satis arbitror repeti-
tum. Oppositiones aliæ, si quæ sunt,
facillimam habent ex dictis solutionem.

Quæ loco isto solet, num justus gratiæ sanctificante exornatus opus habeat etiam actuali, ut peccata declinet. De ea pertractavi de H. Pelagiana cap. vi. Prop. 2. Cum Synodus Arausicana cap. x. definit etiam justis ac sanctis divi-
num adjutorium semper esse imploran-
dum; videtur affirmativa sententia fir-
missima, atque tutissima.

6.
Objec-
tio-
nia.

C A P U T VI.

Omnia peccata venialia devitare est divinæ gratiæ singula-
rissimum privilegium.

S U M M A R I U M.

1. Omnia venialia in tota vita non possumus
vitare sine gratia.
2. Probatur ulterius.
3. Explicatur Conclusio.

4. Excipitur B. V. Maria.
5. Quid dicendum de S. Joanne Baptista.
6. Usque ad 9. solvuntur objectiones.

E P I G R A M M A.

MAgna quidem in multis est excellentia Sanctis,
Quorum animos superi gratia roris alit.
Sed dum mens quedam patitur mala corporis aegri,
Et pugnat internis exteriora movent,
Nunquam ita perfecto capitur victoria bello,
Vera ut securus pace fruatur homo.
Inter discordes motus contagia ferunt,
Ipsaque virtutum gaudia vulnus habent;
Ut faciat notum longa experientia cunctis,
Non esse hoc plenam tempore justitiam:
Ni Dominus miserando lavet delicta suorum,
Et dans virtutum munera det veniam.

L 13

PRO:

I.
Omnia ve-
nialia in tota
vita non
possimus
vitare sine
gratia,

PROPOSITIO. Toto vitæ tempore ne-
quit justus pugnam, quam internis
movent exteriora, perfecta victo-
ria superare, ita ut discordibus moti-
bus rationis ac sensuum non excitetur
levis quædam noxia delectatio delibera-
ta, & servetur in excellentia sanctitatis
plena justitia. Quare nemo vitare po-
test peccata quæque venialia in tota vita,
nisi ex speciali Dei privilegio.

Hanc propositionem communiter à
Theologis probatam confirmant omnium
plane genera argumentorum. Traditur
primo in sacris literis. Paralip. 11. cap.
6. v. 36. Non est homo qui non peccet
Ecclesi. 7. v. 21. Non est homo justus in
terra, qui faciat bonum, & non peccet.
Jacobi 3. v. 2. In multis offendimus
omnes. Joan. Epist. 1. cap. 1. v. 8. Si di-
xerimus, quoniam peccatum non habemus,
ipsos seducimus. Quæ omnia ad omnes
homines etiam sublimioris sanctitatis per-
tinere, liquet ex universalis verborum
pronunciatione, ex Can. 6. Synodi Mi-
levitanæ, ex Augustino de Nat. & grat.
cap. 36. & 2. de Peccatorum meritis cap.
7. & 13. Demonstratur 2. ex Oratione
Dominica, qua etiam eximia probatis
viri quotidie orant dientes, *Dimitte*
nobis debita nostra: quod argumentum
repetitur ab Augustino loco nuper lau-
dato, & de Nat. & grat. cap. 35. & de
Dono Persev. cap. v. Quæ oratio non
solum est humilis, sed etiam vera, ut
Tridentinum inquit Seff. 6. cap. x1. & si
quis sic accipiendo putaverit, ut dicat
propter humilitatem oportere dici nos
habere peccatum, non quia vere ita est,
noverit hanc interpretationem esse Pe-
lagianam memorato Canone vi. Mile-
vitano proscriptam. Tertio communici-
tur testimonio Sanctorum Doctorum.
Inter quos S. P. Augustinus de Peccat.
meritis lib. 2. cap. 7. ait: *Credo Scriptu-
ræ dicenti, Non intres in judicium cum ser-
vo tuo, quoniam non justificabitur in con-
spectu tuo omnis vivens.* Et ideo miseri-
cordia Dei opus est, quæ superexaltat ju-
dicio, quæ illi non erit qui non facit mi-
sericordiam. Et Prophetæ cum diceret,
Dixi, pronunciabo adversus me delictum
*meum Domino, & tu dimisisti impieta-
tem cordis mei, continuo subiunxit, Pro*
*bac orabit ad te omnis Sanctus in tempo-
re oportuno.* Non ergo omnis peccator,
sed omnis Sanctus: vox enim Sanctorum
est, *Si dixerimus quia peccatum non ha-
bemus nos ipsos seducimus, & veritas in*
nobis non est, &c. Et de Nat. & grat.
cap. 36. *Hac ergo Virgine (Beatissima*
Dei Genitrix) excepta, si omnes illos

*sanc̄tos & sanctas cum hic viverent con-
gregare possemus, & interrogare utrum
essent sine peccato, quid fuisse responsu-
ros putamus, utrum hoc quod iste dicit,
an quod Joannes Apostolus? Rogo vos
quantilibet fuerint in hoc corpore excel-
lentia sanctitatis, si hoc interrogari po-
tuissent, una voce clamassent, Si dixeri-
mus, quia peccatum non habemus, nos
ipsos seducimus, & veritas in nobis non
est; an illud humilius responderent for-
tasse quam verius? Sed huic jam placet,
& recte placet laudem humilitatis in par-
te non ponere falsitatis. Itaque hoc si
verum dicentes, haberent peccatum quod
humiliter faterentur, quia veritas in
eis esset. Si autem hoc mentirentur, ni-
bilonius haberent peccatum, quia veritas
in eis non esset. Placuit hæc integra ex-
scribere, quoniam præcedentia magnopere
illustrant. De dono Persev. cap.
2. inter dogmata quæ adversus Pelagianos
Catholica defendit Ecclesia connumerat,
*In quantacunque justitia sine
qualibuscunque peccatis in hoc corrupti-
bili corpore neminem vivere.* Eadem est
doctrina Hieronymi lib. 2. contra Pe-
lagianos, D. Thomæ 1. 2. q. 109. art.
8. & aliorum.*

Demonstratur tandem propositio ra-
tione ex præmisso Epigrammate Prospe-
ri, & cit. articulo Thomæ de prompta.
Continuo enim, quamdiu mens corrupti-
bili corpore gravatur, sensus rationi bel-
lum cœnt, atque discordes motus susci-
tant varia temporalium bonorum imagi-
nes. Ita concupiscentia perpetuis ja-
ctatur fluctibus, quorum dum unum com-
primit & frangit, alter insurgit & quatit
animum, nunc voluptatis, nunc inanis
gloriæ repentina appetitu distractum.
Ut ergo devitet omnia penitus peccata,
debet pervigil ratio singulis momentis
circumspicere, fluctus frangere, motus
reprimere, & pulsantibus illecebris libe-
ra voluntate nullatenus propter se de-
lectari. Hoc specialissimum beneficium
esse facile intelligit, quisquis humanam
infirmitatem, captivantem concupiscentiam,
pugnas internas atque externas,
cogitationem, & affectuum humano-
rum vicissitudinem animadverterit. Pro-
fecto si magna est gratia inspiratio san-
ctæ dilectionis tam robustæ ut frangat
humanæ cordis duritiam: major erit
gratia, quæ perseverans diu ab injusti-
tia nos continet; maxima vero, quæ
per totam vitam à minimis culpis inde-
finenter præservet.

Antequam leves quasdam opposicio-
nes dispellam; præmoneo, posse homi-
nem justum vitare ad aliquod tempus conclusio-
nem explicatur
omnia

omnia vénialia peccata, quoniam non semper appetitus sensitivus in actus aliquos deordinatos prorumpit, præsertim ubi flagrantissima charitas animum inflamat & purgat: neque occurunt momentis omnibus peccandi occasions, perversarumque cogitationum diverticula. Sunt qui hoc tempus adeo coarctant, ut credant septies saltē in die justum cadere: quod videtur comprobari versu 16. cap. xxiv. Proverbiorum. At hoc loco *septies*, pro *crebro* & *sepe* positum est, ut Gen. 1v. 24. Pl. xi. 7. & Pl. 118. v. 164. Deinde, licet præclarí Theologi, etiam Tournely de Grat. Ch. pag. Ven. edit. 446. verba Proverbiorum accipiunt pro peccatis, quasi sit idem peccare, & universaliter cadere: ait tamen Augustinus xi. de Civ. Dei cap. 31. Pro universo *sepe* ponitur, sicuti est, *Septies* cadet *justus*, & *resurget*, id est, *quotiescumque* ceciderit, non peribit. Quod non de iniquitatibus, sed de tribulationibus ad humilitatem perducéntibus intelligi voluit. Et si aliquis hunc locum de peccatis interpretatur, fallitur apertissime; nusquam enim verbum נָפָל Naphal, cadere istic in Hebreo positum, est peccare; sed ubique opponitur verbo קָרַב Qarab, surgere, accipendum est de tribulationibus, & calamitatibus hujus vitæ. Quod non solum comprobant Auctores laudati à Calmet, sed complures alli, & Hebraicæ Concordantiae Esaiæ xxiv. 20. Jerem. xxv. 27. Amos viii. 14. Mich. viii. 8. Est ergo Augustini interpretatio verissima & certa. Deinde perperam addunt aliqui ea verba, in die: quæ non habentur in Vulgata, nec in Hebreo, nec in LXX. atque si haberentur, possent significare tempus indefinite, ut Joan. ix. 4. Gen. xl. 4. Exod. xiiii. 10. &c. Igitur quædam stet justus absque minima labe, & quoties cadat, obscurum est, nec est ratio eadem in omnibus.

4.
Excipitur
B. V. Maria.

Illud etiam animadverto: non comprehendendi in hac generali assertione purissimam Dei Matrem; de qua sapientissime monuit Augustinus de Nat. & Grat. cap. 36. nullam prorsus habendam esse quæstionem. Et Tridentinum Concilium Sess. vi. edidit Canonem ordine 23. Si quis dixerit hominem semel justificatum . . . posse in tota vita peccata omnia, etiam vénialia, vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de beata Virgine tenet Ecclesia; anathema sit. Ob quam sacrosanctæ Synodi definitio nem abstinemus etiam à sententia Magi-

stri, & veterum quorumdam Scholastorum in III. sent. dist. 3. Sacram Virginem immunem extitisse ab omni peccato tantum, cum Spiritus sanctus supervenit in eam, & Virtus Altissimi obumbravit illi, scilicet, cum aeternum Dei Verbum concepit. Hanc opinionem Gregorius Ariminensis in 2. dist. xxxi. q. 2. art. 3. communem appellat inter Doctores: sed supponit Virginem conceptam in originali peccato, cuius formes per obumbrationem Spiritus, & Virtutis Altissimi fuerit extintus. Id vero aut fallum est, aut in disputationem nullatenus revocandum. Idcirco verba Damasceni laudata ibi à Magistro, & consimilia quædam aliorum Patrum, si non possint commoda interpretatione emolliri, erunt debita reverentia prætermittenda. Si querat aliquis, an Deipara recitaverit Orationem Dominicam productam supra in Propositionis confirmationem; respondeo potuisse illam recitare, etiam cum petitione, *Dimitte nobis debita nostra*, nomine totius Ecclesiæ, & pro se etiam, quatenus dimissa dicuntur debita, quæ divina liberalitate non contrahuntur. At cæteris Sanctis petitionem istam necessariam esse pro se ipsis, & pro contractis debitibus, demonstratum est supra, & definitum etiam Canone 82. Concilii Africani sub Cœlestino,

De Sancto Joanne Baptista non ita loquendum est, cum Augustinus solam Virginem excipiat, & Tridentina paridum de S. ter Synodus de hac sola pronunciet. Le- Joanne Ba- gitur quidem Matth. xi. *Non surrexit pūsta.*
internatos mulierum major Joanne Bapti- f.
sa, & in Hymno Ecclesiæ dicitur illum petuisse sub teneris annis delerta, *Ne le- vi possit maculare vitam Crimine linguae.* Sed primis verbis ostenditur tantum prærogativa Joannis super cæteros antiquæ legis Prophetas, postremis singulare illius studium in custodia linguae, & cultu solitudinis celebratur. Et observatum à multis non male, ἐγέρσθαι, sur- gere, quod usurpatur citato loco Matthæi, significare sermonis proprietate ad- ventum Prophetarum, ut colligitur ex Lucæ vii. 16. προφῆτης μέγας ἐγένεται, & Joan. vii. 52. ὅτι προφῆτης ἐν τῷ Γαλιλαίῳ ἐνέγερται. Verum si mavis Joannem ab omni culpa levissima fuisse immunem, imo si id concesseris cum Panegyristis hujus ævi eximio cuiilibet Di- vo, ne amplificatio Rhetorica candori Theologiæ quid tenebrarum offundat, dicam tantam sine vulnere victoriam singulari gratiæ miraculo tribuendam.

Jam

6.
Objecio
Ima.

Jam vero contraria argumenta solvenda sunt. Opponebant Pelagiani plura Scripturarum testimonia, quibus ostenditur permultos in hac vita fuisse perfectos. Hujusmodi sunt: de Job legitur cap. 1. *Non est illi homo similis super terram, sine querela, justus, verus Dei cultor, abstiens se ab omni opere malo.* De Zacharia, & Elisabetha Luca 1. *Erant autem justi ambo, incidentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini sine querela.* Joannes cap. 3. ait: *Omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, quia semen ejus in ipso manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.* Apostolus ad Philipp. 3. *Qui, cunque perfecti sumus, hoc sentiamus.* Sunt alia hujus generis plurima.

7.
Solvitur.

Generalis responso est, duplice da-
ti perfectionem: unam secundum vitæ
istius modum, cui hoc quoque imputa-
tur, si se quisque noverit imperfectum;
& licet sine aliquo conscientiæ vulnere
esse non possimus, remedii spirituali-
bus vulnera nostra curamus. Altera
perfectio est patriæ, ubi maximum lu-
crum est secularibus laqueis non teneri,
nullis peccatis ac vitiis carnis obnoxium
fieri, neque ulla emendandis purgandis-
que peccatis adhibenda est medicina.
Delineat nobis Augustinus hanc dupli-
cem perfectionem in lib. 1v. ad Bonifa-
cium cap. 10. In ipsa enim perfectionis linea sunt gradus distinguendi, quorum
summus est non posse jam esse imper-
fectum. Sed & in hac vita unus altero
perfectior est: nam, ut S. Doctor scri-
bit in 2. de Peccatorum meritis cap. xv.
*Potest fieri, ut jam sit aliquis sapientia
perfectus auditor, cuius nondum sit per-
fectus docto: potest perfectus esse justi-
tia cognitor, nondum perfectus effector.*
Plures itaque in hac vita priorem habue-
re perfectionem, in qua justus accusa-
tor est sui, & quotidie orat, *Dimitte
nobis debita nostra.* Singula tamen, quæ
opponuntur, versat singulatim S. Do-
ctor citato libro de Peccatorum meritis
à cap. 6. ad vicesimum octavum. De-
monstrat Jobum laudari comparatione
aliorum, qui erant in terra: Zachariam
Sacerdotii officio perfungentem etiam
pro suis delictis hostias obtulisse, ser-
vasse cum uxore legem sine querela,
ita ut de illorum vita nemo quereretur,
neque recte fuisse operatum cum simu-
latione, & hypocrisi. Demonstrat ho-
minem natum ex Deo non peccare, &
peccare non posse, quoniam peccatum
oritur ex vetusta nativitate, per quam
quamdiu vivimus in corpore corrupti-

bili, ipso Joanne Auctore, si dixerimus
quia peccatum non habemus nos ipsos
seducimus: nemo autem peccat, in
quantum gratia spiritali regeneratur, &
est in Christo nova creatura, novumque
figmentum, non adhuc tamen, ut in
novitatem perfectam transferint totius
vetustatis reliquæ. Animadvertis fieri
non posse, ut pugnent invicem Aposto-
lica testimonia. Observat Apostolum
Paulum scribentem, *Quotquot ergo per-
fecti, hoc sapianus, demonstrare se in
alia re perfectum esse, in alia non esse;*
sicut in doctrina legis dici potest quis-
quam perfectus, etiam si eum aliquid ad-
huc lateat. Sed non pigate capita cita-
ta perlegere.

Rursus objiciunt: si non possumus or-
dinarii gratia auxiliis omnia venialia pec-
cata devitare, cur nobis præcipitur à
Deo, qui non jubet impossibilia, divi-
na mandata custodiri nimis, nulla scilicet
transgressione etiam parva? Cur
oramus quotidie, ut Dominus dirigat
sensus, sermones, & actus nostros, ut ad
nullum declinemus peccatum?

Respondet utique posse in hac vita
hominem esse sine peccato per Dei gra-
tiam, & liberum ejus arbitrium: sed non
potest potentia proxima & conjuncta
cum actu, nisi gratia illa sit specialis:
quemadmodum potest quisque per auxi-
lia sufficientia observare mandata, non
tamen observabit actu, nisi auxilium sit
efficax. Sufficit autem etiam potentia
ab actu sejuncta, ut Deus impossibilia
non dicatur jubere, sitque transgressio
libera, voluntaria, & culpabilis. Hæc
est responso Augustini lib. 2. de Peccat.
mer. c. 6. & 16. Quare autem ut vien-
tur actu peccata omnia etiam minima,
singularis gratia sit necessaria, ratio est,
quia simul præceptis omnibus negativis,
& positivis nonnullis tenemur obstricti,
simul internis, externisque pugnis im-
petimur, simul ratio ac sensus suas pin-
gunt imagines, simulque plura vitanda
sunt, cupiditas, ambitio, suggestio,
negligentia, & motus quilibet inordina-
tus. Adjuti ergo divina gratia possumus
quodlibet in individuo peccatum depel-
lere, tentatorem fugare, surgentem mo-
tum comprimere; at id non conseque-
mur plena victoria, & sine vulnere, ita
ut nulla minima culpa in diuturno certa-
mine maculemur. Neque nos defides
magnum hoc periculum debet reddere;
sed ad orationem impellit magis, ut Do-
mino auxiliante omne declinemus pec-
catum, etiam minimum, si fieri potest,
sicut autem, ea saltem quæ advertentia pa-
trantur, & mortalibus viam sternunt;

hæc

hæc autem maxime. Juxta hanc explicationem, admitto distinctionem vulgatam, collective omnia peccata venialia non possunt vitari, possunt bene distributive. Quæ tamen distinctione, ut traditur à nonnullis affirmantibus singula peccata distributive, & unum post aliud occurtere, non simul, non dari præceptum omnia collective vitandi, neque justum habere ad hoc liberum arbitrium, videtur falla.

Nam controversia inter Cœlestium & Augustinum erat, num in corpore mortis hujus, ubi caro concupiscit adversus spiritum, possit homo vivere absque ullo peccato, & collective vitare omnia, ita ut nullum omnino committat contra manifestum præceptum omnia simul vitandi. Legitote librum Augustini de Perf. Justitiae capite viii, & sequentibus.

C A P U T VII.

Num donum Perseverantiae Gratia sit specialis.

S U M M A R I U M.

1. Quid sit donum perseverantiae.
2. Quid ad eam requiratur.
3. Error Pelagianorum.
4. Positio, quod donum perseverantiae sit specialissimum.

5. Usque 11. probatur diversimode.
12. Usque ad 16. falsis objectionibus.
17. Explicatur textus Apostoli.

E P I G R A M M A.

Sæpe quidem Dominus sic cuncta adversa repellit,
Ut nullo attingi vulnere possit homo.
Sed mirabilior tunc est manus Omnipotentis,
Illata afflictum cum mala non superant.
Laudetur Cuius virtutem dans tolerant,
Intima corrumpat ne furor exterior.
Nam non certanti nulla est speranda corona:
Palmam, qua capitur gloria, finis habet.

P R A E N O T A T I O.

I. Disputatur Augustinus de magno dono Perseverantiae præmonet cap. i. instituti dissertationem de perseverantia illa, qua usque ad finem vitæ perseveratur in Christo, ut nullum sit ulterius cadendi periculum, & de qua legimus in x. cap. Mat. *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Ad perseverantiam enim, qua justus continens est aliquandiu, sed esse desistit, & quam si perseverantiam placet appellare, nolumus de verbo contendere, jam ostendimus præter gratiam habitualem à justis actuali auxilium esse implorandum, atque istud efficax esse natura sua. De priori ergo, ac propria Perseverantia dicturi duplex munus gratiæ in illa distinguimus, exteriorem scilicet dispositionem providentiae, & internam sanctæ dilectionis inspirationem. Et illa quidem specialis erga electos providentia in hoc maxime vigilat, ut instanti animæ transitu, extremoque damnationis periculo valida tentationum removeantur obstatula, ne justificatus succumbat, & variis vitæ casus ita dirigantur, ut mors corpus animumque dividat, dum gratia Justificationis hunc ornat, ita ut in osculo pacis revertatur ad Dominum, qui

R. P. Berti Theol. Tom. III.

dedit illum. Quamquam enim mors corporalis est secundum se post deperditam originalem justitiam, causis quibusdam naturalibus, id est, corporis temperamento, insalubritate aëris, morborumque vi accelerata & inducta; tamen ut conjuncta est cum æterna prædestinatiorum salute, id est, in quantum advenit dum justo sanctitas adest, & antequam de bono convertatur in malum, necens extrema corruptibilis vitæ atque perpetuæ felicitatis, addit ad naturalium causarum seriem beneficium supernaturalis & vigilansimæ providentiae. Quidquid namque divina præscientia & voluntate disponitur causa conferrendæ beatitudinis, habet sub naturali rerum mundanarum devolutione oculissimum Glorificatoris consilium, ac beneplacitum. Interna autem sanctæ delectationis inspiratio, gratiæ habituelli superaddita, & adeo valida atque robusta, ut concupiscentiæ motus, omniumque tentationum, quarum in morte impetus solet esse vehementior, propulsit oppugnationem, iis maxime necessaria est, qui nec immatura, nec repentina morte abripiuntur, sed cum hoīe lucili debent, & charitate flagrantissima

M m

pugnare

pugnantem vincere cupiditatem. Tales sunt qui ægritudine anxia atque acerba agunt animam, & dum terrena inhabitatione dissolvitur, mundi cōmoda, necessarios, & omnia temporalia bona, quorum cupiditate non tangi nequeunt, sentiunt à se deperdi: atque majori illustratione & inspiratione supererna opus habent, si communibus hinc malis ob anteactæ vitæ teterrimam imaginem, vel insidias Satanæ accedant deteriora; majorem etiam postulant, dum truce Martyrium subeunt, vel mortem aliam violentam hominum æstimatione turpissem. Quapropter habet donum Perseverantiae, quemadmodum de gratia in universum disputavi, gradus plures, ita ut magis in uno, quam in altero juxta periculi magnitudinem splendeat; quamvis sit in prædestinatis omnibus magnum & singulare beneficium.

2.
Quid ad eam
requiratur.

Duo hæc, externam providentiae directionem, & internam specialis gratiæ inspirationem complecti donum perseverantiae, ex Scripturis S. P. Augustinus evidenter demonstrat. Primum quidem in lib. de Præd. SS. cap. 14. ex verbis Sapientiæ, *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus.* Quæ verba, cum Semipelagiani affererent prædestinacionem ex præscientia, ita explicat S. Pater, *Diffitum est enim secundum pericula vitæ hujus, non secundum præscientiam Dei, qui hoc præscivit quod futurum erat, non quod futurum non erat, id est, qui ei mortem immaturam fuerat largitur, ut tentationum subtraheretur incerto.* Idem docet de Corrept. & Gr. c. viii. & de Dono Pers. c. 17. Alterum vero de interiori gratia, per quam Deus operatur nostras cogitationes & voluntates, demonstratur à D. P. permultis textibus Scripturarum paulo infra, ne eadem plures repetantur, producendis: ex quibus liquet perseverantibus etiam internæ gratiæ inspirari virtutem. Cur autem aliis concedatur, ut ex hujus vitæ periculis dum justi sunt auferantur, alii vero justi donec à justitia cadant, in eisdem periculis, vita produciore teneantur, quis cognovit sensum Domini? ait Augustinus citato cap. 14. de Prædeft. SS. Ac statim demonstrans ex divino pariter beneplacito repetendam esse adulorum perseverantiam, addit: *Hinc intelligi datur, etiam illis justis, qui bonos, piosque mores usque ad senectutis maturitatem, & diem vitæ hujus ultimum servant, non in suis meritis, sed in Domino esse gloriandum: quoniam qui vitæ brevitate rapuit justum, ne malitia mutaret intellectum ejus, ipse*

in quantacunque vitæ longitudine custodit justum, ne malitia mutet intellectum ejus. Illam ergo divinarum gratiarum distributionem justissimis, sed inscrutabilibus judiciis Dei relinquendam certum est in Perseverantibus eminentia quadam præcellere.

Fuit ergo Pelagianorum error posse hominem perseverare usque in finem abs. Error Pe- que gratia Redemptoris per liberum ar- lagiano. bitrium: quem errorem de H. Pelagia- rum.

na pluribus refutavimus. Suborti Semipelagiani, qui electionem secundum propositum, quasi libertatem everteret, traditam ab Augustino ægre ferebant, docuerunt à nobis esse initium fidei, ex cuius præscientia Deus sufficientem gratiam impertiret, & si huic liberum cooperaretur arbitrium, adderet dona ampliora, quibus posset perseverare si vellet. Nunquam tamen adduci potuerunt, ut ad perseverandum necessarium faterentur adjutorium, quo perseverantia ipsa donatur, neque ut probarent divisionem gratiæ in eam quæ dat posse perseverare, qualis fuit gratia primi hominis, & gratia sufficiens hujus status, & in eam, quæ donat ipsam perseverantiam, ut prædestinati in regnum non nisi perseverantes sint. Quam esse Semipelagianorum dogmatum complexionem liquet ex Epistolis Prospere, & Hilarii, nec non est nostris de hoc argumento dissertationibus. Postquam ergo cætera capita Semipelagianismi contrivi, & istud nunc oppositum dono Perseverantiae contundam. Paucis enim exceptis, qui cum Duvallio tenent Perseverantiae adjutorium in iis tantum, qui post justificationem diu in terris vivunt speciali gratiam esse, non autem in iis, qui justificatione accepta protrahunt vitam ad breve tempus, fert communis Theologorum Augustinensium maxime, & Thomistarum sententia, finalem justorum perseverantiam esse speciale donum ab ipsa gratia sanctificante, & ordinariis auxiliis eam comitantibus disjunctum; non repugnantibus Scholasticis aliis, tametsi in hac singulari gratia explicanda ab invicem distrahantur, juxta statutam à se supernorum auxiliorum cœconomiam. At plus forte, quam prænotatio postulabat, traduxi temporis.

PROPOSITIO. Mirabilis manus Omnipotens saepe cuncta adversa repellens, beneficium specialissimum impertitur, cum hominem lapsum illata mala non superant, & verantur finem certaminis consequitur palma, & specialissima corona non speranda aut non certantibus, aut in pugna prostratis.

Hanc

5.
probatur.

Hanc positionem ex verbis beati Prospere exhortam sacris primis literis confirmat S. P. Augustinus. Profert cap. 2. de Dono Persever. num. 2. verba Apostoli ad Philipp. 1. v. 29. *Vobis donatum est pro Christo non solum ut creditis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo.* Fides ad initium salutis pertinet, passio spectat ad finem. Atqui fides donum est specialis gratiae. Ergo & finis. Addit verba Jeremiæ xxxii. 40. *Timorem Domini dabo in cor eorum, ut a me non recedant.* Non recedere a Domino nihil est aliud, quam ei perseveranter adhærere. Perseveranter ergo adhærere Domino, illius datum est. Laudat cap. 7. verba Psalmista: *Fiat manus tua super virum dexteram tuam, & super filium hominis, quem confirmasti, & non discedimus a te.* Iste homo certe non est Adam, in quo discessimus a Deo, sed Christus, cuius meritum membra corporis ejus uniuntur ac permanent. Cum ergo confirmamur in gratia, ut in Deo simus permanentes per Christum, ad nos utique pervenit opus dexteræ Domini.

6.
Ac confir-
matur.

Demonstrat S. Pater a capite 3. ad 6. eandem veritatem ex Ecclesiæ orationibus. A Deo enim forte perseverantia nostra non poscitur? An vero quisquam credit habere a se ipso, quod petit a Domino? Id quidem absurdum est cogitare: iurisoria quippe esset petitio, si ab eo peteretur quod ipso non donante est in hominis potestate. Peri autem a Domino perseverantiam ipsa Dominica oratio demonstrat. Cum enim dicimus: *Sanctificetur nomen tuum, non petimus, ut Deus sanctificetur orationibus nostris, sed ut nomen ejus sanctificetur in nobis.* Atque ut sanctificatur in susceptione baptismatis, in quo de gratia Dei sumitur vivificationis, ita sanctificatur perseverantia, per quam vivificationis illa perficitur, ut quod esse ceperimus, nunquam desinat. Et cum dicimus, *Adveniat regnum tuum;* quid aliud poscimus, nisi ut veniat nobis quod conferetur Sanctis perseverantibus usque in finem? Tertia petitio, *Fiat voluntas tua sicut in celo, & in terra,* quid aliud poscit nisi ut terra imitetur celum, homo angelum, viator comprehensorem, & sit quod nondum est mortalis homo, non ut perseveret quod est? In proxima orantes *Panem nostrum quotidianum,* sive hic panis intelligatur quotidiana gratia subministratio, sive Eucharistia, pro Perseverantia illum petitum; nam ut corporalem cibum accipimus, ne anima separetur a corporis membris, ita petimus panem *eternum,*

R. P. Berti Theol. Tom. III.

ut hic habet Græcus, ne separemur a Christi Corpore. Quinto orationis loco dicimus: *Dimitte nobis debita nostra;* quibus verbis, et si videmur tantum petere remissionem præteriorum peccatorum, instruimur & docemur nos peccare quotidie, & indulgentiam a Deo petimus, qua permaneamus in Ecclesiæ non habente rugam, neque maculam. Jam vero cum dicimus, *Et ne nos inferas intentionem,* quid aliud precamur, nisi ut accepta gratia perseverantiae sanctitatem servemus? Si ergo alia documenta non essent, hæc Dominica oratio nobis ad causam gratiae, quam defendimus, sola sufficeret. Hæc fusiōi stylo Augustinus, qui hæc omnia corroborat auctoritate beatissimi Martyris Cypriani.

Probant eandem thesim definitiones

7.
Conciliorum. Araucanum secundum Probatur de-
canone x. *Adjutorium Dei,* inquit, *definitionibus*

Concilio-
rtiam renatis ac sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare. Tridentinum cap. xvi. sessionis vi. donum Perseverantiae *Magnum* appellat; & canon. 22. *Si quis dixerit,* inquit, *justificatum vel sine speciali auxilio Dei in accepta iustitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit.* Legatur & cap. 13. ubi ait donum perseverantiae haberi non posse, nisi ab eo, qui potens est eum qui stat statuere, ut perseveranter sit, & eum qui cadit restituere, &c.

8.
Traditio
nō explorata. Ex Augustino plura ha-
ctenus fuerunt producta. Optamus ta. FP.
men ut legantur præclarissima ipsius scri-
pta de Dono Perseverantiae, de Prædesti-
t. SS. cap. 14. de Corrept. & Grat. cap. 8. 9.
10. 11. & 12. De nat. & grat. cap. 26.
Epist. 59. ad Paulinum q. 6. Videatur
etiam Prosper lib. 2. de Vocat. Gen. cap.
23. in Resp. 6. ad Capitula Gallorum, &
14. ad Objectiones Vincentianas. Gre-
gorius Magnus lib. 23. Moralium cap.
28. atque ne perensem omnes, Divus
Thomas 2. 2. q. 137. art. 4. & 1. 2. q. 109.
art. 10.
9.
Rationes Theologicæ, doctrinæ Au-
gustini in hoc nostro Opere expositæ un-
de quaque conformes, petuntur primo 1mō.
Rationibus ex prædestinatione secundum propositum.
Etenim iis, qui prædestinati sunt confor-
mes fieri imaginis Filii sui, paravit Deus
misericorditer tale donum, per quod
perseverantes usque in finem salvi fiant:
quale donum iis, qui non pertinent ad il-
lam prædestinationem secundum propo-
situm, inscrutabilis judicio Dei denegatur.
Unde (inquit S. Pater citata ad Paulinum
Epistola) nisi quia non pertinent ad illam

M m 2

præ-

prædestinationem secundum propositum, ac sine penitentia vocationem? Cur autem ad eam alii pertineant, alii non pertineant, occulta causa esse potest, injusta non potest. Perseverantia ergo solis Electis divina prædestinatione preparata est: & hanc prædestinationem sine operum præscientia fieri probat hoc etiam loco Augustinus. Atque frustra hunc aliquis niteretur exponere de gratuita prædestinatione ad gratiam, & vocatione ad fidem; cum dubitationem omnem penitus tollant, quæ istic habentur: Non sunt in ista vocatione, qui in fide, quæ per dilectionem operatur, etiam si aliquantum ambulant, non perseverant usque in finem. Et de Dono Perseverantiae cap. VIII. Ex duobus autem pīs, cur huic donetur perseverantia usque in finem, illi autem non donetur, inscrutabilia sunt iudicia Dei. Porro donum illud, cuius largitio pro inscrutabili divino beneplacito uni confertur, non alteri, beneficium est, non commune, sed speciale. Si igitur perseverantia iustis, pīisque hominibus tali occultissimo iudicio vel confertur, vel denegatur, gratiæ munus est maximum & eximum, in hoc fidei, ceterisque gratiarum donis æquale, quod divina liberalitate conceditur; longe tamen præstantius, in quantum confertur solis Electis in Christo ante mundi constitutionem, eosque ad salutem certo perducit. Huc specat, quod cum Christus pro omnibus mortuis sit & sanguinem fuderit, quantum attinet ad oblationem pretii, institutionem remedii, & assumptam a se causam humani generis; oravit tamen pro oīibus suis, & crucem subiit, ne quis eas raperet de manu ejus, quantum ad singularem passionis proprietatem, fructuumque ejus participationem uberrimam. Quorum fructuum præcipuum esse finalem perseverantiam puto neminem contradictrum.

10.
Secundū.

Altera Augustiniana ratio petitur ex divina dispositione, per quam ita ordinavit Angelorum & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet quid posset liberum arbitrium, deinde quid sua gratiæ beneficium. Quapropter primo homini in bonis posito Conditoris dedit perseverantiae potestatem, lapis vero perseverantiam ipsam largitur, quoniam virtus in infirmitate perficitur, ne quis in Domino glorietur: ac per hoc nec de ipsa perseverantia voluit Deus gloriarī Sanctos suos nisi in ipso; qui in hoc loco misericordarum, ubi tentatio est vita hominis super terram, animadvertisit ho-

minem inter tot, ac varias tentationes infirmitate succumbere, & se ipso perseverare non posse, si fortissimo dimisserat facere quod vellet, infirmis servavit, ut ipso donante invictissime quod bonum est vellent, & hoc deferere invictissime nollet. Atque hoc postremum est donum perseverantiae misericorditer preparatum prædestinatis in regnum Dei. Quapropter sententia nostra donum quidem gratiæ, sed non speciale, fuit prædestinatione ac perseverantia Angelorum. Atque hoc idem sentire arbitramur D. Thomam, docentem in 2. 2. quæst. & artic. sup. citato, quod primo boni datu[m] est non ut perseveraret, sed ut perseverare posset per liberum arbitrium, quia nulla corruptio tunc erat in humana natura, quæ difficultatem perseverandi præberet. Et in 1. 2. pariter ait hominem lapsum indigere ad perseverandum divino auxilio ipsum dirigente & protegente contra tentationum impulsus. Ex quibus appetit D. Thomam, ubi ait memorata quæst. secundæ partis gratiam necessariam esse ad perseverandum, quia arbitrium de se est vertibile; vertibilitatem appellare inclinationem appetitus rationalis in bonum privatum, ob quam in statu naturæ corruptæ necessaria est homini gratia medicinalis, ut dictum est Proposit. 2. capite quarto, verbis ex ipso D. Thoma productis.

Postrema ratio est, quoniam vel inquiritur de dono perseverantiae parvulorum, vel eorum qui post justificationem acceptam, priusquam occurrant graves tentationes & salutis pericula, mortem obeunt, vel eorum denique, qui veniunt ad acerrimum, turbulentumque discrimen. In his autem omnibus perseverantia est munus Dei optimi & beneficissimi. In parvulis appetit singularis providentiae dispositio paulo supra delineata verbis Sapientiae cap. 4. Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus. De quibus verbis, et si plura diximus, placeat iterum audire Augustinum Paulino scribentem: Ne quisquam præsumptor ita de occultis judicet alienis: quid dicturus est de infantulis parvulis, quorum plerique accepto in illa atate Christianæ gratiæ Sacramento, cum sine dubio pertinarent ad vitam aeternam, se continuo ex hac vita emigrarent, sinuntur crescere, & nonnulli etiam apostatae sunt. Unde? nisi quia non pertinent ad illam prædestinationem, &c. Et de Corrept. & Gratia cap. 8. Respondeant, qui nos irrident quando in rebus talibus excla-

II.
Tertiū.

clamamus, Quam inscrutabilia sunt iudicia ejus, & investigabiles viæ ejus! Neque enim Deus hoc non donat quibus voluerit, aut vera Scriptura illa mentitur, quæ de morte velut immatura hominis justi ait, Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne scitio deciperet animam ejus. Cur igitur hoc tam magnum beneficium aliis dat, aliis non dat Deus, apud quem non est iniquitas, nec acceptio personarum, & in cuius potestate est quamdiu quisque in hac vita maneat, quæ tentatio dicta est super terram? Sicut ergo fateri coguntur donum Dei esse, ut finiat hominem vitam istam, antequam ex bono mutetur in malum, cur autem aliis donetur, aliis non donetur, ignorant: ita donum Dei esse in bono perseverantiam secundum Scripturas, de quibus testimonia multa jam posui, fateantur nobiscum, & cur aliis detur, aliis non detur, sine murmure adversus Deum dignentur ignorare nobiscum. Atque hæc Augustini ratio[n]atio valet in iis etiam, qui post acceptam justificationem diu vitam non protrahunt, & in osculo Domini moriuntur. De quibus cap. 17. de Dono Persever. ait S. Pater: *Videte jam à veritate quam sit alienum, negare donum Dei esse perseverantiam usque in finem bujus vitæ, cum vitæ bujus quando voluerit ipse det finem, quem si dat ante imminentem lapsum, facit hominem perseverare usque in finem.* In illis ergo, qui post acceptam justificationem cito rapiuntur, perseverantia finalis donum speciale est, quoniam speciali Dei providentia ante imminentem lapsum animam efflant. In illis vero, quos postremo loco memoravi, quoniam ulterius eagent divino auxilio ipsos dirigente & protegente contra tentationum impulsus, perseverantia censenda est amplius gratiæ Dei beneficium. Multo quippe difficultius perseveratur (ait S. Pater capite ejusdem libri secundo) ubi hoc agit qui persequitur ne perseveretur, & propterea usque ad mortem sustinet ut perseveretur. Illam proinde difficultius perseverantiam, istam facilius est habere; sed cui nihil difficile est, facile est utramque donare. Atque his argumentationes nostras absolvimus, & ornavimus.

SOLUTIO ARGUMENTORUM CUM HAC CONCLUSIONE PUGNANTUM.

Sed objices: Per gratiam habitualem Deus sanat animam. Auctore autem Augustino de Nat. & Grat. cap. 26.

Sanat Deus, non solum ut deleat quod peccavimus, sed ut præstet etiam ne peccemus. Quisquis ergo ad justitiam perductus est, habet in ea perseverandi adjutorium. Insuper, ut ibidem docet S. Pater, & definit etiam Tridentina Synodus sess. 6. cap. xi. Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi prius deseratur. Et si autem nonnulli hæc verba explicant de subtractione gratiæ sanctificantis, quam interpretationem nec improbare videtur Nicolaus L'Herminier Tom. iv. pag. 230. sunt tamen etiam accipienda de gratia actuali, ut demonstravimus in velitatione adversus primam thesim Jansenianam. At si justificatus per gratiam habitualem, & ordinaria auxilia perseverare non posset, desereretur à Deo, antequam Deum ipse desereret. Ergo potest perseverare.

Resp. ad 1. concedo Deum sanare 13. præstanto etiam, ut non peccemus. *Solutio.* Sed hoc, ut ibidem addit Augustinus, agit iudicio suo, nec ordinem sanandi accipit ab agroto. Itaque quos firmissimos vult efficere, non solum sanat ne ulterius peccent, si velint; sed præparat etiam in eis voluntatem ut velint non peccare, & sint perseverantes usque in finem. Ad secundum concessa majori, nego minorem. Qui enim non perseverat usque in finem, prior deserit Deum; quoniam libere & voluntarie ponit obicem, ne actualis gratia conjuncta cum habituali impertiatur ei potentiam proxime expeditam, connexam cum ipsa actuali perseverantia. Atque ita subtrahitur ei gratia efficax, quæ definit esse talis superveniente superbo tumore, aut pugnaci cupiditate. Expli- cavi rem totam exagitando citatam thesim Jansenii. Atque Augustinus proximo cap. de Nat. & Gratia, *Per voluntatem nostram* (inquit) *sine qua bene non possumus operari, cito potest subrepere animo humano, ut quod bene operatur suum tantummodo existimet, & dicat in abundantia sua, Non movebor in aeternum.* Et de Corrept. & Grat. cap. 13. *Hi ergo qui non pertinent ad istum (Prædestinatorem) certissimum & felicissimum numerum, pro meritis justissime iudicantur. Aut enim jacent sub peccato, quod originaliter de generatione traxerunt, & cum illo hereditario debito hinc exirent, quod non est regeneratione dimissum: aut per liberum arbitrium alia insuper addiderunt: aut gratiam Dei suscipiunt, sed temporales sunt; nec perseverant: deserunt & deseruntur. Dimissi enim sunt libero arbitrio, non* acce-

accepto perseverantie dono, iudicio Dei
justo & occulto.

14. Ob. 2. Causa, cur permulti non per-
severant. **Objectio 2da** severant, ex solo libero arbitrio peten-
ditia est. **Resp.** propositionem univer-
saliter prolatam esse falsam: infantibus
enim, qui rapiuntur ante baptismum
nondum capaces usus rationis, non per-
severantia poena est peccati, quod ori-
ginaliter traxerunt; & ex adverso in iis,
qui decedunt accepto regenerationis Sac-
ramento, finalis perseverantia est abs-
que libertatis usu; ut demonstratum est
supra. Deinde respondeo verbis Au-
gustini de Grat. & lib. arb. cap. 16. *Cer-
tum est nos mandata servare si volumus,
& facere cum facimus: sed preparatur
voluntas a Domino, & ille facit ut fa-
ciamus, &c.* Nobis itaque imputatur
non perseverantia, quia libere Dei prae-
cepta transgredimur; Deo autem per-
severantia, quoniam ne transgrediamur
ipse preparat voluntatem, viresque no-
bis præbet efficacissimas.

15. Ob. 3. Justus, cum sit filius Dei adopti-
vus, habet jus ad gloriam. Ergo & ad
finalem perseverantiam; per quam Gra-
tia cum gloria corona conjungitur. **Resp.** dist. ant. Habet jus remotum, &
si usque ad mortem in gratia perseve-
ret, concedo: habet jus proximum, ei-
que gloria conceditur, nisi persevereret
re ipsa, nego. Nam Matthæi x. v. 22.
legimus: *Qui autem perseveraverit us-
que in finem, hic salvus erit.* Si dixeris
non denegari media necessaria ad conse-
cutionem salutis jus ad illam habentibus;
constat ex dictis respondendum esse,
quod utique non denegantur media suf-
ficiencia, sed ponentibus obicem justo
Dei iudicio denegatur auxilium efficax,
sine quo nequit homo lapsus proxime
perseverare. Si reponas, nullum Pa-
trem, nullumque amicum negare suis
debitam mediorum subministrationem;
pariter respondeo, nec Deum necessaria-
riam gratiarum dispensationem denega-
re iustis, sed tantum extraordinariam
ac specialem paratam iis iustis duntaxat,
qui filii sunt & hæredes, & qui perseve-
rantes in charitate in Deo permanent.
Si addas iustis simul cum charitate habi-
tuali Deum cæteras virtutes largiri; li-
quet respondendum esse, præter habi-
tum supernaturalium virtutum, indige-
re hominem gratuito auxilio Dei con-

servantis ipsum in bono usque ad finem
vitæ, atque istud in hoc statu esse adju-
torium, quo dirigantur & protegantur
contra tentationum impulsus: ut dictum
supra, & de H. P. capite sexto.

Opp. ultimo. Homo justus potest ad
breve tempus sine speciali gratia vitare **16.**
peccatum mortale. Si ergo in eo statu **Objectio 4ta**
moriatur, dicendus erit perseverasse us-
que in finem. At possunt illi cauſæ na-
turales mortem inferre ab universali Dei
providentia ordinata ac directa. Igi-
tur in eo casu non erit perseverantia do-
num gratiæ peculiaris. **Resp.** falsam
esse consequentiam. Quod enim homi-
ni justo mors superveniat, antequam
procellæ tentationum insurgant, cum
que rapiat priusquam malitia mutet in-
tellectum ejus, non causis naturalibus
tribuendum est, sed latenti in causis hu-
jusmodi altissimæ, & erga electos bene-
ficienſiſtimæ Providentia. Verum hæc
in Prænotatione, & in postremo pro-
fessentia nostra argumento satis enoda-
ta fuerunt.

Habes ex dictis veram intelligentiam
verborum Apostoli ad Rom. v. v. 17. **17.** Explicatur
Si enim unius delicto mors regnavit per textus Apo-
stoli, multo magis abundantiam gratia,
& donationis, & justitiae accipientes in
vita regnabunt per unum Iesum Chri-
ſum. Ut enim S. Pater ait de Corrupt.
& Grat. cap. 12. *Primo homini, qui in
eo bono quo factus fuerat rectus, accep-
rat posse non peccare, posse non mori,
posse ipsum bonum non deferere, datum
est adjutorium perseverantia, non quo
siceret ut perseveraret, sed sine quo per
liberum arbitrium perseverare non posset.*
Nunc vero Sanctis in regnum Dei per gra-
tiam Dei prædestinatis, non tantum ta-
le adjutorium perseverantia datur, sed
tale, ut *eis* perseverantia ipsa donetur:
non solum, ut sine isto dono perseveran-
tes esse non possint, verum etiam, ut per
hoc donum non nisi perseverantes sint. Et
similiter D. Thomas 1. 2. q. 109 art.
10. ad 3. *Homo in primo statu accepit
donum, per quod perseverare posset, non
autem accepit ut perseveraret: nunc au-
tem per gratiam Christi multi accipiunt
& donum gratia quo perseverare possunt,
& ultius eis datur quod perseverent.*
Et sic donum Christi est magis, quam de-
lictum Adæ. At si tis in hac quæſione
nostra immorabatur oratio.

CAPUT

C A P U T VIII.

De variis Theologorum placitis circa sufficientia auxilia
pro omnibus instituta.

S U M M A R I U M.

1. Induſio ad hanc materiam.
2. Omnibus datur gratia ſufficiens.
3. Explicantur varia Doſtorum placita.
4. Sentiens Jansenii eſt longe alia ab hoc.
5. Deus pro omnibus iſtituit remedia ſalutis.
6. Non eſt de fide, omnes recipere gratiam
omnibus præparatam.
7. Probatur.
8. Ad imputationem peccati non eſt neceſſaria
actualis gratia inspiratio.
9. 10. & 11. Probatur diversimode.
12. Graia Orationis adest cuilibet fideli, non
infidelis.
13. Aliqua ex dictis colliguntur.
14. Nullus absque gratia per ſe efficaciter habet
potentiam orandi coniunctam cum actu.
15. & 16. Id Probatur ulterius.
17. Graia deſt quibusdam ob impedimentum,
quaē ponit humanum meritum.
18. Quomodo hoc intelligendum in parvulis.
19. Reſponſio Adverſariorum declaratur.
20. An Infideles habeant gratiam ſufficientem.
21. & 22. Probatur Authoritate & rationibus.
23. Reſponſio Adverſariorum declaratur.
24. An obduraſi habeant gratiam ſufficientem.
25. & 26. Probatur authoritate & rationibus.
27. Si alicui deſt gratia, ea deſt ex culpa ho-
minis.
28. Objecſio Pelagianorum refutatur.
29. Usque 43. Solvuntur variæ objecſiones.
49. Dilicitem inter damnatos, & viatores à
gratia alienos.

E P I G R A M M A.

Omnibus in rebus geminum eſt opus Omnipotentis
Totum iuſtitia eſt quod gerit, aut pietas:
Quæ ſimul in terris deſcendunt lucis ab arce,
Ne cuiquam parti deſit utrumque bonum.
Et quoniam cuncti auxilio miserantur egenus,
Præcedit ſemper gratia iuſtitiam
Dammantem elatos, salvantem iuſtificatos,
Quos Deus & donis auxerit, & meritis.

P R A E N O T A T I O.

1. Induſio ad
hanc mate-
riam.

Ampliſſimam, ac perdiſſicilem diſpu-
tationem aggredior: in qua cum nec
latum unguem velim ab Auguſtino diſ-
cere, neceſſum ſit autem cum Adverſa-
riis plurimiſi congredi, oportet, me ve-
ritatis præſidio, Doſtorum ſuſſagiis,
reſtaque methodi partitione præmuſiam.
Principio quibusdam etiam infidelibus,
atque perviſacißimis peccatoribus inter-
dum conſerui divinas iſpirations, imo
& efficacem gratiam, per quam ante fi-
dem & iuſtificationem aliquando bene
operantur, ſatis in ſuperioribus demon-
ſtravi. Inſtituitur itaque diſputatio de
omnibus ac ſingulis hominibus in univer-
ſum. Juſtis etiam ſufficientem gratiam
addeſſe, & neminem deſeri à Deo, niſi
ipſe Deum deſerat, cum omnibus Catho-
licis proſitemur. Exteriores gratias, vi-
delicet exemplum Chriſti omnibus ad
imitationem propositum, prædicationem
Evangelii ſaltem exhibitam, nec non
oblatam pro omnibus Redemptionsem,
inſtituta pro omnibus Sacramenta, para-
tam omnibus medicinam, promptiſſi-
mum ex parte Dei auxilium confe-
ndum, niſi in hominibus reperiatur pro-
pria voluntatis repugnantia, aut cauſa

alia juſtissimæ indignationis, penes nos
extra omnem controverſiam poſitum eſt.
De ullo, quantumvis maximo peccato-
re, donec vitam agit corpoream deſpe-
randum non eſſe, & quandiu eſt in
Corpo Chriſti, aut illi potest adne-
ſti, eum vel recipere actu vel poſſe
recipere ſalutares ejus influxus, & vi-
tam quoque cum ſuo Capite ſempiter-
nam, & fides Chriſtiana, & ratio ipſa
demonſtrat; quoniam nemo eſt in hac
vita, qui gratiam non habeat, aut habere
divina liberalitate largiente non poſſit.
Haberi veram gratiam ſufficientem,
etiam non iſprietur à Domino ſancta
vičtrix delectatio, quemadmodum ad-
versus ſecundam poſitionem Jansenii
propugnavimus, repetimus in præſentia.
Illiud itaque tantum in quaſtione ver-
tatur, num reaſe auxilia ſufficientia ſin-
gulis omnino hominibus non ſolum pa-
raſta ſint, & exhibita, verum etiam pro
qualibet temporis circumſtantia, & præ-
fertim urgente præcepto collata.

Est ergo valde probaſilis, & in Scho-
lis reſcepta ſententia omnibus indiſcri-
minatim dari ſufficientis gratia adjuto-
rium. Iſtam propugnant celeberrimi ſufficiens.
Theo.

Theologi Societatis Jesu, Molina, Vasquesius, Suarez, Valentia, Deschamps, & qui priori loco commemorandus erat, Eminentissimus Bellarminus. Is tamen lib. 2. de Grat. & lib. arb. scite animadvertisit obduratis non omni momento gratiam adesse, sed quando opportunum Deo videtur gratiarum suarum munera distribuere. His consentiunt Thomistorum plures, quos inter veniunt digno honore celebrandi Magister Avila de Auxiliis cap. 8. Alvarez lib. xi. disp. 112. Cardinalis Gotti de Reprob. q. 1. dub. 3. Cajetanus Benitez de Gratia Christi infideles & obsecatos adjuvante disp. 1. & 2. & Salmanticenses Tom. v. Tract. cxii. q. 14. dub. 3. Non recedunt ab his, opinione nostra, Recentiores alii, qui putant adesse omnibus gratiam orationis, qua possint petere auxilium proxime sufficiens ad implenda mandata; nam & praeclarissimi illi Thomistae non proxime, sed remote sufficientem gratiam omnibus indiscriminatim concedunt, qua si bene utantur, praeceps sit uberior, fidem infidelibus, & conversionis potestatem infidelibus impensis subministrans. Quam sententiam de orationis gratia praesente singulis eruditae propugnant sua Instruct. Pastorali Antifitites Lucionensis, & Rupellensis, Doctissimus Magister Bellelli in postremo Opere de Mente Augustini vol. 1. cap. vii. & per hanc communem ac sufficientem gratiam orationis sine adjutorio efficaci aliquando hominem reipsa orare, docuit olim Alfonius Le-Moyne, & nuper Honoratus Tournely de Grat. p. 2. quæst. 7. concl. 5. Laudari solet pro hac sententia Eminentissimus Norisius: sed hujus assertum est, Gratiam orationis, quæ adest omnibus justis, non adesse infidelibus; ut docet clarissimus Auctor in Janseniani erroris calumnia sublata cap. 3. in justis vero gratiam orationis tribuere potentiam proximam ad implorandum adjutorium sufficiens ad implenda mandata, sed hominem libera suppositione judicii practici erroneous interdum obicem ponere prædictæ potentiae ad orandum proximæ. Falsum est igitur gratiam orationis juxta Norisium vel dari omnibus, vel semper tribuere iusto potentiam proxime expeditam ad orandum. Dogma de Gratia sufficiente singulis distributa ad fidem pertinere, scriptarunt postrema hac ætate non nulli. Jam quid intelligunt per gratiam sufficientem Medistæ, quid Theologi reliqui, & quomodo Thomistæ repudiant auxilium sufficiens Molinistico sensu, non semel libro superiori significatum est.

Sententiam praecedenti oppositam tradi ab Augustino, Fulgentio, ac Prosp. 3. Explicantur nec non à D. Thoma, ejusque diversa Doct. scipulis celebrioribus, eti nollent aliqui rum placita. talia præsidia abjecere, fatetur Theophilus Raynaudus in Lugdunensi Operum S. Leonis Magni editione, & Gabriel Vasquez 1. p. disput. 97. cap. 3. & 2. p. disp. 193. cap. 4. Liquet confessione Salmanticenfum, acerrime defendi à Ledesma quæst. unica de Auxiliis art. 16. Godoy Tract. 8. de Prædict. disp. 73. §. 4. Gonzalez ibidem, Dom. Bannfio 1. p. q. 23. art. 3. Goneto de Reprob. disp. 5. art. 5. Et licet aliqui distinguant inter auxilium quod immediate datur ad credendum, & illud quod datur immediate ad faciendum bonum quocunque morale, & mediate ad fidem, & affirmant non quidem primum, sed hoc postremum singulis dari, ut Didacus Alvarez lib. xi. de Auxiliis disp. 112. cuius sententiam non pauci modo amplectuntur; ceteri tamen tradunt, infidelibus negative, obsecatis quibusdam, & parvulis in utero matrum emorientibus nullum sufficiens auxilium dari, nisi dari accipiatur prout idem est, ac præparari & exhiberi, quemadmodum explicat Bannes laudato articulo concl. 6. & 8. Neque hi tantum ex Thomistis negant auxilium sufficiens recipi ab omnibus: sed alii plures, qui de Gratia styllo fusori scripferunt: quos inter principem locum obtinet clarissimus Lemos lib. 4. Panoplia P. 2. Tract. 3. post illum vero Joannes Gonzalez Romani Collegii S. Thomæ Regens, & Controversiarium de Auxiliis scriptor doctissimus, Controv. v. art. 8. Mitto Autorem Historia de Auxiliis eamdem doctrinam propugnantem duobus postremis capitibus libri tertii. Hos autem omnes, non more atque instituto multorum attuli, sed singulos legere non prætermisi, animadvertisens male Alvaris, & Zumel à Goneto pro hac sententia citari, male à nonnullis pro priori partem Thomistarum nobiliorem. Quod attinet ad parvulos præfocatos in utero matrum, non repertis antiquum Thomistam, qui teneat iis sufficiens auxilium applicari, si fides habenda est, habenda est autem plurima, Thomæ de Lemos cap. xv. ejusdem Tract. num. 215. & Bannfio citato art. Conclus. 5. Imo Deum nolle salutem parvolorum illorum existimavit Gabriel Vasquez, 1. p. disp. 95. & Cardinalis Sfondratus in Nodo prædict. 1. p. fecl. 1. n. 4. quamvis id nos minime probare possimus. Negant deinde auxilium sufficiens omnibus indiscriminatim conferri, præter Augustinianæ

nianæ Scholæ Doctores, Theologi Lovanienses in Censura ad Assert. 7. & in Justificat. cap. xii. & Duacenses ad eandem 7. Assert. Abulensis ad caput 4. Exodi q. 2. Nicolaus L' Herminier Tom. 4. pag. 406. & seqq. Atque hos laudavisse sufficiat.

4.
Sententia
Jansenii est
longè alia
ab hac.

Huic sententiae acerrimi quidam Protagonatores prioris vulgo dicitant accedere Jansenistas, ut hoc forsitan terriculum novitas dogmatum vetustatem oppugnet. Sed quamquam Jansenius infideles & obduratos carere interdum gratia docuerit lib. 3. cap. 10. de Grat. Christi; cœlo tamen toto distat à Catholicorum opinione decretum Jansenianum. Ut enim stylum in hanc hæresim exercendo demonstravi, Jansenius nec gratiam sufficientem ab efficaci distinctionam, nec indifferentiæ libertatem admisit; & consequenter nullam in infidelibus, nullam in obduratis gratiam statuit effectu carentem, & tamen utrosque peccare credidit in eo, quod vitare non possunt. Econtra quicunque ex Catholicis negant gratiam conferri promiscue omnibus, nullum peccatum dari existimat sine indifferentia liberi arbitrii, & fatetur frequentes esse sanctas inspirationes, quibus resistitur. Quapropter non abs re futurum fore crediderim, si placita Scholæ vindicavero, & rigidiora emollire, falsaque revincere adoriar; uti agam, quoniam hisce de Gratia ve- litationibus diem dixi satis laxam, contradictionis disjunctisque pronunciationibus.

5.
Deus pro
omnibus in-
stuit reme-
dia salutis.

PROP. I. Deus pro omnibus, ac singulis remedia salutis instituit, paravitque, exhibuit, & quantum est ex se nulli prorsus mortalium denegat supernas illustrationes, aliarumque gratiarum beneficentissimam largitatem.

Prob. I. ex Scripturis. Sap. 12. v. 1. habetur. *O quam bonus & suavis est, Domine, Spiritus tuus in omnibus?* (Cap. xviii. Ezech. 23. *Nunquid voluntas mea est mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur à viis suis, & vivat?* Joannes 1. v. 9. *Illuminat omnem hominem.* 1. ad Timoth. 2. 4. *Qui vult omnes homines salvos fieri.* In Epist. 1. Joannis 2. 2. *Ipsè est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.* Innumeræ sunt hujus generis loca ab uno quoque Theologorum collecta. Confirmatur ex Conciliis: ex Senonensi in decretis Fidei cap. 15. *Gratia semper est in promptu, nec momentum quidem praeterit, in quo non siet ad ostium & pulset.* Ex Trident. Sess. 6. cap. xi. *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet &*

R. P. Berti Theol. Tom. III.

facere quod possis, & petere quod non possis. Commonstratur ex Patribus; nam scribit Innoc. ad PP. Carthaginenses: *Deus quotidiana praefat remedia.* Serm. 16. de Passione S. Leo: *Juste instat precepto, qui precurrit auxilio.* August. Tract. in Joannem 12. *Quantum in medico est, sanare venit aegrotum.* Stabilitur postremo ratione, quoniam Deus vult omnes homines salvos fieri, & pro omnibus salute tradidit Unigenitum Filium suum. Igitur, quantum in se est, Deus optimus, ac beneficentissimus omnes complectitur, omnium miseratur, omnibus opitulatur.

Propositio II. Non est de fide, quod auxilium gratiæ omnibus misericorditer exhibit ac preparatum omnes reapse recipere gratiam omnibus Præparat.

Probatur I. testimonio, & confessio- ne Adversariorum. Salmanticenses de ratam. sententia illorum, qui negant sufficientem gratiam recipi à singulis Tom. 5. Tract. cxi. q. xiv. dub. 3. §. 1. *Prædicta opinio, inquit, probabilissima est, & satis communis inter graves Theologos.* Antoninus Massouliè differt. 4. de Gratia Adami q. 3. art. 2. *Comperitissimum est, minimè ad errorem Jansenii pertinere, si quis obduratis & excæcatis denegari à Deo gratiam contendere, qua precepta implent: Cum enim in eodem Jansenii loco universalissimæ hæc proposi- tio referatur, Infidelibus, excæcatis, ob- duratis, justisque etiam interdum deesse gratiam, qua possibilia sunt, ultimam de justis partem sanctus Pontifex dun- taxat proscriptis; alteram vero intactam reliquit.* Expende Thesim Jansenianam Cap. 3. Prop. 1. Eminentissimus Gottius loco docet, *Catholicos Doctores loquendo de hominibus justis convenire: At si de aliis hominibus loquamur, non ita consentire.* Benitez adversus Paulum Lugdunensem positionem hanc nostram non solum probat, sed magna præterea argumentorum copia collusfrat. Vasquesi ingenuam confessionem, ac magnum simul animum videoas, queso, humanissime Lector, cap. 3. disp. 97. in 1. partem. Tournely de Grat. pag. edit. Ven. 634. *Unum (ait) hic diligenter observate de mera Scholæ quæstione hic, non de fide moveri quæstionem. Hoc enim unum hic fides statuit justis non deesse gratiam, qua possibilia ipsis sunt Dei mandata.* De solis justis loquitur Conc. Trid. Sess. 6. cap. 11. & Can. 18. *De solis etiam justis actum est in prima ex quinque famosis Jansenii propositionibus.* Profert posthac prædictam P. Antonini Massouliè contestationem.

N n

II. Pro.

7.
Probatur.

II. Probatur: quis enim, nisi natura malevolus & maledicus tanquam fidei adversam traduxerit sententiam clarissimorum virorum, Lemosii, Bannesii, Ledesmæ, Goneti, Duacensis, ac Lovaniensis Academiæ, Driedonis, Gregorii, Norisii, Abulensis, aliorumque multorum, quorum nomen nulla erroris tetigit, hac saltem in parte, suspicio; scripta autem præclara studiosorum manibus teruntur, habentur in prelio, laudibusque frequentissimis exornantur?

III. Unde poterunt evincere viri docti questionem, in qua versamur, spectare ad fidem? Non ex Scripturis, quoniam his probatur duntaxat, Deum quidem omnibus opem ferre, & gratiae lumen undequaque diffundere; sed non pauca occurunt loca minitania perversis ablatum Dominum sepem vineæ producenti labruscas, derelictum Babylonem, excæcaturum subtractione luminis oculos improborum, nec solam misericordiam & pacem, sed justitiam quoque indignationemque commemorant. Plura etiam fas est de exterioribus gratiis interpretari, nonnulla de vi & efficacia instituti remedii, multa de auxiliorum præparatione. Neque rem confident traditione, eo quod hoc ipso responso Patrum pronunciata expediuntur; & pro negativa sententia contendunt Theologi incliti stare Augustinum, Prosperum, Fulgentium, Gregorium Magnum, Thomam Aquinatem, D. Bernardum, aliorumque numerum maximum, auctoritatemque præcipuam. Atque id num verum sit, postmodum est inquirendum: ad hanc enim thesim comprobandum sufficit. id sentire Catholicos plurimos, neque omnes repugnare adversarios. Sed nec suadere poterunt sententiam suam voluntate divina generali salvandi omnes. Enimvero voluntas ista antecedens est; quam enim appellant sequentem, non est in Deo nisi comparate ad genera singulorum, & quatenus nemo salvis fit nisi Deo adjuvante & volente. Ex voluntate autem antecedente in singulis actualis gratia non derivat, sine voluntatem illam dixeris signi, non beneplaciti: sine illam explicaveris comparate ad universum humanum genus, at non ad hujus generis individua in certis circumstantiis constituta; sine ejus effectum dixeris institutionem ordinis, non consecutionem: quam postremam sententiam nos amplectimur, præcedentes duas complures alii tutantur. At ad voluntatem antecedentem uno ex his modis acceptam sat est, si remedia sint instituta, & auxilia parata. Quod etiam sufficere

ad generalem Redemptionem, cuius certissimum dogma ad sensa Patrum facrorumque Conciliorum, non ad discrepantes opiniones Scholasticorum exigendum est, demonstravi quarto capite in hæresim Jansenianam. Atque hæc cum ita sint, verbis Prosperi Adversarios alloquimur:

*Jam quia summatim, ut potui, sententia vestra
Decurso est: dic unde probes, quod
Gratia Christi
Nullum omnino hominem de cunctis
qui generantur
Prætereat, cui non regnum vitam-
que beatam
Impertire velit?*

PROPOSITIO III. Non est necessaria ad imputationem peccati præsens & actualis

8.
Ad imputa-
tionem pec-
catis

Prob. I. Sufficit ad merendum vel cati non est demerendum libertas indifferentiae quo ad exercitium, nec requiritur quoad actualis gra

specificationem, sive fatis est, si aditio-
libera potestas agendi vel non agendi

quod opere ipso exercetur. At hæc libera potestas reperitur in iis etiam, qui sufficienti gratia sunt destituti. Igitur demereri possunt, & revera peccare.

Minorem propositionem sequentibus momentis demonstro. Sit primum, Liberum habemus arbitrium ad malum

sine inspira-
tio.

sine gratia; non enim ad hoc vel ad illud privatum, noxiū, ac prohibitum opus voluntas est naturaliter determinata, sed omne particulare bonum sive honestum sit, sive apparet semper amandum proponitur cum indifferentia judicij, quoniam nisi bonum sit summum ac perfectissimum, & in se insperatum sine ulla specie & ænigmate, facile in eo deprehenditur ratio aliqua mali.

Atqui peccando prosequitur voluntas bonum apparet, sine naturali determinatione & cum indifferentia judicij.

Igitur peccat libere. Præterea Jansenio objiciunt Christum promeruisse absque libertate indifferentiae, quia peccare non poterat, optime respondetur,

Quod voluntas Christi licet sit determinata ad bonum, non tamen est determinata ad hoc vel illud bonum; & ideo pertinet ad Christum eligere per liberum arbitrium. Est enim hæc responso D. Thomæ 3. p. q. 18. art. 4. ad 3. Possumus ergo objiciuntibus hominem derelictum à gratia non peccare, quoniam est determinatus quoad specificationem ad malum, respondere, quod illius voluntas non est determinata ad hoc malum vel illud; ideoque peccat per liberum arbitrium unum aut alterum eligendo.

Rur-

Rursus: Asserebat Calvinus peccare homines extincto licet arbitrio, cum peccet etiam Diabolus arbitrio carens. At hereticum refellit doctissimus Bellarminus lib. v. de Grat. & lib. art. cap. 14. ad tertium his verbis: *Respondeo tam Angelos sanctos, quam malos dæmones respectu finis ultimi non habere liberum arbitrium à necessitate: tamen respectu mediorum liberum arbitrium etiam à necessitate habere, quia multa faciunt quæ possunt non facere, & econtra: & in bujusmodi dæmones vere peccare, & bonos angelos opus vere laudabile facere; quamvis nec pœna, nec præmium essentiale crescere possit, cum utriusque sint in termino, & omnia ipsorum opera ad exercitium damnationis, vel gloriae sempiternæ pertineant.* Videte etiam Estium in lib. 2. Sent. dist. vii. §. 5. & dist. ultima lib. 4. D. Thomam 1. 2. q. 89. art. 4. Si ergo peccant in operibus deliberationis dannati ad dæmones, qui gratiam nequeunt habere, quanto magis mortales, qui illam habere possunt? Insuper Theologi clarissimi refellunt hoc argumento Jansenianos obtendentes privationem gratiæ, ut dogma suum libertati contrarium propugnant: Etiamsi nihil boni absque gratia possimus perficere, habemus tamen in faciendis malis optionem ac libertatem: Igitur ex privatione gratiæ non infertur peccandi necessitas. Et sane, me judice, facilius hoc responso illorum ora obstruuntur, quam si respondeas gratiam adesse singulis; quoniam hoc postremum in controversia est, & Janseniana consecutio pleno Catholicorum ore damnata & explosa. Neque enim, nisi omnia me fallunt, minus ego exagitavi Jansenistas eorumque tela contrivi concordissimis Scholasticorum decretis, quam alii præstinent propriis ac singularibus, licet istorum disputationes longe superent meas eruditionis copia atque ornatum. Saltem ne ambitione hec videar effundere, protegit me stylus & eloquentia Petavii ita Jansenistas vellicantibz lib. 1v. de Opif. sex dierum cap. ix. num. 3. *Mibi quidem profecto insulsum, & absurdum videatur, iis hominibus, qui alieni sunt à Christi gratia, liberum inesse voluntatis arbitrium ob id negare, quod vel boni nibil suscipere possunt, vel ejus saltem boni, quod naturæ superat captum: ex eoque colligere determinatam, & uni alicui sic aligatam, voluntatem, ut indifferentiam non habeat. Quid enim? non saltem eo ipso habet ancipitem, indifferentemque motionem, quod vel in malis unum quidem optare potest è plurimis.*

R. P. Berti Theol. Tom. III.

bus: vel cum ipsis naturalia bona, & honesta comparare? quod ad electionis, arbitriique suspensionem, hoc est libertatem sufficit. Igitur alieni etiam à gratia, cum habeant liberum malorum ipsorum delectum, & plures species, in quibus possunt vim & facultatem suam experiri, peccant plenissima libertate.

Confirmatur præterea thesis Patrum auctoritate, & primum Augustini. *Ipsæ Confirmatur.* enim objicentibus Pelagianis excusaturos se homines, qui nolunt recte vivere dicendo Gratiam, unde bene viveremus, non accepimus, nunquid respondet, non esse inexcusabiles, quia adest unicuique sufficiens auxilium? Nullibi responsionem istam invenies. Respondet in Epist. ad Sixtum, verbis Apostoli, *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo?* Respondet de Corrept. & Grat. cap. 6. *Si nondum regenerati sunt, primam esse causam, cur objurati quod sint inobedientes Deo sibi debent desplicere, quia fecit Deus hominem rectum ab initio humanæ creature, & non est iniqüitas apud Deum.* *Si autem jam regeneratus & justificatus in malam vitam sua voluntate relabitur, certe iste non potest dicere, Non accepi, quia acceptam gratiam Dei suo in malum libero amisi arbitrio.* Respondet lib. 1. Operis Imperf. n. 98. Deum ad peccata non cogere, coquod homo & peccare & non peccare potest: sed alterum borum non facit, nisi adjutus à Deo. Respondet q. 50. in Deuteronomio. *Si adjutorium Dei deficit, non ideo excusabile est hominis vitium: quoniam iudicia Dei quamvis occulta, tamen iusta sunt.* Quæ omnia sine interitu libertatis humanæ accipienda esse, ostendimus capite tertio de H. Calviniana. Nequeunt autem verba Augustini intelligi de Gratia habituali, sed debent accipi de illa gratia, quæ ad conversionem, & observantiam divinorum præceptorum est necessaria, id est, de actuali; alioquin inepta esset ad objecta Pelagianorum, & Massilienis querelas S. Patris responsio; ut animadvertis Van-roy de Oeconomia Grat. cap. 4. q. 4. & Lemos memorato Tractatu Panopliæ cap. xii. Similiter Prosper in Carm. de Ingratis cap. 32. ait:

*Non autem recte, nec vere dicitur, illos
Qui sunt exortes divini munieris, & quos
Gratia neglexit, degentes mortis in umbra
Peccati non esse reos, quia recta gerendi
Non data sit virtus.*

N n 2

Con-

Consentient Fulgentius de Veritate Prae-
dest. cap. 20. libri 2. & S. Thomas plu-
ribus in locis productis & vindicatis à Le-
mosio cap. 14. pra narratæ lucubrationis.

10. 12.
Probatur se-
cundū. Munitur insuper assertio nostra argu-
mentatione sequenti. *Ut homo possit
converti, non requiritur ut habeat gratia-
tiam sufficientem eo ipso tempore, quo
posse dicitur, sed satis est, si habere illam
& obtainere possit. Quomodo dicitur homo
possit manducare panem, etiam cum panem
non habet, neque etiam quicquam unde
sibi panem comparet: ut etiam dicitur
videre potest, qui non habet lucem, sed
in tenebrosum carcerem injectus est, quam-
vis sine luce visurus sit nunquam. Hæc
est doctrina Lovaniensium in Justificat.
cap. xii. Reversa semper est in natura
posse recipere gratiam, ideoque semper
est in hac vita libertas in utramque par-
tem flexibilis, in malum se ipsa, & in
bonum administris suffulta divinis. At-
que hæc est potentia, ut dici consuevit,
remota. Hinc Thomas Aquinas docet
illud non esse impossibile, quod possumus
cum auxilio divino, quoniam, ut Philo-
sophus ait in 3. Ethicæ, *Quæ per Ami-
cos possumus, aliqualiter per nos possumus.*
Ita Angelicus Doctor 1. 2. q. 109. art.
4. & 2. 2. q. 156. art. 2. Neque dicas
illusorie hoc dici, si auxilium quoque
divinum nobis desit. Deest quippe nobis
volentibus, & libere ponentibus impe-
dimentum, cum simus etiam sine gra-
tia liberi ad malum, quod optione no-
stra eligentes Domino vocanti & exten-
denti manus suas dorsa vertimus.*

Postremo, vel de infidelibus loqui-
mur, vel de credentibus. Si de illis,
aut negative infideles sunt, & non au-
dierunt Evangelium, nec potuerunt au-
dire, aut non sunt tales. Si sunt negative
infideles, impossibile illis est credere
in Christum, laborantque fidei Cathol-
icæ ignorantia invincibili. Iis infidelitatem
non imputari in peccatum, certissimum
est; cum ignorantia invincibilis tollat li-
bertatem, & excusat à culpa. Hujusmodi
ergo infideles tenentur ad solam legem
naturalē servandam, & ad bene morali-
ter operandum. Ad hoc vero opusne ha-
bent gratia, aut non habent? Si opus non
habent; ecur requiritur gratia, ut impute-
tur peccatum? Si gratia indigent: non po-
nant impedimentum aliquod libero judi-
cio pratico repugnantes inscripta natu-
raliter legi; atque gratia non deerit. Si
in sunt positive: vocati sunt, & renue-
runt: id perditionis ipsorum causa est.
Denique si credunt; certe non possunt
dicere, *Non accepimus.* Ut ergo sive

fidelis, sive infidelis in excusabilis sit,
non requiritur actualis gratiae participa-
tio; sed sufficit si vel collata fuerit ali-
quando, vel causa cur non detur, ex ipso
sit repetenda, habeatque in opere ad cul-
pam imputabile libertatem indifferentiæ.

PROPOSITIO IV. Cuilibet fidi, nisi
libere ponat obicem, adest gratia ora-
tionis, qua impetrare potest auxilium
immediate sufficiens ad implenda manda-
ta: hac tamen gratia desitutus est insi-
delis.

Probatur. Fidelis enim credit sibi
mandata à Domino esse præscripta: no-
vit scriptum in Evangelio, *Petite & da-
bitur vobis: & nisi superbe de se præsumat,
própiam infirmitatem agnoscat, &
retrahentem à bono concupiscentiam ex-
peritur. Atqui si credit, nec superbe
præsumit, habet gratiam sufficientem ad
orandum. Us enim Augustinus scribit
de Grat. & lib. arbitrio cap. 16. *Ipsa
est fides, qua orando impetrat, quod lex
imperat. Et Epistola ad Asselicum, Ut-
ilitas legis est, ut homines de sua infir-
mitate convincat, & gratiae medicinam,
quæ in Christo est, implorare compellat.*
Igitur, nisi fidelis præsumptionis obicem
ponat, gratiam habet orandi, eaque nisi
in peccatum liberæ elationis non caret.
Hinc S. Pater de Nat. & Gratia cap. 44.
ait: *Deus impossibilia non jubet: sed ju-
bendo monet, & facere quod possit, &
petere quod non possit. Quæ verba Tri-
dentinis decretis sunt consecrata. Et
eodem lib. de Natura & Gratia cap. 15.
Qui voluerit, & non potuerit, nondum
se plene velle cognoscet, & oret, ut ha-
beat tantam voluntatem, quanta sufficit
ad implenda mandata.**

Ex quibus colligitur 1. non habere in-
fideles gratiam ad orandum, eo quod non
credant sibi à Deo mandata proponi, imo
neque Deum esse legistorem cognoscant:
unde Paulus ad Rom. x. ait:
*Quomodo invocabunt, in quem non cre-
diderunt? Colligitur 2. fideles non sem-
per habere potentiam proximam ad oran-
dum; quoniam non semper propriam im-
becillitatem animadvertunt, & ipsa im-
plicati superbia, ad gratiam non conver-
tuntur juvantem: inquit Augustinus
contra duas Epist. Pelagianorum lib. 3.
cap. 7. Vide quæ scriptissimus contra pri-
mam Propositionem Jansenianam.*

PROPOSITIO V. Nullus absque gratia
per se efficaci habet potentiam orandi
coniunctam cum actu.

Probatur 1. ex nuper dictis: Quisquis
enim implicatur superbia, nec vincit le-
gem sitam in membris suis, & repugnan-
tem legi mentis suæ, ponit obicem ora-
tioni

13.
Aliqua ex di-
cis collig-
guntur.

14.
Nullus abs-
que gratia
per se efficaci
habet poten-
tiam orandi
coniunctam
cum actu.

tioni faciendæ, nec est in potentia proxima ad orandum, ut eruditæ demonstrat Norisius in Calumnia sublata cap. 3. §. 2. Atqui sine adjutorio quo, sive gratia per se efficaci non possumus præsumptionem vitare, & carnem reprimere concupiscentem adversus spiritum, scribente Augustino de Corrept. & Grat. cap. xi. quod in tali certamine laborantes dari sibi pugnandi, vincendique virtutem per Christi gratiam poscunt; & cap. proximo: *In infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat.* Igitur sine gratia per se efficaci sedante rixam carnis & spiritus, & comprimente superbia tumorem, hebescit vis orationis & languet.

15.
Probatur.

Deinde aut nihil probant argumentationes Augustinensium ac Thomistarum pro necessitate gratiæ efficacis productæ de H. P. c. ix. aut probant gratiam per se efficacem necessariam pariter esse ad orandum. Enimvero Scripturis eo loco productis æquiparantur istæ: *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram: nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, ad Rom. VIII. 26. &, *Misit Deus Spiritum filii sui in corda vestra clamantem, Abba, Pater*, ad Galatas IV. 6. Nam ut Augustinus inquit in Epistola ad Sixcum, *Interpellat, quia interpellare nos facit; nobisque interpellandi, & gemendi inspirat affectum.* Et infra: *Non hic ait, In quo clamamus; sed ipsum Spiritum sanctum clamantem dicere maluit, quo efficitur, ut clamamus.* Ecclesia pariter orat: *Fac ea, quæ tibi sunt placita postulare: Aperi Domine os meum ad benedicendum nomen sanctum tuum: Cuncta nostra oratio & operatio à te semper incipiat, & per te capta finiatur, &c.* Quibus non solum petimus potestatem orandi, sed etiam affectum, actum, initium, exercitium, & complementum. Patres quoque eodem prorsus modo de oratione loquuntur, ac de operibus reliquis. Et Augustinus quidem laudata ad Sextum Epistola etiam de oratione ait: *Adjutorium igitur Spiritus sancti sic expressum est, ut ipse facere diceretur, quod ut faceremus facit.* Probat enim eo loco ipsam orationem inter gratiæ munera reperi, explanatque verba Pauli superius ex Epistola ad Romanos producta. De Corrept. & Grat. cap. i. demonstrat, neminem confugere ad gratiam, nisi cum à Domino gressus hominis diriguntur. Atque libro 11. de peccat. meritis cap. 19. docet necessariam esse ad orandum

certam scientiam, & videlicet delectationem, causam afferens, quod præcedit in voluntate hominis apetitus quidam propriæ potestatis, ut fiat inobediens per superbiam: quod vitium nisi adjuvante gratia supereretur, nemo ad justitiam convertitur. Fulgentius in lib. 2. de Verit. Prædest. cap. 4. *Admonemur* (inquit) ut à quo nobis datur præceptum, ab ipso petamus auxilium: quod tamen non possumus petere, nisi Deus in nobis operetur & velle. Habet consimilia Prosper capite contra Collatorem tertio ac vicefimo.

16.
Ac deduci-
tur uberior.

Si præterea orare possumus absque gratia efficaci potentia ab omni impedimentoo expedita, non absurdum erit afferre quod unum distinguit ab altero oratio sua: quod præparatio uberiorum auxiliorum non est ex prædestinatione inscrutabilis, sed ex præscientia orationis: quod efficax gratia reprobis non denegatur occulto iudicio; sed quia non orant. Quæ si affirmantur, corrut systema Augustinianæ doctrinæ, & frustra adversus Molinistas pugnamus. Cum itaque systema illud concuti nequeat: gratia per se efficax necessaria est ad orandum: quamquam voluntas, quæ est adhuc parva compare ad observantiam præceptorum, potest esse valida & robusta respectu orationis: obex enim, ne quis oret, est superbia arbitrii, per quam non convertimur ad gratiam juvantem; quo obice ablato alia restant superanda obstacula, per quæ ab observantia legis retrahimur. Idcirco ajebat S. Pater, *Qui voluerit, & non potuerit, nondum se plene velle cognoscat, & oret, &c.*

PROPOSITIO VI. Est probabilior sententia auxilia, quæ omnibus divina munificencia paravit, quibusdam aliquando deesse ob impedimenta, quæ objicit humana de- 17. Gratia deest
quibusdam
ob impedimen-
tia, quæ
ponit hu-
manum de-
meritum.

Probatur. Quamquam misericordissimus Deus ex massa perditionis tum puerulos in sinu immundissimarum fæminarum procreat, cum infideles inter barbaros enutritos, ac homines iniquissimos ac scelerissimos, ut ostendat divitias misericordiæ suæ, non solum perducat ad baptismum, alliciat ad fidem, moveatque ad resipiscientiam, verum etiam quos vasa honoris elegit, faciat perseverantes, & coronet in misericordia & miserationibus; sunt tamen ex his nonnulli, quibus ad ostensionem justitiae nec ampliora beneficia largitur, nec renuentes illos vocat, nec trahit pervicaces,

N 13

sed

sed occulto, at justo iudicio deserit auxilia etiam communia subtrahendo. Hi autem sufficientem gratiam non habent. Ergo, &c. Majorem probo generalibus primum argumentis. Nam gratia sufficiens donum est, nec ulla foret in Deo iniquitas si Deus Illam singulis deneraret; alioquin non foret gratia, sed debitum. *Dando enim* (inquit Augustinus de Dono Pers. cap. 12.) *quibusdam quod non meretur, profecto gratuitam, & per hoc veram suam gratiam esse voluit. Non omnibus dando, quid omnes mererentur ostendit.* Et D. Thomas 1.2. q. 106. art. 3. ad 1. *Dicendum quod humam genus propter peccatum princi parentis meruit privari auxilio gratiae, & ideo quibuscunque non datur, hoc est ex iustitia, quibuscunque autem datur, hoc est ex gratia.* Et licet Augustinus de perseverantia loquatur, Thomas vero de nova lege; tenet Doctorum sanctorum argumentatio de gratia quoque sufficiente: propterea quod etiam ista donum gratuitum est, & post peccatum primi hominis debitum beneficium. Sunt quidem aliqui huic argumento reponentes, debitam duntaxat esse gratiam sufficientem supposito legis precepto, ut imputetur ad culpan transgressio illius. At satis de hac re dictum supra in tertia positio ne. Occurrit autem mihi satis opportune praelara ratio Noristi cap. 3. Vind. §. vi. videlicet, quod peccatum Adæ non exemit homines ab observantia legis naturæ perinde obligantis peccante Adamo, vel non peccante, & tamen ipse omnè jus ad gratiam admisit. Præterea S. Pater de Corrept. & Grat. cap. xi. ait: *Nunc autem, quibus deest tale adjutorium, jam pena peccati est; quibus autem datur, secundum gratiam datur.* Deest ergo nunc nonnullis adjutoriis sine quo. De tali enim adjutorio loqui Augustinum, non autem de efficaci, nec de sola gratia habituali, puto esse manifestissimum. Nam primo homini efficax gratia collata nequaquam fuit, sed accepit bonam voluntatem & gratiam sanctificantem, simul cum adjutorio, sine quo permanere in accepta iustitia non posset: quod proinde adjutorium est gratia actualis, cum sit superaddita habituali, & sufficiens tantummodo, cum sit contradicta ab adjutorio quo, donante etiam perseverantiam. Et proculdubio de Gratia actuali necessaria infidelibus ut credere possunt, & impiis, ut convertantur, disputat S. Doctor adversus Adrumetinos. Gratia ergo sufficiens non datur juxta Augusti-

num unicuique. Sed progrediendum jam est ad particularia thesim articulatim probando.

DE PARVULIS.

Puerulis vita functis in utero matrum denegari adjutorium sufficiens inde evincitur, quod cum nondum sint capaces perceptionis & voluntatis, nulla gratia in iis locum habet, nisi exterior, id est, ministratio baptismatis. Atqui hujus modi pueris baptismus non ministratur. Ergo nulla his gratia actualis confertur.

18.
Quomodo
hoc intelli-
gendum in
parvulis.

Tam plano arguento responderi solet Deum velle iis infantibus applicari Sacramentum regenerationis, non quidem voluntate consequente, sed antecedente, qua profecto vult illorum factum. Cur autem non applicetur re ipsa, non voluntas Dei est, sed vel culpa parentum, vel series causarum secundarum immaturam mortem inferentium. At nihil movet me communis ista responsio. Primo quia ad voluntatem antecedentem spectat Sacramenti institutio, & præparatio remedii; ad voluntatem sequentem sacramenti ministratio, & remedii applicatio; ideoque concedendum est tantummodo pro iis parvulis medicinam peccati paratam & institutam; quod extra omnem controversiam positum est. Deinde causa, cur iis puerulis, non conferatur sacramentalis ablution, non est semper culpa parentum. Aliquando (inquit Augustinus Epist. 107. ad Vitalem) *cupientibus, festinantibusque parentibus, ministris quoque voluntibus ac paratis, Deo nolente (baptisma) non datur, cum reente antequam detur expiret, pro quo ut acciperet currebatur. Unde manifestum est eos, qui huic resistunt tam perspicua veritati, non intelligere omnino qua locutione sit dictum, quod omnes homines vult Deus salvos fieri, cum tam multi salvi non fiant, non quia ipsi, sed quia Deus non vult, quia sine ulla caligine manifestatur in parvulis.* Et de Dono Pers. cap. 12. *Plenumque festinantibus parentibus, & paratis ministris ut baptinus parvulo detur, Deo tamen nolente non datur, qui eum parvulum in hac vita non tenuit, ut daretur. Quid etiam, quod aliquando parvulis infidelium filii potuit ne irent in perditionem, & filii fidelium non potuit baptimate salveneri?* Accipe & haec verba ex libro contra Julianum vi. cap. 14. *Deus aliquando adoptat in filium, quem format in utero*

19.
utero immundissimæ fæmina; & aliquando non vult esse suum filium, quem format in utero filie sua. Igitur his parvulis denegatur gratia baptismatis ob originale peccatum, non ob præscientiam fututorum operum perperam iactatam à Pelagianis, non ob illorum voluntatem quam non habent contrariam, non ob culpam parentum volentium ac festinantium, quemadmodum cum Augustinus monstrat rerum experientia.

Quod vero dicunt, non teneri Deum generalem Provisorem ad perturbandum ordinem causarum secundarum, unde infertur mors peracerba; id quidem verisimilum est. Sed meminisse oportet, mortem peccati primi hominis in orbem terrarum suisse inductam. Prevaricatio ergo primi hominis, quemadmodum immaturæ mortis, ita non applicationis baptismatis, causa est. *Neque enim facto cogitur Deus illis infantibus subvenire, illis autem non subvenire, cum sit utrisque causa communis: aut res humanae in parvulis non divina providentia, sed fortuitis agi casibus opinabimur, cum rationales vel damnande, vel liberande sint animæ; quandoquidem nec passè cadit in terram sine voluntate patris nostri, qui in celis est.* Ita Augustinus citat cap. xii. de Dono Perseverantiae. Atque his lucem afferunt quæ diximus Capite præcedenti: ubi ostendimus iusto iudicio Dei privati infantes istos Sacramento regenerationis propter peccatum, quod generatione traxerunt.

DE INFIDELIBUS.

20. An infideles actu gratiam sufficientem ut credant, habeant gratiam sufficientem.

Quibusdam infidelibus non conferti haud obscure demonstratur ex Scripturam sufficiet. Gratia enim fidei prædicationi comes esse solet, scribente Apostolo ad Rom. x. 14. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?* Interdum inspirari fidem divinitus absque exteriori prædicatione, fatetur; sed beneficium hoc est extra communem ordinem, neque est temere supponendum in singulis. Ergo quibus denegatur externa prædicatione, etiam gratia necessaria ad credendum communiter subtrahitur. At prædicationem non extendi ad universos singulatum, ostendit cap. xvi. Act. Apoll. ubi vers. 6. & 7. legimus Apostolos aliquando prohibitos a Spiritu sancto, ne loquerentur verbum Dei in Asia, & cum tentarent ire in Bithyniam, non permisisse Spiritum Jesu. Igitur antequam in ea provincia Evangelium prædicaretur, perierunt permuli absque ulla fidei su-

pernæ collustratione. Successivis quoque temporibus post Apostolos innumeratas reperiuntur Gentes, quibus nondum prædicatum est Evangelium, colligitur ex Augustino de Nat. & Grat. cap. ix. Epistola lxxx. ad Hesychium, & ex Prospero Carm. de Ingr. cit. 2. prop. & lib. Sent. sent. 4. & Resp. 4. ad capit. Gallorum. Patefacient & illustrabunt vim hujus argumenti quæ scribunt in Epistola Synodica PP. in Sardinia Exules, & Augustinus de Dono Pers. cap. 19.

Probatur insuper ipsorum Sanctorum testimoniorum. Horum primus, id est, Augustinus eodem libro de Dono Pers. cap. 21. ait: *Ex duobus ætate jam grandibus PP. impiis, cur iste ita vocetur ut docuissent sequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, ut vocantem sequatur, inscrutabilia sunt iudicia Dei.* Apertissime distincto orationis membro docet hic Sanctus Doctor negari aliquibus non solum vocationem efficacem & congruam, sed etiam inefficacem, atque sufficientem. Quid enim sibi vult disjunctiva illa locutio, *Aut non vocetur, aut non ita vocetur?* Deinde: *Gratia sufficiens ad credendum nequit aliud esse, quam sancta de amplectenda fide cogitatio & affectio,* quam Augustinus contra Semipelagianos disputans appellat fidem inchoatam. Et hanc pariter non omnibus dari S. Doctor affirmit cap. ix. de Prædest. SS. *Fides, inquit, & inchoata & perfecta donum Dei est: & hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris literis repugnare.* Sunt ergo aliqui sine gratia sufficiente ad credendum. S. Prosper laudata sent. 4. habet: *Qui dicit quod non omnes vocentur ad Gratiam, si de iis loquitur quibus Christus annunciatus non est, reprobandi non debet, quia scimus quidem in omnes fines terræ Evangelium destinatum, sed non putamus jam omnibus terræ finibus prædicatum; nec possumus dicere, quod ibi sit gratiae vocatione, ubi Matris Ecclesia abduc nulla est regeneratio.* Accedit testimonium S. Thomæ scribentis 2. 2. q. 2. art. 5. ad 1. *Dicendum, quod si in potestate hominis dicatur aliquid excluso auxilio gratiae, sic ad multa tenetur homo, ad quæ non potest sine gratia reparante, sicut ad diligendum Deum & proximum: & similiter ad credendum articulos fidei: sed tamen hoc potest cum auxilio Gratiae, quod quidem auxiliari quibuscumque divinitus datur, misericorditer datur, quibus autem non datur ex justitia non datur in penam præcedentis peccati, saltem*

tem originalis, ut Augustinus dicit in lib. de Correptione & gratia. Ergo per Divum Thomam non datum omnibus sufficiens adjutorium, ut credant.

22.
At rationibus.

Accedunt rationes Theologice. Prima: quia fides est justificationis initium, ut definit Tridentinum Sess. 6. cap. 8. Quibus ergo deest Fides, deest gratia. Nec valet, si respondeas, præter fidem explicitam in Christum, quæ est radix justificationis, & dispositio proximior, dari fidem aliquam inchoatam, qualem habuit Cornelius: nam & hæc fides quibusdam non datur, inquit Augustinus. Præterea: Infidelitas pure *negativa* peccatum non est, ut fatentur omnes contra articulum Baji sexagesimum quintum. Si autem omnes infideles haberent gratiam, ut crederent, possent superare ignorantiam, nec forent infideles *nagative*: aut econtra, si superare ignorantiam possent, infidelitas *negativa* peccatum esset. De quo argumento legendum omnino est sapientissimus Thomas Lemos præfato loco cap. xi. Tandem: Cum infideles sint filii iræ, filii vindictæ, ecce Deus his omnibus gratiarum suarum munera nequit denegare? An quia Deum cognoscere possunt, & legem naturæ quantum ad officia virtutum implere? Nulla naturalis actio habet supernaturalium Donorum meritum condignum, aut congruum. Quia viget in illis lex, urgerque præceptum? At jam Charybdis istam prætervecta est disputatio. Num hoc postulat lex æquitatis? De gratia, non de pensione differitur.

23.
Responsio
adversario-
rum decla-
ratur.

His occurunt vulgari responsione, defititios esse infideles sufficieni gratia ad immediate credendum, non vero remota, & quæ immediate sufficiat ad diligendum Deum, & bonum aliquod faciendum, per quod possint sese ad fidem obtinendam disponere: ideoque posse infideles omnes, quibus nunquam annuntiatus est Christus, habere fidem quantum ad actum remotum, & medium, licet non possint quantum ad immediatum & proximum. Si auxilium remote sufficiens hi constituerent in collusione nonnullis cito evolantibus, & leviter excitantibus voluntatem, interdum unicuique à Deo inspiratis, sive in ipsa præsentia Dei, qui multimodis per creaturam sibi servientem vocat aversum, docet credentem, adjuvat conantem: quale adjutorium admittit Norisius in Vindicis, cap. 3. §. 6. singulis hanc gratiam dari concederem. Certissime enim perlausum mihi est, divi-

nam misericordiam nemini defutaram, si nemo negligeret credere quod ignorat.

Verum quia contendunt adesse singulis infidelibus gratiam proxime sufficientem ad actum medium, sive disponendum ad fidem, & adesse singulis momentis, præsertim dum urget legis præceptum, non videtur vulgaris illa responsio admittenda. Primo quia de gratia remota ad credendum, sive de primo fidei initio disputat Augustinus adversus Semipelagianos, ubi ait donum Dei esse, & quibusdam dari, quibusdam non dari. Deinde quia de Corrept. & grat. à cap. 6. ad xi. solvens objectum, quod nullus esset corrigendum, nunquam eo confudit, ut responderet, præsto esse unicuique gratiam sufficientem ad servandam legem naturæ, quam gratiam si non perfundarent infideles, adesse & donum Christianæ fidei: sed mittens responsum istud, ait in infidelibus causam, cur sint objurgandi, esse, quia fecit Deus hominem rectum, & gratiam negat ob pravitatem primi peccati. Adit adjutorium *sine quo* omnibus in hoc statu non dari; & alia plura, quæ produximus supra. Sunt ergo per Augustinum aliqui destituti omni gratia proxime sufficienti ad qualemque opus bonum sive fidei patratum, sive ad fidem disponens. Ulterius S. Thomas, uti observarunt Lemosius, & Gonzales, productis verbis ex 2. 2. q. 2. art. 5. affirmat in poenam præcedentis peccati saltem originalis aliquibus denegari gratiam, & ad credendum, & ad diligendum Deum & proximum, id est ad actum fidei tam immediatum, quam medium; & loquitur apertissime de Gratia, non efficaci, sed sufficiente, per quam dicitur aut fides, aut amor esse *in hominis potestate*. Illustriora sunt, quæ habet in 3. contra Gentes cap. 159. & 160. quæ legenda sunt cum animadversionibus P. Lemos Cap. 14. n. 202. Prolixa enim sunt, ac piget referre omnia ad amissum. Perspicua etiam sunt verba superius allata ex 1. 2. q. 106. art. 3. Deinde si in potestate hominis est aut dilectio Dei, aut temperantia, aut alia virtus, per quam disponatur ad fidem; nulla erit mysteriorum fidei ignorantia invincibilis; quoniam si poneret medium illud remotum, daretur proximum; ideoque non datur, ex illatione sententiæ oppositæ, illius culpâ liberâ, & voluntariâ.

DE

DE OB DURATIS.

24. Aliquis in scelera damnabili obstinatus obduratus in ruentibus subtrahi aliquando sufficientis gratiae auxilium, videtur conforme Scripturis, Patribus, & rationi. Nam Dominus per Esaiam cap. v. v. 5 & 6. ait: *Et nunc ostendam vobis, quid ego faciam vincea mea: auferam seipsem ejus & erit in direptionem, diruam macterium ejus & erit in conculcationem. Et ponam eam desertam: non putabitur, & non fodietur, & ascendit vepres & spinæ; & nubibus mandabo ne pluant super eam imbre.* Hæc non tantum de populo Israël, quantum de anima multiplicante peccata exponunt Ecclesiæ Patres. Est ergo aliqua anima prævaricatrix à Deo derelicta & deserta in conculcationem & direptionem. Repe-
tit Dominus per Jeremiam l. 9. *Curavimus Babylonem & non est sanata, de-
linquamus eam.* Quæ verba interpretatur Hieronymus Comment. in hunc locum de subtractione auxiliorum sufficientium, proferens exemplum medici, qui videns infirmitatem resistentem remediis adhibitis ægroti nulla alia medicamenta ministrat. Item de Judæis Joannis 12. v. 40. repetuntur verba Esiae: *Excavavit oculos eorum, & induvaravit cor eorum: ut non videant oculis, & non intelligant corde.* In quem locum ait S. Pater Tract. 53. *Sic enim excæcat, sic obdurat Deus deservendo, & non adjuvando, quod occulto judicio facere potest, ini-
quo non potest.* Apostolus etiamad Rom. 1. 24. ait traditos impios à Deo in desideria cordis eorum, deservendo eos, & subtrahendo lucem sapientiæ, ut diximus de H. Calviniana cap. v. Hæc ex Scripturis.

25. Probatur amplius ex Patribus.

S. P. Augustinus his verbis describit obcæcati miserrimam conditionem de Nat. & Grat. cap. 22. Nec cogitat prævaricatorem legis quam digne lux deservat veritatis. *Quia desertus utique fit cæcus, & plus necesse est offendat, & cadendo vexetur, vexatusque non surgat, ut ideo tantum audiat vocem legis, quod adnoveretur implorare gratiam Salvatoris.* Paucis interpolatis: *Utique ista obscuratio vindicta & pena jam fuit: & tamen per banc penam id est per cordis excitatem, quæ fit deserente luce sapientiæ, in plura & gravia peccata collapsi sunt.* Et de Perf. Justitiae cap. 19. obcæcatum appellat *desertum omni lumine veritatis.* Porro qui tantum audit vocem legis, & interiori inspiratione dilectionis penitus destitutus est, nullam habet gratiam

R. P. Berti Theol. Tom. III.

sufficientem, quæ proprie ac vere fit talis. Deinde animadvertens S. Pater obviam quorundam objectionem, non peccatatos excæatos, si gratia sicut de-
stituti, occurrit, ut diximus supra Prop. 3. dicens justissime corripi, quoniam in malam vitam sunt propria voluntate relapsi, & acceptam gratiam amiserunt suo libero in malum arbitrio. Atque de perf. Justitiae cap. 6. *Peccatum (inquit) est, cum vel non est charitas, quæ esse debet: vel minor est, quam debet; sive hoc voluntate vitari possit, sive non pos-
sit: quia si potest, præsens voluntas hoc facit. Si autem non potest, præterita voluntas hoc fecit. Et tamen vitari potest, non quando voluntas superba laudatur, sed quando humilis adjuvatur. Si-
milia habet Prosper ad sextum Objectum Gallorum: *Priusquam à dominatione dia-
boli per Gratiam Dei ipsius liberetur, in illo profundo jacet, in quod se sua li-
bertate demersit, amans interim languores suos, & pro sanitate babens quod agrotare se nescit, donec prima bæc me-
dela conferatur ægroti, ut incipiat nos-
se quod languat, & possit opem medici de-
siderare qua surgat.* Vides adeo im-
pium aliquando demergi, ut infirmita-
tem suam nec videat, nec velit sanari, destitutum proinde omni sancta dilectione & cognitione, & peccare tamen, quia libere se mersit in pelagus iniquita-
tum? Et S. Thomas lib. 3. contra Gen-
tes cap. 160. disputans de auxilio, non efficaci, non congruo, non proxime sufficiens, sed de illo, *sine quo nullus habere potest ea, quæ sunt necessaria ad-
tendum in ultimum finem,* hæc de ob-
stinatis habet: *Quamquam autem illi, qui in peccato sunt, vitare non possint per propriam potestatem, quin impedimen-
tum gratia præsent vel ponant, nisi au-
xilio gratia præveniantur; nibilominus tamen hoc eis imputatur, quia hic defe-
ctus ex culpa precedenti in eis relinqui-
tur.* Licet ergo possit quilibet prævaricator converti potentia remota, quatenus potest recipere beneficia gratiarum omnibus præparata: licet possit plura legis præcepta implere quantum ad sub-
stantiam operis & officia virtutum, & minora impedimenta obficere gratiæ votanti: licet peccet mala sua voluntate, & libero arbitrio ad malum istud, aue illud nunquam naturaliter determinato; attamen potest in penam peccati deseriri à Deo, ut nullo excitetur stimulo con-
versionis, undequeque noxiarum cupi-
ditatum repugnis præpeditus. Atque hæc ex Patribus.*

Qo

Ad

26.
Et rationi-
bus.

Ad ratiocinationes quod attinet; si gratiam constituas in misericordia Dei substantialiter ubique praesentis, & adjuvantis non repugnantes; habent hanc profecto obsecrati. Si illam constituas in qualitate transeunte nobis incompta, insanus ero, si quod ignoro, aut propugnare ausim, aut refellete. At si concedis gratiam actualem esse mentis illustrationem, aut inspirationem charitatis, aut utrumque; nunquam persuadere mihi poteris, scelestissimum quempiam omni momento, etiam cum instat praeceptum, cogitatione, aut delectatione sancta quomodolibet excitari. Fallo enim, aut impudentissima mulier captans meretricios quæstus, amplexusque impudicos, avarus restrictus & furax, qui aliorum fortunas quotidie vorat, tabescens invidia, veteri similitate, & ulciscendi cupidine, aliquæ hujus generis homines traditi in desideria cordis eorum, & evanescentes in cogitationibus suis non habent continuo piam aliquam cogitationem, & voluntatem. Nam, ut Bellarminus scribit lib. 2. de Grat. & lib. arb. cap. 6. Cum vocatio, pulsus, tractus, excitatio illa Dei sit actio nostra, quamvis non libera, nempe bona cogitatio, bonumque desiderium repente ac divinitus innissimum, quomodo fieri potest, ut non sentiantur in nobis, si sit non solum in nobis, sed etiam a nobis? Constat igitur experientia gratiam obdutatis non semper adest, eo saltem momento quo peccant, & vocationem Dei non percipiunt. Legito D. Bernardum ferm. 81. in Cantica.

27. PROPOSITIO VII. Quisquis non adjuvatur a Deo per gratia subministracionem, queri debet de prava sua voluntate, non de ipso Deo beneficentissimo gratiarum suarum largiore.

Probatur I. Quia Deus quantum est ex se gratiam largitur omnibus, ut vidimus Thesis prima. II. S. P. Augustinus de Peccat. meritis lib. 2. cap. 17. ait: *Nolunt homines facere quod justum est, sive quia latet an justum sit, sive quia non delectat. Ut autem innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabat, gratia Dei est, qua hominum adjuvat voluntates; qua ut non adjuventur in ipsis itidem causa est, non in Deo.* III. S. Thomas, ut nuper diximus, in tertio contra Gentes, ait homines per propriam voluntatem gratia ponere impedimentum: & I. 2. q. 112. art. 3. ad 2. *Defendit gratia prima causa est ex nobis, sed collationis gratia prima causa est ex Deo, secundum illud Osee 13. Perditio tua Israël, tantummodo ex me auxilium tuum.*

IV. Cum inclinatio rationalis appetitus ob corruptionem sequatur bonum privatum, licet indifferenter & libere, dum ad illud convertitur, retrahit mentem ab incommutabili veritate, & animum flecit ad voluntates noxias, ut quæstionibus præcedentibus demonstravi: atque ita obsecratur deserente luce sapientiae ob pravam inclinationem, cui libere obtemperat.

Nec te moveat, quod hanc pravam inclinationem refrenare, & gratia impe- 28. dimenta non posse nemo possit sine fine. Nec te moveat, quod hanc pravam inclinationem refrenare, & gratia impe- dimenta non posse nemo possit sine fine. Objecatio Pe- lagianorum refutatur.

gratia. Hæc est objecatio Pelagianorum, quam Augustinus solvit lib. 1. ad Bonifacium cap. 2. scribens: *Liberum arbitrium usque adeo in peccatore non perire, ut per illud peccent maxime omnes, qui cum delectatione peccant, & amore peccati hoc eis placet, quod eis libet. Unde & Apostolus, cum essetis, inquit, servi peccati, liberi fuistis justitiae. Ecce offenduntur etiam peccato minime potuisse nisi alia libertate servire. Liberi ergo a justitia non sunt, nisi arbitrio voluntatis; liberi autem a peccato non sunt nisi gratia Salvatoris.* Igitur sine gratia habetur liberum arbitrium sufficiens ad peccandum, & ad ponendum impedimentum ipsi gratia, licet sine gratia non sit liberum arbitrium sufficiens ad vitandum hoc impedimentum, & ad faciendam justitiam. Et ratio est, quia homo alienus a gratia habet circa actus singulos peccati liberam, & indifferenter optionem, ut docet S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 8. ad 1. & demonstratum est Thesis 3. Hac methodo his pertractatis, constat omne opus Omnipotens esse aut justitiam, aut pietatem, & utrumque bonum in terras descendere, deseriri & damnari elatos, & humiles augeri donis, quemadmodum ajebat Prosper in Epigrammate. Constat præterea Majores nostros non immanem ac ferream, sed æquissimam, & ad coercendos impios aptissimam tradidisse doctrinam: quamquam pia est etiam, probabilis, & Catholica sententia contraria plurimorum Doctorum suffragio probata.

OBJECTIONES REFERUNTUR ET REFUTANTUR.

Momenta illorum Doctorum ex dictis eliduntur facilime: at ne quid prætermittamus ad Tironum rudimentum & commodum, ea nunc subjecimus diluenda. Aliqua deponunt ex Scripturis, nonnulla ex definitionibus Ecclesie, quædam ex Patribus, alia ex Theologis

29.

Objecatio

Scripturae

gicis

gicis argumentis. Hauriunt ex priori fonte sequentia. Legimus Deum optimum maximum omnes hortari, ut ad illum convertantur, uti Ezech. 33. v. 11. clamitare in capite turbarum, & in foribus portarum urbis proferre verba sua, ut Prov. 1. v. 20. stare ad ostium, & pulsare, ut Apocalypses tertio, v. 20. Rursus Deum velle omnes homines salvos fieri, ad Timoth. 1. cap. 2. v. 4. nolle aliquos perire 2. Petri 3. v. 9. pro omnibus filium suum tradidisse 2. ad Corinth. 5. v. 14. Rursus illuminare omnem hominem venientem in hunc mundum, apud Joann. 1. v. 9. neminem se abscondere à calore ejus in Psalmo 18. v. 7. Præterea conqueritur per Esaia 5. v. 4. *Quid est, quod debui ultra facere vineæ meæ?* Et Matth. 23. *Quoties volui congregare filios tuos?* At hū non daret singulis vires sufficientes, quo jure assereret se velle conversionem peccatorum? quid clamitaret, & pulsaret ad ostium? quomodo illuminaret omnem hominem, & calorem suum undeaque diffanderet? quomodo vinea omnem culturam adhibisset? Cunctis ergo & singulis gratiarum sufficientium dona largitur.

30.
Solviur.

Generalis responsio est principio Deum quantum in se est gratiam singulis paruisse, illam exhibere universis, conferre etiam volentibus & potentibus; & reluctantiam, tenebras, cæcitatem pendere ab humanæ voluntatis arbitrio. Deinde vocare omnes per lumen rationis, quo duce omnes percipiunt Dei existentiam, & naturalem legem honestatis ac veritatis, ita, ut sint inexcusabiles, si Deum non glorificant, turpescere voluptates sectentur: nam si præcedit lumen rationis, libera optio malorum, & electionis potestas; habetur plenissima libertas ad malum, licet ad bonum necessaria sit gratia. Insuper etiam speciale adjutorium elargiri omnibus, secundum distributionem quam vocant *accommodam*. Hæc responsio ex ipsis Scripturis insertur. Vidimus enim supra quibusdam non prædicari Evangelium Spiritu sancto prohibente, derelinqui Babylonem, auferri sepem vinea & dirui maceriam, ambulare complures in tenebris, & umbra mortis, excæcari oculos impiorum, ne videant. Est etiam familiare divinis eloquii, ut omnes nonnunquam dicant, nec tamen singulos velint intelligi; ut probat in lib. de Incarnat. & Gratia Fulgentius ex consimilibus Scripturæ locis, *In novissimis diebus effundam Spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri:*

R. P. Berti Theol. Tom. III.

Omnis gentes, quascumque fecisti, venient, & adorabunt coram te, Domine: Concluisti Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur, &c. Quis enim dixerit singulos homines prophetasse, singulos venisse ad fidem, singulos consecutos fuisse misericordiam? Vult ergo Deus omnium conversionem, clamat, pulsat, illuminat, vineæ culturam adhibet, si consideras universitatem humani generis, institutione, ac præparatione gratiarum; si autem homines singulos in individuo, largitate & distributione inæquali, adeo ut illum adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; illum ipsis, ipsum illo modo secundum æquitatis secreta rationem, & excellentiam sua potestatis, ut Augustinus docet lib. 2. de Peccat. mer. cap. 5.

Est præterea quid ad omnia singillatim possimus respondere. Nam Ezechieli xxxiiii. aculteris domui Israël sceleris objicione declaratur, nec dominus Judæos per se, sed per Prophetam alloquitur: *Tu ergo, fili hominis, dic ad Domum Israël: ideoque & de solis credentibus, & de solis gratiis exterioribus textus ille concludit. Nam per gratiam internam loquitur Deus illapsu, & subministratio Spiritus sui, nec objurgat & invitat tantummodo, sed etiam inspirat suavitatem ac dilectionem.* In Proverbiorum 1. ad Judæos pariter dirigitur oratio, & in mundi Opificio, in promulgatione Legis, & in Prophetarum oraculis sapientia Dei commendatur. In tertio Apocalypsis non dicitur Deus pulsare ad ostium singulorum, nec semper: & satis superque verbis Bellarmini nuper productis exploditur hæc objectio. Attamen si omnium, excepto nemine, velis corda interiori gratia pulsari, necesse non est, ut id fiat singulis momentis vel horis, nec etiam urgente præcepto, sed certis temporibus ad Creatoris beneplacitum. Adde ibi orationem institui de prædilectionis, & ovibus, quorum Christus est Pastor, ut constat verlu præcedenti, & expressione verborum. De voluntate salvandi omnes, & generali humani generis redemptione, satis dixi in primo volumine cap. 1. libri v. ad 2. & 5. Propositionem Jansenii, ac prop. 2. hujus Capitis.

In Evangelio Joannis dicitur Verbum lux vera, quæ illuminat omnem hominem, primo per lumen rationis & legem Scripturam. Responsio ad omni creaturæ rationali impressam immutabilis veritatis, juxta illud Psalmi 14. *Signatum est super nos lumen voluntus tui, Domine, ut explicat S. Thomas*

O o 2

in

in hunc locum 2. non quia nullus est bonum, qui non illuminetur, sed quia nisi ab ipso nullus illuminatur, ait S. Pater cap. 103. Enchiridii. 3. quia non ad unum populum venit, ut Moyses, & Prophetæ, sed ad prædicandum Evangelium omnicreaturæ. Atque ita hoc uno verbo demonstratur Dei Filius Conditor, Legislator, & Redemptor universorum, ad differentiam Joannis, de quo cum esset illuminatus à Deo, & venisset vox, & testimonium Reparatoris, dicitur versu proximo, Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Cæterum confirmat locus iste sententiam nostram. Si enim ipse est lumen, si ab ipso recesseris, nec in lumine eris: & quid de te sequetur? Quod dixit de impiis: Fiat via illorum tenebræ, & luxuriam: ait Augustinus Conc. v. in Psalm. 103. Idem Evangelista cap. 3. v. 19. Lux, inquit, venit in mundum: & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem. Prætermittenda non est insignis comparatio D. Thomæ 1. 2. q. 79. art. 3. petita à Sole, qui licet quantum est de se omnia corpora illuminet, si quod tamen impedimentum inveniat in aliquo corpore, relinquit illud tenebrosum, sicut patet de domo, cuius fenestra sunt clausæ: sed tamen illius obscuracionis nullo modo causa est sol, sed causa ejus est solus ille, qui claudit fenestram. Ita Deus lumen gratiae interius non immittit illis, in quibus obstaculum invenit, &c. Notat tamen ibidem S. Doctor Deum hoc agere propriò judicio, ideoque esse causam excæcationis, non prout est illa motus animi humani inhærentis malo, sed prout est subtradio gratiae, unde sequitur quod mens divinitus non illuminetur, & cor non emolliatur ad recte vivendum. Esaias & Evangelista Matthæus loquuntur de Judæorum Synagoga: & præterea sententiæ nostræ vim addunt consequentibus verbis. Nam ille ait, Auferam sepem ejus, & erit in direptionem: iste autem, Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.

33.
Objetio ex
Definitioni
bus Ecclesiæ.

Ex definitionibus Ecclesiæ hæc promunt. In cap. Firmiter definitum est hominem lapsum per veram posse semper paenitentiam reparari. Statutum à Tridentina Synodo Sess. 6. cap. xi. quod Deus sua gratia semel justificatos non deserit. Senonensis in decreto 15. de lib. arbitrio hæc est perspicua sententia: Nec tamen tanta gratia necessitas libero præjudicat arbitrio, cum illa semper sit in promptu, nec momentum quidem prætereat, in quo Deus non sit ad ostium, &

pulset. Consimilia protulit Colonensis in Enchiridio de Sacramento Paenitentia; Nullus est peccator tam sceleratus, cui Deus, quoad in hac vita superflues fuerit, banc gratiam penitus subtrahat.

Facile est hæc discutere. In Cap. Firmiter rectissime dicitur posse hominem lapsum per paenitentiam reparari, quoniam potest Deus illum gratia prævenire. Apposite Augustinus de Nat. & Grat. cap. 23. Nemo dicit sic hominem factum, ut de justitia quidem possit in peccatum ire, & de peccato ad justitiam redire non possit: sed ut in peccatum ire, sufficit ei liberum arbitrium; ut autem redeat ad justitiam opus habet medico, quia sanus non est, opus habet vivificatore, quia mortuus est. Et tamen hunc medicum aliquando deferere impium, tradit paulo infra Augustinus. Addo laudat Canonis sensum esse quod possint per paenitentiam deleri peccata post baptismum patrata, nec relapsorum crimina sint irremissibilia. Ait enim: Et si post susceptionem baptismatis quisquam prolapsus fuerit; peccatum per veram potest semper paenitentiam reparari. Tridentinum de Justificatis aperte loquitur: nostramque sententiam confirmat. Nam si non deserit Deus, nisi deseratur; ergo si deseratur, deserit. Ita S. Pater citato lib. cap. 22. 23. 26. 29. & aliis locis supra citatis prop. 6. Vide & Adversariorum nostrorum Confessionem thesi 2. Senonense, & Colonense Concilium Provincialia sunt. Præterea illud ait adesse semper gratiam, quatenus est in promptu, scilicet singulis præparata; & omni momento Deum stare ad ostium, & pulsare, non tamen singulos homines interius sentire pulsantem aliquo sensum strepitu, & specierum varietate distractos. At si non habent interiorem sensum, nempe piam cogitationem, & bonum desiderium, gratia exterior est, non interna. Colonensis Synodus consulto addidit particulam penitus, ut intelligas cuilibet sceleratissimo peccatori, quamdiu est in via, non subtrahi gratiam omnino, quoniam interdum recipit illustrationes, aut saltem ius habet ad Sacraenta, quibus peccata delentur. Adverte, nec adversarios nostros afferere, Deum semper, omni momento, & incessanter sanctas cogitationes, & pia desideria excitare in singulorum animis. Rursus sententiâ nostrâ, etiam si quocunque momento adest sententia: si nullam inspiraret deletionem cordi immerso pravis cupiditatibus, non esset hæc gratia vere sufficiens.

Nam

Nam Gratia Christi est inspiratio sanctæ dilectionis, ut probatum est de H. Pelagiana. Denique oportet distingue inter gratiam increatam, quæ est divina misericordia præveniens actus nostros indeliberatos, & inter gratiam creatam, quæ est ab actibus indeliberatis indistincta; quemadmodum aliud est lumen rationis, & lex immutabilis veritatis affulgens menti, aliud ipsa mentis perceptio. Misericordia, & veritas singulis adest, ideoque gratia increata, scilicet ipse Deus. Verum is libere, non aliqua necessitate collustrat mentem, & excitat delectationem. Igitur sicut semper, & omni momento est in mente nostra æterna lex veritatis illam irradians & collustrans, nec tamen semper est rectum iudicium mentis nostræ, eoquod sese convertat non ad illam æternam legem, sed ad fluxas sensuum imagines: ita semper adest misericordia Dei, & gratia increata, nec tamen semper est sancta cogitatio & pia animi affectio in animo mortaliuum hominum, quia non ad misericordiam juvantem se convertit humiliter, sed ad amorem sui, & ad sensuum illecebras. Idcirco non semper adest gratia, quæ sita est in sancta inspiratione, & motu vitali: de qua præsens fervet disceptatio.

34.
Objecio ex
Canonibus
Concilio-
rum.

Accedit ad Canones Conciliorum propositio damnata ab Alexandro VIII. anno 1690. *Pagani, Judæi, Hæretici, alijque bujus generis, nullum omnino accipiunt à Jesu Christo influxum; adeoque hinc recte inferes in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficiente.* Sed merito proscripta est; primo quoniam profertur *indefinita*; atque sunt inter Paganos & Judæos quamplurimi, quibus gratia confertur; ut diximus de Polemone, & de Cornelio. Præterea Infidelium complures aut degunt inter Christianos, aut audierunt ab iis Evangelium, cuius prædicatio non solum est beneficium Christi notitiam suppeditans, ne sit inexcusabilis infidelitas ipsorum, sed etiam solet conjungi cum internis gratiæ illustrationibus, quæ tamen à nimium addictis cultui idolorum, sive consuetudini abrogatorum legalium cito evolant, atque extinguntur. Est etiam probabilius omnes homines gratiæ motionem aliquam per vitæ decursum experiri, sed tenuem admodum, & veluti semen sparsum fecus viam, vel inter spinas conculcatum & suffocatum. Singularis denique patet semper aditus ad misericordiam, ad Ecclesiam, ad Sacraenta, ad medicinam, & ad Aquam & Sanguinem fluentem è latere Redemptoris.

Depromunt ex libris Patrum quæ se- 35.
quuntur. S. Augustinus de lib. arb. cap. 18. *Objecio ex*
& de Natura & Grat. cap. 67. *adversus Patribus.*
eos, qui de ignorantia, & difficultatis poena ex Adam transfusa queruntur, scribit: *Recte enim fortasse quererentur, si erroris & libidinis nullus hominum viator existaret: cum vero ubique sit præsens, qui multis modis per creaturam sibi Dominum servientem aversum vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, diligenter abdortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem, non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis querere quod ignoras, &c.*

Joannes Gonzales, & Thomas de Lemos respondent Augustinum afferere, *Præcipue S. Augustini.*

quod nullus juste afferre potest in sui excusationem ignorantiam, quia Deus aut per legem scriptam, aut per naturalem, aut per Evangelii prædicationem homines omnes instruit & vocat: & recte, nam qui negat unum esse Deum, superare potest ignorantiam intimam conscientiæ sui ipsius, rerumque aspectabilium contemplatione: & qui ignorat mysteria fidei, potest ea audire ab Evangelizantibus; & si non potest, non ei imputatur ad culpam. Animadvertisit scilicet Augustinus dixisse, *Per creaturam sibi Dominum servientem; ne inde inferas semper vocare se ipso, & per internam subministracionem Spiritus sancti. Proximo cap. 68.* ipse Augustinus hanc responsonem insinuat, docens, quomodo infideles ad fidem excitentur Christianis exhortationibus, Christiani autem concutiantur terroribus, & præmiorum laudibus eriguntur. Hæc gratia sat est, ut sint inexcusabiles, & possint remota potentia querere quod ignorant. Insuper animadverto, aliud esse Deum vocare, aliud esse præsentem ut vocet. Illud actualem gratiæ subministracionem, istud vero præparationem significat, & increatam gratiam interdum ab animorum nostrorum motione sejunctam, ut jam explicavi. Et Augustinus quidem, non ait, Deum vocare omnes, sed esse *præsens* ut vocet. Si velis etiam cunctis immitti quasdam bonas cogitationes certis temporibus, sed quæ leviter excitent, ut intellectus alio statim evolet, & evanescent in cogitationibus suis; est sententia Norissi, cui non repugno.

Addunt Adversarii S. P. Augustinum serm. 2. in Psalm. 58. hæc habere: *Si nolis curari vulnus tuum, admonet, ut sionem ex cureris; & aversum revocat, & refugientem quodam modo ad se venire compellet & attrahit. In omnibus implet quod dictum est, Misericordia ejus prævenit* 37.
me.

me. In Psalm. 102. *Vocat undique ad correptionem, vocat undique ad panitentiam, vocat beneficiis creature, vocat impertiendo tempus vivendi, vocat per lectorem, vocat per tractatorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correptionis, vocat per misericordiam consolacionis.*

Verum quid hæc? Constat in Psalmum 58. S. Patrem de iis loqui, quorum Dominus susceptor factus est, ut in omnibus eorum operibus singularem exerceat providentiam. Atque sic hoc testimonium aliquid evinceret; adeset singulis non solum gratia sufficiens, sed & congrua, viætrix, efficax, & quodammodo compellens & attrahens. Addit præterea ibidem S. Doctor, omnipotentem medicum non renuntiare ad aliquem, sed *Opus est*, inquit, *ut curari velis, opus est, ut manus ejus non refugias.* Quod si refugias, *odit repellentem manus suas*, ait Enarrat. in Ps. 102. unde altera *objecio* deponitur. Hæc præterea eadem responce revincitur. Quamquam commemorantur ibidem omnia genera vocationum, externæ; interiores, communis, specialis, quas omnes singulis impendi neminem puto dictum. Profert nonnulla alia Augustini loca Tournely P. 2. de Grat. q. 8. art. 3. quæ apertissime sunt accipienda de lege naturæ & lumine rationis omnibus indicito, eodem Auctore non reluctance: unde merito prætermittuntur.

Habetur in expositione quarumdam Prop. ex Epistola ad Romanos prop. 62. de Pharaone celebris locus: *Non ergo hoc illi imputatur, quod tunc non obtemperaret, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat: sed quia dignum se præbuit, cui cor obduraretur.* Hunc locum avide quidam arripiunt, objicientes non impurandum esse peccatum, si gratia non adsit, quemadmodum nec imputatum est Pharaoni.

Ait si totum argumentum concedatur, nonne sequitur Paraoni, & obduratis huic similibus gratiam sufficientem fuisse sublatam? Si ulterius reponamus editum opus istud ab Augustino adhuc Presbytero, cum nondum divinæ gratia percipisset arcana; nonne id liquet ex cap. 23. primi libri Retractionum? Sed confirmat hæc Augustini sententia, quod alibi tradidit de Obduratis, scilicet hos peccare, quia licet deferti à gratia necesse sit, ut offendant, & cadendo vexentur; nihilominus illis imputatur peccatum, quoniam prævaricatores legis digne lux deseruit veritatis. Sensus quippe est Pharaonem non ideo peccasse, quia ob-

durato corde obtemperare non poterat, si enim cæcitas omnino esset involunta, nullum foret peccatum: sed ideo peccasse, quia dignum se præbuit, cui cor obduraretur. Hunc sensum demonstrant quæ sequuntur immediate: *Sicut enim in his, quos elegit Deus, non opera, sed fides inchoat meritum, ut per munus Dei bene operentur: sic in his, quos damnat, infidelitas & impietas inchoat pœna meritum, ut per ipsam pœnam etiam male operentur.* Igitur per ipsam quoque obdurbationem peccant improbi, in quantum ipsa obdurbatione est pœna præcedens peccati, ut pluribus explicat Sanctus Doctor eodem loco, & citato capite tertio ac vicesimo Retractionum.

40.
Objecio ex
Prospero.

Mutuantur ex Prospero quæ sequuntur. I. Libro 2. de Vocat. Gent. cap. 5. ait: *Adhibita semper est universis hominibus quædam supernæ mensura doctrina, quæ etiæ paucioris, oculitorisque gratia fuit, sufficit tamen, sicut Dominus judicavit, quibusdam ad remedium, omnibus ad testimonium.* II. Eodem libro cap. 14. hæc habet: *Neque ob hoc excusabiles sunt nationes, quæ alienatae à conversione Israël spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo sub ignorantia tenebris perierunt, quia hæc abundantia gratiæ, quæ nunc universum mundum rigat, pari antea largitate non fluxit.* III. Cap. 29. ait: *Universitas hominum ita multiplex, atque in effabilis bonitas Dei consuluit semper & consultit, ut neque ulli parentium excusatio suppetat de abnegato sibi lumine veritatis, neque cuiquam sit liberum de sua justitia gloriari.* IV. De parvulis sine baptisme morientibus hæc est præclara & manifesta sententia Prosperi cap. 23. *Non irreligiose arbitror credi, nec inconvenienter intelligi, quod isti puerorum dierum bonines ad illam pertineant gratia partem, quæ semper universis est impensa nationibus, quæ utique si bene eorum uterentur parentes, etiam ipsi per eosdem juarentur.* V. Addunt Stephanus De scamps, & Hon. Tournely illustre testimonium Pauli Orosii in libro de Arbitrii libertate: *Mea semper hæc est fidelis atque indubitate sententia, Deum adjutorium suum non solum in Corpore suo, quod est Ecclesia, cui specialia ob creditum fidem gratiæ sue dona largitur, verum etiam universis in hoc mundo gentibus propter longanimentem sui, aeternamque clementiam subministrare, non ut tu afferis cum discipulo tuo Cælestio, cui jam apud Africam Synodum occulta illa impiorum dogmatum natura contusa est, in solo naturali bono, & in libero arbitrio generaliter universis unam gratiam contributam;* sed

38.
Secundo.

39.
Responsio ad
adducta.

31.
Responsio
prima.

sed speciatim quotidie per tempora, per dies, per momenta, per atomas, & cunctis, & singulis ministrare. Et infra, Evidenter declaratum est nemini hominum deesse Dei adjutorium, praesertim cum & seductor infestet, & infest infirmitas.

Possim cum Eruditis viris respondere libros de Vocatione Gentium non esse Prospere: quod probari potest his testimoniis directe pugnantibus cum aliis, qua habentur in responsionibus ad Obiecta Massiliensem, & in Carmine de Ingreditur; ubi generalem voluntatem salvandi omnes, & communem humani generis Redemptionem explicat per institutionem & efficaciam remedii, non per actualem gratiae largitionem, ut ostendimus de H. Janseniana cap. 4. & hoc in quo versamur th. 2. 3. & 6. Vide & Norrisium lib. 2. H. P. cap. xiv. Brevi itaque responderi potest, hunc Auctorem, & etiam Orosium, medium quid sapere inter Semipelagianos, & Augustinum.

42.
Responsio
secunda.

*Horum tamen admissa auctoritate, nil conficit pro Scholasticis omnia aduersus nos pugnaciter conjicientibus. Auctor enim priorum librorum conatur ostendere etiam Gentiles, homisque universos à fide alienos habuisse gratiam quamdam communem, & veritatis notitiam in dispositione elementorum mundi, per quam possent optime percipere unius supremi Numinis existentiam, ita ut essent in cultu Deorum inexcusabiles; etiam si minime receperissent internas & invisibilis illustrations, quae sunt dona gratiarum specia- lia. Sat esset titulum capituli 5. libri 1. perlegere: *Omnes in elementis accepisse præcepta legalia, ut sint inexcusabiles in idolatria.* Sed quoniam titulis carent Ms. vetustiora, verba Auctoris exscribamus. *Quanvis ergo hæc, inquit, & multa similia veritatis Scriptura pronuntiet, secundum ipsam tamen credimus & piissime confitemur, quod nunquam universitate hominum divinae providentiae cura defuerit. Quæ licet exceptum sibi populum specialibus ad pietatem direxerit institutis, nulli tamen nationi hominum bonitatis sua dona subtraxit, ut & propheticas voces, & præcepta legalia convincerentur in elementorum obsequiis ac ac testimonis accepisse: unde & inexcusabiles facti sunt, quia Deo sibi dona fecerunt, & quæ creata erant ad utendum, venerati sunt ad colendum.* Internam autem inspirationem gratiae communem non esse, scribit diserte cap. 3. *Incognoscibilis illuminationum dilationes, inter quas utique multi in infidelitate deficiunt, non solum in populis remotioribus impiorum, sed etiam in civitatibus fidelium**

per plurimas domos & familias novimus fieri, &c. De notitia igitur legis, non de gratia speciali loquitur iste Auctor. Confer modo verba nobis objecta, & videbis non solum perperam aduersus nos usurpari, sed etiam Adversarios nostros revincere. Gratia enim, de qua disputamus, non solum sufficit ad testimonium, sed etiam ad remedium, neque est sola notitia veritatis distributa in elementis, & reddent inexcusabilem idololatrarum perfidiam, sed interior illuminatio, & inspiratio charitatis, sine qua plurimi sub ignorantia tenebris perierunt. Atqui auctor librorum de Vocab. Gent. ait impensam omnibus gratiam sufficientem ad testimonium, & notitiam in elementorum obsequiis, per quam nulli pereuntium suppetat excusatio; & quibusdam tantum gratiam sufficientem ad remedium, & specialem ac supernaturalem inspirationem. Ergo affirmat Gratiam, de qua disputatur, pluribus denegari.

43.
Objecio ex
alii Patril.
bus.

De parvulis cap. 21. præcedenti de- finite pronuntiat, super eos illam manere sententiam, quam humanum genus præ- varicatione primi parentis exceptit. De immaturitate vero mortis non esse rationem conquerendi, cum semel in naturam nostram per peccatum ingressa mortalitas obnoxium sibi omnis vita nostra fecerit diem. Hæc est ergo causa cur plurimi rapiantur sine baptismo, & non semper neglectus parentum. Dum ergo seq. cap. 23. ait, etiam parvulos paucorum dierum ad illam pertinere gratiae partem, quæ semper universis est impensa nationibus, loquitur de notitia veritatis, quam horum parvolorum parentes potuerunt accipere ab obsequiis & testimoniis elementorum, & negligentes non studuerunt sibi ac posteris consulere veram amplectendo religionem. Nam cap. 25. sequenti docet gratiam, quam universis generationibus Deus indifferenter impedit, esse testimonium elementorum, per quod ad querendum verum Deum possunt homines adjuvari. Gabriel Vasquez disp. 96. cap. 2. interpretatur postremum locum de parvulis, qui aliquandiu vivunt, & quibus parentum cura negligit subvenire, eoquod appellantur paucorum dierum homines. Est autem interpretatio, ut arbitrari, falsa, & duobus hisce vocabulis male afficta.

Orosius autem contra Pelagianos afflentes posse unumquemque per naturam & liberum arbitrium salutem querere & ingemiscere, licet adjutorio Dei tandem tribuerent consecutionem salutis, & obijcentibus exemplum Zachæi, qui desiderabat Deum videre, & ideo salus domini

mai ejus facta est, ait: *Nunquid si unus credidit, statim universa domus sine peccato fuit, cui tunc utique Majore domus credente initium salutis fuit?* En aperte scribit Orosius, familiam Zachæi, antequam ipse crederet, non habuisse initium illud salutis, idest posse querere & ingemiscere, quale initium statuebat Pelagius in natura, & in libero arbitrio. Habet ergo Orosium nobiscum consentientem. Ex iila vero responsione Orosii emergit statim objectio altera Pelagianorum: *Quomodo ergo peccant, qui destituti sunt gratia, & non habent ex se posse querere & ingemiscere?* Huic objectioni occurrit Orosius dicens, *Gratiam quæ necessaria est ad libertatem peccandi non esse illam specialem, quam Cœlestius & Pelagius putant in solo bono naturæ singulis contributam; sed notiam veritatis & lumen ipsum rationis adjutum testimonio, & distributione elementorum, atque id per atomos & per momenta singulis ministrari, & necessarium esse ne imputetur peccatum; licet ad recte agendum requiratur præterea gratia specialis à natura & à libero arbitrio diversa.* Sequitur enim post verba, quæ producta sunt, hæc immediata periodus: *Dicit enim Scriptura, Qui facit solem suum oriiri super bonos & malos. At tu forte respondes: Ordinem suum composita bene natura custodit, ac per hoc Deus elementariis simul cursibus constitutis facit inde, quæ facit. Quid ergo de illa sententia parte, quæ sequitur, opinaris? Dat pluviam super justos, & injustos. Utique qui dat, cum vult dat, & ubi vult dat, vel dispensando dispositam constitutionem, vel effundendo propriam largitatem.*

44. *Quæ ex D. Thoma objiciuntur; hæc sunt præcipua. I. Q. 14. de verit. art. 11. ait: Si aliquis nutritus in sylvis, vel inter bruta animalia ductum rationis naturalis sequevetur in appetitu boni & fuga mali, certissime est credendum, quod ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium. II. In cap. 12. ad Hebræos ait: Gratia nulli deficit, sed omnibus quantum in se est communicat, sicut nec solidus oculis cæcis. III. 1. p. q. 49. art. 2. Deus inquit, non deficit, ab agendo quod est necessarium ad salutem. IV. In 1. 2. q. 106. art. 2. ad 2. hæc habet: Lex nova quantum est ex se auxilium dat ad non peccandum.*

45. *Respondent ad 1. Thomas de Lemos, & Thomistæ alii, utique id eventurum,*

sed puer ille non posset sequi ductum rationis sine gratia, quæ per D. Thomam quibusdam datur, quibusdam non datur. Ut enim demonstratum est quæstionibus præcedentibus ex eodem Doct. Angelico 1. 2. q. 109. art. 3. *Appetitus voluntatis rationalis sequitur propter corruptionem naturæ bonum privatum, nisi sanetur per gratiam Dei.* Quod in puer illo continget ex carnis concupiscentia progenito. Aliqui interpretantur beatum Thomam de puer baptizato: quem certe gratia sanctificante exornatum Deus non deseret, nisi ille se à Deo averteret libero voluntatis arbitrio. Ego ulterius fateor illi pueru supernam aliquam illustrationem non defutaram, quam tamen pœnalis cæcitas dispelleret, & voluntas ad malum proclivis pœsundaret. Testimonia reliqua demonstrant tantummodo Deum quantum in se est auxilia omnibus præparasse, eaque subministrare nullum pœnitibus impedimentum: quamquam istud non ponere, aut removere munus sit gratiæ, quæ aliquibus denegatur, ut docet Angelicus in 111. contra gentes c. 160. & ipsalect. 3. in c. 12. ad Hebræos.

Denique momentum gravissimum putant, quod prop. 3. expunimus, de libertate necessaria ad peccatum. Omnipotens non quippe tenendum est, nullum esse peccatorem in hac vita qui & libere non peccet, & pœnitere, & mandata servare non possit. Scribit id post D. Thomam 3. p. q. 86. art. 1. universa Schola Thomistarum, ut demonstrat Tournely de Grat. p. 637. & seq. At sine gratia homo in peccatum necessitate prolabitur, nec pœnitere potest, nec recte agere. Singulis ergo momentis gratia sufficiens adest cuilibet etiam obcæcatissimo peccatori. Hoc argumentum complures Thomistarum à sententia majorum alienavit. Percipere etenim non valent quomodo præcepta Dei sint possibilia, si denegetur auxilium, quo opitulante possunt impleari. Si respondeas cum D. Thoma, non esse impossibilia, quoniam possumus gratiam à divina liberalitate accipere, nec reputatur impossibile quod possumus per amicos; id verum esse fatentur, si amici præbeant auxilium: at si amici, ut hominii solent, miseros nos derelinquant, quomodo possumus spem locare in præsidio amicorum? Accedit quod libertas tantum ad malum etiam in dæmonibus viget; impium est autem & horrendum damnatos viatoribus comparare. Quis etiam credat æquissimum rectissimumque Judicem plectere reum, cui non est amplius ad bene agendum libertas? Hæc & consimilia plura Theologi non vulgares. Huic

47.
Rejicitur.

Huic præcipue argumentationi obvia est ex 3. thesi responsio. Non esse peccatum, ubi non est libertas, & omnia præcepta esse imp̄missimis etiam & obcæcatis possibilia potentia saltem remota, est prorsus indubitatum. Majorem itaque concedimus, animadverentes tantum per celebres Thomistas affirmare quidem Deum nemini denegare auxilium, & etiam singulis dare, in quantum dare idem est ac præparare & exhibere, non autem prout opponitur verbo *accipere*; ut testatur Gonzales, & proculdubio docet Bannes, quem primum opponunt. Dissentiri aliquos fatemur: sed eruditus Lemosius ait id se vehementer mirari, & Doctores istos S. Thomæ doctrinam deferere, & contraria assentiri. Legatur caput 20. de Gratia sufficiente n. 301. tract. 3. 2. p. tom. 4. Panoplia. Ad minorem dico nullam esse in peccando necessitatem, sed libertatem indifferentiæ quantum ad exercitium, id est in optione malorum. Imo S. Thomas doabsolute, quod, potest contingere quod aliquis sit impotens ad faciendum quod oportet: quod si sit propter ejus culpam præcedentem, puta cum aliquis de sero se inebriavit, & non potest surgere ad matutinas, omissione imputatur ad culpam propter causam præcedentem, ex qua omissione sequens redditur voluntaria. Ita 1. 2. q. 71. art. 5. 2. 2. q. 79. art. 3. ad 3. & q. 150. art. 2. & 4. necnon in 111. contra Gentiles cap. 160. Quæ tamen ita accipienda sunt, ut imputetur peccatum, quando est in exercitio libera mediorum electio, aut quando dum ponitur causa, prævidetur, aut potuerit, ac debuerit prævideri effectus consequens. Respectu autem bonorum operum, sentio carentem auxilio sufficienti non habere potentiam proximam, peccare tamen illorum omissione, quoniam ejus *impotentia* est libere volita; nam ideo non potest, quia per pravam erga malum voluntatem ponit potentiam proximam impedimentum. Ergo cum hæc voluntas ad malum se ipsa libera sit libertate indifferentiæ, quæ sufficit ad peccatum, impotentia per hanc voluntatem inducta non excusat à culpa.

48.
Ac declaratur.

Cæterum potentia remota semper in hac vita superest cuilibet peccatori, quoniam adjuvari potest à Deo, & que per Amicos possumus, aliqualiter per nos possumus, ait S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 4. ad 2. At dicis, quid si amicus nolit opem ferre? Respondeo Deum non defuturum, nisi tu ponas impedimentum. Quamquam inter Deum, & amicos hoc intercedit discrimen, quod possunt à nobis sine amicorum auxilio aliqua fieri, ut

R. P. Berti Theol. Tom. III.

ad illos ire, & ab illis velle adjuvari; cum tamen in bonis operibus nihil sit nostrum, quin à Dei gratia misericorditer præveniatur: ut in illum Thomæ locum obseruat illustris Thomista Franciscus Sylvius. Atque ita verum est, quod sæpe diximus cum Augustino, malum nullam habere causam nisi ab hominum voluntate; bonum vero à voluntate divina, à qua denegatur quidem gratia justo judicio reluntantibus & nolentibus, sed misericorditer impenditur cuicunque datur, sive minus sit iniquus, sive iniquissimus, ut unusquisque canet Domino misericordiam, & judicium, & nemo, nisi in ipso Domino gloriatur.

49.
Discrimen inter damnatos, & viatores à gratia alienos.

Magnum etiam inter damnatos & viatores à gratia alienos discrimen interest. Quamdiu enim vivunt iniqui, converti possunt à Domino gratiæ beneficentissimo largitore. Orat etiam pro ipsis Ecclesia Sponsa Agni, eisque patet semper accessus ad Sacra menta, & ad largiflua piissimi Redemptoris vulnera. Quamobrem de nullo mortali homine desperandum est; imo spes debet esse vividior, quandoquidem indigni quidem sunt plurimi, sed mediatorem habent dignissimum apud Patrem, qui solem suum oriri facit super bonos & malos. Hoc bono expertes sunt dæmones, & spiritus damnatorum, tametsi peccent libere, consensione antiquorum omnium Theologorum. Quare autem non demereantur, non est ex deficientia libertatis, sed quia sunt in termino, & omnia mala opera exerceant cum eadem malitia, eademque ab ultimo fine aversione. Eandem ergo sortem esse damnatorum, reprobrumque viventium, & utrosque peccare in eo, quod vitare non possunt, magnum est Calvinistarum, & Jansenianorum deliramentum. Reperiuntur inter viventes nihilosecius nonnulli, quos adeo tenebra comprehendunt, & quos ita tradidit Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, & in passiones ignominiæ, ut ad sextam objectionem Vincentii scripsit S. Prosper: *Mulorum hominum malitia talis est, qualis est dæmonum: sed hoc inter malos homines distat & dæmones, quod hominibus etiam valde malis superest, si Deus misereatur, reconciliatio; dæmonibus autem nulla est in æternum servata convercio.* Arbitror autem istiusmodi responsiones doctrinæ veterum Theologorum circa libertatis naturam magis esse conformes, ad intelligendam Augustini contra Pelagianos sententiam perutiles, & ad revincendos Jansenii gregarios aptissimas. De qua re alibi dictum satis.

P p

Sed

Sed jam ad extrema libri propitio
Numine perventum est. Elaboratum
cum in isto, tum in præcedentibus, ne
in difficillimis circa Gratiam & liberta-
tem quæstionibus, quod ad historiam,
quod ad dogmata, quod ad Scholæ
placita pertinet prætermisum esse vi-
deatur. Quod an affecitus fuerim,
prorsus ignoro. Id fortassis non per-

feci, at conatus sum equidem. Si Au-
gustinianæ Scholæ commodum aliquod
attuli, quod optime sentio vel nullum
esse, vel peregrinum; fruere, Lector,
æquo animo dissertatiunculis, & quas
exhibui hactenus, & quas subinde pro-
ducam. Nunc, quoniam initium fecit
libro Doctor Aquitanus, finem statuat
eiusdem Doctoris.

EPIGRAMMA.

*Cælestem ad Patriam tendens cognoscere Vocantem,
Cujus proveberis, si bene curris, ope.
Nam si te virtute tua ad Cælestia credis
Scandere, de superis pulsus ad ima cades.*

DE